

Činnost občanských iniciativ zaměřených na pomoc dětem s handicapem

Bc. Ivana Dvořáková

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivana DVOŘÁKOVÁ**
Osobní číslo: **H128106**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Činnost občanských iniciativ zaměřených na pomoc dětem s handicapem**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009), případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na občanskou iniciativu jako legitimní aktivizující činitel ve společnosti;
- na organizaci, cíle a působení občanských sdružení v České republice, vztahy dobrovolnictví a profesionalizace občanského sektoru a realizaci obecně prospěšných činností, zaměřených na pomoc rodinám s dětmi s handicapem;
- na sociálně pedagogické aspekty a jejich uplatňování při tvorbě, regulaci a prosazování cílů občanských aktivit.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný kvalitativní výzkum, zaměřený na činnost občanských sdružení.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Banfield, C. Občanské ctnosti. Praha: Victoria Publishing, 1995, 131 s. ISBN 80-85865-12-2.

Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, 274 s. ISBN 80-246-0139-7.

Hrubec, M. Demokracie, veřejnost a občanská společnost. Praha: Filosofia, 2004, 268 s. ISBN 80-7007-211-3.

Laca, S. Sociální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, 211 s. ISBN 978-80-87182-19-2.

Lechta, V. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. Praha: Portál, 2010, 435 s. ISBN 978-80-7367-679-7.

Müller, K. Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska. Praha: Triton, 2003, 271 s. ISBN 80-7254-387-3.

Další literatura bude obsažena v Projektu diplomové práce a bude také průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání diplomové práce:

10. ledna 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 10. ledna 2014

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, PhD.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ivana Dvořáková'

.....
Jméno, příjmení studenta

Dvořáková'

.....
Podpis

V Brně 14. 12. 2012

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Občanský sektor zaujímá pomyslný prostor mezi trhem a státem, jeho rozvoj je ovlivňován společenskými podmínkami. Neziskové organizace nabízejí takový druh sociální pomoci, který stát ani trh neposkytuje v potřebné míře. Nosným tématem práce jsou sociálně pedagogické aspekty, které se objevují v činnostech občanských iniciativ. Kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru byl zaměřen na nalezení těchto aspektů v činnostech občanských sdružení cílících na pomoc dětem s handicapem. Potvrdil nejen jejich výskyt, ale navíc byly identifikovány také faktory, které činnost tohoto typu sdružení omezují či ohrožují. Návrh na uplatnění závěrů v praxi je postaven na možnostech, které při řešení uvedených témat poskytuje profese sociálního pedagoga.

Klíčová slova: dítě s handicapem, dobrovolnictví, inkluze, neziskové organizace, občanské sdružení, socializace, sociální opora, sociální pedagog, prosociální chování, prostředí, volný čas, životní pomoc

ABSTRACT

Civil sector covers the imaginary space between the market and the state, its development is influenced by social conditions. Non-profit organizations offer such kind of social assistance, which the state or the market does not provide to a necessary extent. The main topic of this work are socio-pedagogical aspects that appear in the activities of civil society initiatives. Qualitative research in the form of semi-structured interview was focused on finding those aspects in activities of civic organizations that are aimed to help children with disabilities. Not only their appearance, but in addition the factors that threaten or restrict the activity of this type of association were identified. Draft conclusion application in practice is based on the options, which in dealing with these topics is provided by the profession of social educator.

Keywords: child with disabilities, volunteer, inclusion, non-profit organization, civic association, socialization, social support, social educator, prosocial behavior, environment, leisure, life support

Děkuji vedoucímu práce panu Mgr. Františku Sýkorovi za účinnou pomoc a lidský přístup při zpracování diplomové práce.

Poděkování patří také Mgr. Monice Tannenbergerové za osobní přínos a nasměrování při řešení tématu a také všem členům občanských sdružení, kteří byli ochotni věnovat svůj vzácný čas a poskytnout rozhovory.

Děkuji Ondrovi a Danielce za optimismus a pozitivní emocionální a technickou podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 OBČANSKÁ SPOLEČNOST	11
1.1 FORMOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI	11
1.2 VYMEZENÍ POJMŮ.....	14
1.3 ORGANIZACE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI.....	15
1.4 DOBROVOLNICTVÍ.....	19
1.5 PROFESIONALIZACE OBČANSKÉHO SEKTORU.....	24
1.6 PRÁVNÍ PROBLEMATIKA NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	26
2 DÍTĚ S HANDICAPEM	29
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ ZNEVÝHODNĚNÍ, POSTIŽENÍ, HANDICAP.....	29
2.2 SOCIÁLNÍ DIMENZE POSTIŽENÍ.....	31
2.3 KLASIFIKACE HANDICAPŮ A ZNEVÝHODNĚNÍ PODLE DRUHU	32
2.4 PŘÍSTUP SPOLEČNOSTI K HANDICAPOVANÝM OSOBÁM.....	40
3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ ASPEKTY V ČINNOSTI INICIATIV NA POMOC DĚTEM S HANDICAPEM	43
3.1 VLIV ATTACHMENTU NA SOCIALIZACI DÍTĚTE	43
3.2 EDUKACE OSOB S POSTIŽENÍM.....	45
3.3 VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE A INKLUZIVNÍ PEDAGOGIKA	47
3.4 SOCIÁLNÍ OPORA	50
3.5 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA V NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍCH.....	53
II PRAKTICKÁ ČÁST	57
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	58
4.1 CÍL VÝZKUMU	58
4.2 METODOLOGIE	58
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	61
4.4 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	62
4.5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	63
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
SEZNAM PŘÍLOH	89

ÚVOD

Sdružování občanů je jedním ze základních lidských práv. Občanské aktivity, které byly na dlouhou dobu utlumeny komunistickým režimem, se po listopadu 1989 na území České republiky opět začaly formovat. Okruhy činností, které jsou předmětem jejich zájmu jsou tak multifaktoriální, jak jen to umožňují všechny atributy společnosti.

Vzhledem k tomu, že v tomto období nebyla státem vyhlášena žádná nová koncepce služeb sociální a zdravotní péče, začaly vznikat četné neziskové organizace, které měly ve své náplni právě pomoc v sociální a zdravotní oblasti, zaměřené také na vzdělávání a volnočasové aktivity. Právní rámec pro tyto aktivity vznikal velmi pomalu a doposud není, podle mnohých, uspokojivě řešen. Určité změny by měl přinést nový Občanský zákoník, jehož účinnost nastala k 1. 1. 2014.

Rozvoj neziskových organizací je ovlivněn faktory politickými, sociálními, ekonomickými a kulturními. Přestože stát není plně schopen zajistit veškerou pomoc v uvedených oblastech, jeho vztah k působení neziskových organizací byl zejména v počátku velmi skeptický. Přesto se však hledají cesty k tomu, aby oba sektory mohly spolupracovat.

V rámci činnosti nově vznikajících organizací se mobilizovali občané k šíření hodnot solidarity, sociální spravedlnosti a vzájemné pomoci. S tím jsou spojené nové atributy dobrovolnictví a občanské angažovanosti. Práce je zaměřena zejména na neziskové organizace, jejichž činnost se soustředí na pomoc rodinám s handicapovanými dětmi. V jejich systematické činnosti, ale i v jednorázových aktivitách, lze nalézt mimo jiné také významné sociálně pedagogické aspekty, které mohou pomoci při začlenění osob s postižením do společnosti, zlepšit kvalitu jejich života a působit na formování osobnosti.

Práce je členěna na část teoretickou se třemi kapitolami a jednou kapitolou v části praktické. První kapitola pojednává o formování občanské společnosti v České republice v důsledku politických a společenských změn, se zaměřením na sociální oblast. Jsou zde vymezeny pojmy vztahující se k tématu neziskových organizací a občanského sektoru, organizace vznikající v rámci občanské společnosti, popsán atribut dobrovolnictví, problematika profesionalizace občanského sektoru a právní vymezení nestátních neziskových organizací. Druhá kapitola je věnována specifické skupině dětí s handicapem a to z hlediska pojmů, zaměřena na sociální dimenzi postižení, klasifikaci handicapů a přístupu společnosti k znevýhodněným osobám. Obě úvodní kapitoly se soustředí na obecný popis problematiky a zachycení podstatných momentů pro nosné téma práce,

kterým je činnost občanských iniciativ zaměřených na pomoc dětem s handicapem, a to z pohledu sociální pedagogiky. Třetí kapitola nabízí sociálně pedagogické aspekty, které lze nalézt v činnosti iniciativ na pomoc dětem s handicapem a také rodinám, ve kterých tyto děti žijí. Popsán je vliv attachmentu na socializaci dítěte, možnosti edukace osob s postižením, výchova ve volném čase, inkluzivní pedagogika, sociální opora, vlivy prostředí a možnost uplatnění sociálního pedagoga.

Praktická část práce mapuje činnost vybraných neziskových organizací, které poskytují pomoc dětem s handicapem. Zaměřena je na identifikaci sociálně pedagogických aspektů v jejich aktivitách a také na problémy, které sdružení vnímají jako omezující či ohrožující pro svoji činnost. V závěru je předloženo doporučení pro praxi a návrh možností, jak lze tyto situace řešit z pohledu sociálního pedagoga.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBČANSKÁ SPOLEČNOST

Úvodní kapitola bude věnována seznámení s pojmem občanská společnost, se zaměřením na činnost občanských iniciativ, jako součásti třetího sektoru v rámci společnosti. Sektoru, zaujímajícího pomyslný prostor mezi trhem a státem a který se v našich podmínkách začal formovat až po roce 1989. Občanská iniciativa zde není pojímána jako účelové a krátkodobé uskupení osob za účelem jednorázového projektu či zisku. Jako občanská iniciativa je pro účel tohoto textu představena v obecné rovině aktivita jednotlivců a skupin v rámci neziskového sektoru, zaměřená na podporu a pomoc lidem, kteří v postmoderním a výrazně individualizovaném světě hledají svoje uplatnění. Tyto iniciativy se mohou dále institucionalizovat a vznikají různé formy organizací, jejich činnost je legislativně vymezena.

1.1 Formování občanské společnosti

Občanská společnost je reprezentací nepostradatelného prvku demokratické společnosti. Občanství je výrazem politické příslušnosti k určitému národu, avšak občanská společnost je vymezením v mnohém výrazně širším. Obecně lze říci, že občanská společnost zahrnuje jakékoliv projevy a činnosti společnosti, které jsou mimo oblast trhu nebo státu (více kapitola 1.2).

Müller poukazuje na fakt, že česká společnost je stále ještě „dětskou“ společností, jež se *„nechce smířit s faktem sebetvorby a nechce stanout tvář v tvář odpovědnosti, která má tendenci upínat se k charismatickým vůdcům, od kterých odvozuje své sebevědomí, svoji jistotu, tak jako děti od svých rodičů“*¹. Po roce 1989 jsme se ocitli v novém světě, který nabízel svobodu, ale vyžadoval také odpovědnost. Pro spoustu lidí znamenala tato nová situace výzvu k činnostem, jejichž realizace byla do té doby nemyslitelná. Pro jiné však byla počátkem obrovské nejistoty, v níž se snažili zorientovat. Müller uvádí, že právě *„skloubení nejistoty se sebedůvěrou je klíčová otázka občanství. Dnes se ukazuje, že hlavním kulturně civilizačním předpokladem, který brání rozvoji občanské společnosti v České republice, jsou nedostatečné vztahy důvěry a robustní vztahy nedůvěry.“*²

Žijeme ve společnosti, která přináší kromě svobody pro jednotlivce a důrazu na odpovědnost za vlastní sebeurčení, také množství negativních jevů jako je korupce,

---

¹ MÜLLER, K. *Češi a občanská společnost: Pojem, problémy, východiska*, s. 188 (dále citováno jako Češi a občanská společnost).

² Češi a občanská společnost, s. 215.

nezaměstnanost, finanční nejistota, mediální manipulace a krize sociálního státu. V důsledku toho se nedůvěra a obavy jednotlivců ještě umocňují.

Podle Kellera má otázka sociálních rizik kromě politického také výrazný sociologický rozměr, protože se úzce dotýkají charakteru a proměn sociální struktury. „*Má zcela klíčový význam pro sociální práci, protože ukazuje meze možností v situaci, kdy tvorba společenského bohatství pro některé je zároveň vytvářením bídy, chudoby, deklasování a exkluze³ pro mnoho ostatních.*“⁴

Vztahy mezi trhem a státem jsou provázeny spory mezi levicí a pravicí. Zjednodušeně lze říci, že levice je považována za rozchazovačnou a neoliberální pravice preferuje omezení vlivu státu. Tato polemika je podle Kellera zavádějící. Veřejné rozpočty obou politických reprezentací potřebují stejné objemy financí. Keller kriticky dodává, že „*neoliberálové se snaží tento proud peněz důsledně směřovat od pomoci sociálně slabým k pomoci finančně silným.*“⁵ To má pochopitelně dalekosáhlé důsledky nejen v oblasti sociální, ale zejména také v Müllerem uváděném současném stavu nedůvěry, který brání rozvoji občanské společnosti.

Keller dále specifikuje: „*Státu, který se rozhodl přeměřovat své zdroje uvedeným způsobem nezůstává pochopitelně dostatek kapacit, aby pomáhal svým řadovým občanům. Snaha politiků učinit z nouze ctnost vede k výzvam, podle nichž se má každý občan po vzoru konkurenceschopné firmy postarat o sebe sám.*“⁶

V kontextu uvedených problémů má iniciativa občanů při formování občanské společnosti a zejména těch jejích složek, které se snaží nastalou situaci nějakým způsobem řešit, narůstající význam. Je pocíťována nutnost zapojení sil pro zajištění pomáhání a podpory pro osoby, které se v obtížných společenských podmínkách hůře orientují a je zde významné riziko, které může přinést selhání těchto osob v socializačním procesu.

Müller uvádí, že „*občanská společnost je místem rozvíjení a udržování občanských ctností. Dává nám schopnost rozumět druhému, schopnost tolerance a snášenlivosti, vědomí, že spolu s těmi, kteří jsou jiní než já a s nimiž se v mnoha ohledech neshodneme, vytváříme politické společenství, které je k našemu vzájemnému prospěchu. Proto musí být jedním z hlavních úkolů liberální politiky usilovat o aktivní a dobře fungující občanskou*

³ Exkluze – sociální vyloučení.

⁴ KELLER, J. *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*, s. 10 (dále citováno jako *Nová sociální rizika*).

⁵ *Nová sociální rizika*, s. 59.

⁶ *Nová sociální rizika*, s. 62.

společnost.“⁷ Propagátorem a zastáncem rozvoje občanské společnosti byl zejména na jejím počátku Václav Havel, podle kterého je myšlenka občanské společnosti založena na spolupráci a vzájemné solidaritě plnoprávných občanů.

Předpokladem, který může naplnit uvedené atributy je osobní příklad. „*Stačí, když budeme lidi okolo sebe slovy a činy přesvědčovat o tom, že nám mohou věřit a zkusíme jim věřit také. V každém z nás se nachází ten nejmocnější a nejdokonalejší klíč k budování občanské společnosti, jež je charakterizována rozkolísaností, nejasností a otevřeností a jež se neslučuje s jednoznačnými schémata, nýbrž předpokládá permanentní přítomnost rozporů a střetů, které, pokud budou podloženy vztahy důvěry, ochoty a otevřenosti, ji mohou obohatit, pokud ne, znemožní její vznik, tak její přežití a bezpečný rozvoj.*“⁸

Lidé začali hledat kromě svého profesního uplatnění jiné **způsoby seberealizace**, ve kterých by mohli využít svých dovedností a znalostí. Po roce 1989 došlo k nebývalému rozvoji neziskového sektoru. Byly obnoveny spolky a sdružení, potlačené minulým režimem, řada z nich získala restitucí původní majetek a pokračovala ve své činnosti (YMCA, Sokol, Junák, Skaut). V krátké době se tak podařilo vytvořit či obnovit celostátní síť organizací, které byly postaveny na dobrovolné činnosti svých členů. „*Patří sem i organizace s charitativním a sociálním a zdravotním zaměřením, jež se snaží pomáhat svým členům, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodněni, ať už jsou to senioři, příslušníci národnostních nebo jiných menšin, nebo tělesně či mentálně handicapovaní.*“⁹

„*Liberální pojetí položilo radikálně otázku po vztahu občanské společnosti a ekonomiky, přesněji – tržního hospodářství a státu: na jedné straně se vyhrtilo stanovisko, že občanská společnost je produktem kapitalismu a jeho tržní ekonomiky, tedy jakési ekonomizující pojetí, na druhé straně byl položen důraz na to, že občanská společnost není „společenstvím zájmů“, ale „společenstvím hodnot“, tedy jakési moralizující (nebo „kulturologické“) pojetí.*“¹⁰ Budeme-li občanskou společnost vnímat a utvářet v duchu hledání a naplňování morálních hodnot, nikoli jako prostředek k dosažení zisku a individuálního prospěchu, jsme na cestě k potlačení nedůvěry.

⁷ MÜLLER, K. *Češi a občanská společnost: Pojem, problémy, východiska*, s. 213 (dále citováno jako Češi a občanská společnost).

⁸ Češi a občanská společnost, s. 220.

⁹ Češi a občanská společnost, s. 31.

¹⁰ PETRUSEK, M. *Společnosti pozdní doby*, s. 229.

Velký teoretik občanské společnosti **Ralf Dahrendorf** vymezuje občanskou společnost jako „**společnost příležitostí**“, v níž by měly být splněny tři podmínky:¹¹

1. měla by existovat **pluralita** nestátních institucí - „třetí sektor“
2. občané by se v institucích sdružovali na základě **svobodné vůle** a rozhodnutí, **z vlastní iniciativy** a bez jakéhokoliv tlaku a kontroly
3. příslušníci občanské společnosti by se měli **aktivně podílet na společných úspěších celku**, což vyžaduje **toleranci, soudržnost a solidaritu**.

Otázkou zůstává, po jakou dobu v závislosti na konkrétních podmínkách se bude v tomto smyslu společnost formovat. Podle uvedených atributů lze však konstatovat, že tyto zásady jsou realizovány a občanské iniciativy se rozvíjejí v jejich duchu. Jedná se však o stále probíhající proces.

1.2 Vymezení pojmů

V praxi se setkáváme s pojmy třetí sektor, neziskový sektor, dobrovolnický sektor, občanský sektor, a tyto všechny nám asociují v obecné rovině stejnou část reality. Jejich výkladem však odhalíme určitá specifika a rozdíly.

Třetí sektor

Toto označení pouze sděluje, že kromě státu a trhu existuje ještě nějaký další, od nich odlišný formální sektor. Má čtyři základní nevýhody. Sektor není nijak pozitivně vymezen po obsahové stránce. Z ekonomického hlediska může být třetí sektor chápán jako terciární sektor služeb. Pořadí (třetí) naznačuje, že jde o sektor méně důležitý, než předchozí dva (soukromý a veřejný) a je „zbytkový“.¹²

Občanský sektor

Pokud dosud převážně uplatňovanou ekonomickou perspektivu rozšíříme o politicko-právní pohled, vycházející z pojmu občanství¹³, rozdělení na sektory zůstane prakticky stejné, ale objeví se možnost definovat pozitivně sféru mezi státem, trhem a domácnostmi. Tato sféra se dále realizuje na základě sociálního jednání, které můžeme rozlišit podle toho, zda:

¹¹ PETRUSEK, M. *Společnosti pozdní doby*, s. 231.

¹² SKOVAJSA, M. a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*, s. 32.

¹³ Občanství reprezentuje členství v politické společenosti a s tím spojená práva a povinnosti, včetně práva podílet se na výkonu politické moci. Jeho základním rysem je rovnost mezi občany.

- 1) je *formální*, tzn. zda probíhá podle výslovných, písemně nebo jinak stanovených pravidel, jejichž obsah je často dán zákonem, nebo nikoli
- 2) jeho *hlavní cíl* se nachází v rodině, nebo ve společnosti

Podle tohoto pak *neformální občanské jednání* je jednáním neorganizovaných jednotlivců usilujících o naplnění zájmů celé společnosti nebo nějaké skupiny, s výjimkou dosažení zisku. *Formální občanské jednání* se uskutečňuje ve společnosti a sleduje jiné hlavní cíle než materiální zajištění aktéra a jeho rodiny. Tato forma jednání je typická pro veřejný i občanský sektor.

Oproti sociálnímu jednání pak *občanské jednání* neznamena jen jednání podporující zájmy celé politické společenosti, ale také sledování soukromých zájmů ve sdružení s druhými lidmi mimo rodinu, s výjimkou sdružení primárně zaměřených na dosahování zisku.¹⁴

Neziskový sektor

Popisuje formální sektor mezi státem a trhem jako oblast působení soukromých organizací zaměřených na jiné cíle, než je dosahování zisku. České označení „neziskový“ je zavádějící, podstatu působení těchto organizací lépe vystihuje anglické *not-for-profit*, které se překládá jako nezaměřené na zisk. Dosáhne-li zisku, není tento rozdělen mezi členy, ale reinvestuje se do činnosti organizace. Nepřesné je označení také proto, že celý veřejný sektor není ze své podstaty určen k dosahování zisku. Proto se používá přesnější označení **nestátní neziskový sektor** (NNS).¹⁵

Dobrovolnický sektor: takto je část reality mezi trhem a státem pojmenována zejména v USA. Označení vystihuje značný podíl dobrovolníků na činnosti. O dobrovolnictví více v kapitole 1.4.

1.3 Organizace občanské společnosti

Z dosavadního textu vyplývá, že činnosti, které lze realizovat v rámci občanské společnosti, jsou velmi různorodé. Vystává otázka, zda existují tedy nějaké společné znaky, které dokáží tuto část reality popsat určujícími prvky, které by dokázaly ve svém výsledku identifikovat, že se jedná právě o organizaci občanské společnosti. V tomto

---

¹⁴ SKOVAJSA, M. a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*, s. 35 (dále citováno jako Občanský sektor).

¹⁵ Občanský sektor, s. 32.

smyslu je vhodné uvést, že především je míněna organizace jako instituce, tedy sdružení osob, nikoli organizace pouze jako způsob činnosti.

Strukturálně-operacionální definice organizací občanské společnosti

V ČR byla poprvé použita v české části *Mezinárodního srovnávacího výzkumu neziskových organizací Univerzity Johna Hopkinse*, podle něhož musí subjekt splňovat pět znaků, aby byl považován za organizaci občanské společnosti:

- 1. Organizovanost.** Znamená určitou institucionalizaci subjektu, tedy jeho zřízení jako právnické osoby, nebo se alespoň vyznačuje jasnou a stálou organizační strukturou. Podle tohoto vymezení nejsou různé typy neformálních shromáždění organizacemi občanské společnosti (i když mohou patřit do neformální části občanské společnosti).
- 2. Soukromý charakter a nezávislost na státu** – subjekt není státem řízen, ani na něm není jinak závislý. To neznamená, že na činnost nesmí od státu dostávat prostředky.
- 3. Zásada nerozdělování zisku** – posláním organizace není vytvářet a přerozdělovat zisk mezi členy. Dosáhne-li subjekt zisku, musí jej použít k naplnění vlastního poslání
- 4. Samosprávnost** – subjekt vytváří struktury, je schopen sám sebe spravovat a není řízen jinou organizací
- 5. Dobrovolnost** – subjekt vykonává činnost za spoluúčasti dobrovolníků formou darů, práce nebo působením v řídicích orgánech. Vyloučeny jsou pouze profesní komory s povinným členstvím¹⁶

V praxi tak byla definice aplikovaná na subjekty působící v ČR: občanská sdružení, nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, evidované právnické osoby a církve, odbory, občanské iniciativy, příspěvkové organizace (divadla, školy), politické strany, lékařská, advokátní, notářská komora a další profesní komory, hospodářské a agrární komory, zřizované státem jako zájmové veřejnoprávní korporace (u komor však není splněna podmínka nezávislosti na státu), obchodní společnosti a družstva.

---

¹⁶ SKOVAJSA, M. a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*, s. 38-39.

Skovajsa uvádí tři hlavní **funkce organizací občanské společnosti** ve třech základních systémech společnosti:

- **poskytování služeb** – v ekonomickém systému
- **advokační funkci** (prosazování a obhajování zájmů) – v politickém systému
- **budování komunity** (vytváření vztahů mezi jednotlivci nebo mezi jednotlivci a organizacemi) – v komunitním systému

Skovajsa uvádí další funkce OOS¹⁷:

- **poskytování služeb** – jsou významnými poskytovateli služeb v situacích, kdy je neposkytuje trh ani stát, nebo se vyskytují v nedostatečné kvalitě
- **advokační funkce** – prosazují a hájí soukromé i veřejné zájmy;
- **budování komunity** - pomáhají vytvářet a upevňovat vztahy v místních a zájmových společenstvích;
- **sebevyjadřovací (expresivní) funkce** – poskytují prostor jednotlivcům pro uplatňování jejich přesvědčení a vyznání, projevení jejich individuality a rozvoj jejich schopností;
- **ochrana hodnot** – ztělesňují, naplňují ve skutečném životě a uchovávají společenské hodnoty, jako je solidarita nebo samosprávnost;
- **inovační funkce** – testují a zavádějí do praxe nové ideje, služby a postupy, které od nich posléze může převzít stát nebo soukromé firmy;
- **filantropická funkce** – slouží jako nástroje pro podporu veřejně prospěšných cílů ze soukromých zdrojů;
- **charitativní/přerozdělovací funkce** – jsou prostředkem uskutečňování charitativních činností včetně přerozdělování zdrojů od bohatších chudším;
- **podpora společenských změn** – přispívají k důležitým změnám ve smýšlení a chování jednotlivců, v politice státu, v legislativě nebo chování firem, v obsazení volených politických pozic i úřadů;

---

¹⁷ SKOVAJSA, M. a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*, s. 42-43.

- **podpora pluralismu** – podporují rozmanité cíle a hodnoty, pomáhají znevýhodněným skupinám a menšinám, pečují o právní a politické prostředí potřebné pro udržení pluralismu ve společnosti.

Ve smíšené ekonomice mohou koexistovat *různé sektory v různých oblastech*, např. v sociálních službách, ve zdravotnictví, vzdělávání, v kultuře nebo ve sportu. Organizovaná občanská společnost vyrovnává „určité nedostatky plynoucí ze selhání státu, nabízí jiné nebo alternativní produkty. OOS¹⁸ bývají efektivnější, pružnější, mají blíže k zákazníkovi, ve svých aktivitách využívají práci a angažovanost dobrovolníků.“¹⁹

Přestože není cílem uvedeného výkladu přesný rozklad o financování činnosti subjektů, bylo by vhodné uvést, že jedním základních cílů, na jehož plnění by se každá organizace občanské společnosti měla zaměřovat, je zajištění *vícezdrojového financování*, které zaručuje jistou míru finanční nezávislosti a tím také větší finanční udržitelnost. Pokud je jakákoli OOS závislá na jednom silném zdroji, i když jsou jí dotace z veřejných rozpočtů, může se stát, že spolu s oslabením či přerušením této podpory bude ohrožena samotná existence organizace.²⁰

Příjmy OOS ve vícezdrojovém financování tak tvoří:

veřejné zdroje - dotace, veřejné zakázky, smlouvy o poskytování služeb, ze zákona (církev), ostatní (Nadační investiční fond), daňové a poplatkové zvýhodnění

dárcovství – firemní (sponzoring), podpora jiných OOS (zejména nadace a nadační fondy), individuální (veřejné sbírky, charitativní akce), příjmy z loterie a her, příjmy z reklamy

vlastní příjmy – platby za činnosti vyplývající ze statutu, vlastní výtěžná činnost (prodej zboží nebo služeb), příjmy z majetku (pronájem nemovitostí, zařízení), členské příspěvky, podíly, akcie, finanční investování

zahraniční příjmy – evropské strukturální fondy, dary nebo finanční podpora právnických a fyzických osob se sídlem mimo ČR.

Marada (2005) uvádí, že organizace občanského sektoru mohou čerpat prostředky z centrálních finančních zdrojů, čímž sílí vztahy konkurence mezi organizacemi

¹⁸ OOS – Organizace občanské společnosti.

¹⁹ SKOVAJSA, M. a kol. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice*, s. 163 (dále citováno jako Občanský sektor).

²⁰ Občanský sektor, s. 158.

samotnými a vzniká *boj o tyto zdroje*. „Jde také o to, že občanské iniciativy, jejichž činnost je závislá na vnějších „vzdálených“ a centralizovaných zdrojích, se v podstatném ohledu vzdávají plné vlády nad stanovením vlastních cílů a způsobů jejich dosahování. Sponzorské priority stanovuje zdroj, nikoli uživatel prostředků.“²¹ Tak sdružení mnohdy raději přizpůsobí svůj projekt očekáváním sponzorů, aby zvýšili šance na podporu, než aby se úplně vzdali aktivní obecně prospěšné činnosti. Doufají, že vlastní představy se jim až poté podaří nějak do projektu vměstnat. Podle Marady je to způsob, jak se organizace snaží vyrovnat s možnostmi, které jsou k dispozici. Hovoří o preferenci *logiky příležitosti* nad *logikou potřeb*.

1.4 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví není ve společnosti ničím novým, pomáhání se objevuje ve všech kulturách. Dobrovolníci si během své činnosti budují *vztahy*, které nejsou vnímány jako pracovní, ale spíše přátelské, postavené na *osobních neformálních vazbách, důvěře a spolupráci* mezi aktéry a organizací.

Šťovíčková Jantulová specifikuje dobrovolníky jako členy neziskových organizací, kteří vykonávají činnost v daných organizacích dobrovolně. Za dobrovolnou práci je označována práce, které není placená a slouží i jiným lidem než jen rodinným příslušníkům. Jedná se především o čas a vědění, které dobrovolníci organizaci poskytují a které přináší prospěch i dalším lidem.²²

Otázka dobrovolnictví je spojována s prosociálním chováním.

Záškodná uvádí typologii prosociálního chování, 6 typů, lišících se z hlediska své motivace²³:

1. **Altruistické prosociální chování** – dobrovolné pomáhání lidem motivované primárně zájmem člověka o potřeby a prospěch druhé osoby.
2. **Ochotné prosociální chování** – prosociální činy vyvolané žádostí jedince, vnitřně zdůvodněné internalizovanými normami vzájemnosti, spravedlnosti a poctivosti.
3. **Emocionální prosociální chování** – pomoc v emocionálně vypjatých situacích, které u pomáhajících osob mohou vyvolat empatický prožitek, soucit, ale i vysokou

²¹ MARADA, R. *Růstová dilemata občanského sektoru: Institucionální expanze a hodnotová eroze*, s. 154.

²² ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, M. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů*, s. 132.

²³ ZÁŠKODNÁ, H. *Prosociální chování a jeho rozvíjení u pomáhajících profesí*, s. 9.

úroveň arousability, vnitřního neklidu a nepohody, které se prosociálním skutkem redukuje.

4. **Veřejné prosociální chování** – realizuje se za účasti publika. Motivováni přáním získat akceptaci a respekt druhých, demonstrace převahy, výjimečných vlastností nebo bohatství.
5. **Anonymní prosociální chování** – vykonáváno aniž by pomáhající člověk věděl, komu pomáhá. Motivován pozitivním prožitkem z vykonaného dobrého skutku.
6. **Prosociální chování v naléhavých situacích** – impulzivní pomoc lidem, kteří se nacházejí v akutní nouzi a je nutný okamžitý a rychlý zásah.

Novým jevem, který se nápadně projevil i v souvislosti s Mezinárodním rokem dobrovolníků 2001, jsou organizace a jednotlivci, kteří se dobrovolnictvím zabývají profesionálně. Zní to paradoxně, ale pro to, aby byla dobrovolná pomoc účinná, je potřeba její efektivní, profesionální organizování. Dobrovolnictví ve světě dosáhlo takového rozsahu, že se vytvořil nový obor – management dobrovolnictví.²⁴

Procházková a Černá specifikují **system práce s dobrovolníky v sociálních službách a jejich přípravu**²⁵:

- **vyhledávání** – letáčky, prezentace, besedy, tisk
- **proškolení** – o víkendu, komplexní příprava – sebezkušenost a motivace, testy, pohovory se suervizorem
- **rozhodnutí** – následná schůzka, rozhoduje se zda se zapojí do přímé služby ve prospěch dětí, mládeže, rodin, nebo potřebuje více času
- **zasmluvnění** – dohoda o spolupráci – rozsah, práva a povinnosti dobrovolníka i organizace
- **pojištění**
- **supervize** – pravidelná setkání činných dobrovolníků se supervizorem a koordinátorem – vývoj a novinky, nabídka akcí, kontrola, zjištění spokojenosti, individuální konzultace v akutních situacích
- **ukončení** – připravovat na ukončení, zhodnotit spolupráci

²⁴ TOŠNER, J. a O. SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, s. 23.

²⁵ KUBÁTOVÁ, D. a R. KROUFEK. *Pedagogické a psychologické disciplíny v přípravě pracovníků v sociální sféře: sborník z mezinárodní konference*.

*„Dobrovolníci zapojení v sociálních službách přispívají zejména svým časem, který věnují potřebným, úsměvem, empatií, ochotou vyslechnout. Přinášejí svou kreativitu, nové nápady pohledy. Lidé, kteří se mu věnují alespoň určitý čas jsou poté daleko vnímavější ke svému okolí, jsou vybavenější pro to být citlivější v kontaktu s druhými, i když v sociální oblasti poté nepůsobí“.*²⁶

Dobrovolnická činnost se v rámci působnosti různých organizací nesoustřeďuje pouze na území jednotlivých států, ale často má mezinárodní působnost. Příkladem může být IAVE (Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí), založená v roce 1970, nebo její evropská součást AVE, dále např. společnost NETAID, která organizuje dobrovolnou činnost po internetu a mnohé další.

Dobrovolnictví v ČR

Počátky sdružování a organizovaného dobrovolnictví lze v našich zemích spatřovat v době národního obrození v 19. století, kdy vznikala řada vlasteneckých spolků na podporu českého umění, kultury, vědy a vzdělání. Po vzniku samostatného Československa se činnost spolků dále rozšiřovala. Vývoj byl přerušen nejprve německou okupací a poté se vznikem socialistického státu. Činnost všech forem sdružení byla na dlouhou dobu podřízena politickému vedení státu a podléhala kontrole. Organizace byly sdruženy v tzv. Národní frontě, majetek nadací a spolků byl konfiskován a za projevy demokratického smýšlení byli lidé vězněni. Také byly rušeny církevní organizace včetně jejich rozsáhlé charitativní činnosti. Teprve od roku 1990, kdy byl přijat zákon o sdružování, začala se opět rozvíjet činnost založená na formování občanské společnosti s využitím dobrovolnické práce.

Modely dobrovolnictví²⁷:

- **evropský model – komunitní** – dobrovolníci se setkávají na základě společných zájmů v přirozeném společenství církevní, sportovní nebo dětské organizace. Dochází ke specializaci na určitou skupinu (např. věkovou). Nosnou silou jsou osobní a přátelské vztahy.
- **americký model - manažerský** – profesionálně vedená centra pracují na aktivním vyhledávání altruisticky zaměřených občanů a nabízejí jim dobrovolnictví

²⁶ KUBÁTOVÁ, D. a R. KROUFEK. *Pedagogické a psychologické disciplíny v přípravě pracovníků v sociální sféře: sborník z mezinárodní konference*, s. 105.

²⁷ TOŠNER, J. a O. SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, s. 38.

v různých oborech lidské činnosti. Tento model převládá u charitativních a humanitárních organizací.

Vznik dobrovolnictví²⁸:

- **„Zdola nahoru“** – neformální skupina přátel se pustila do společné činnosti, postupně zraje k neformální strukturované skupině až k registrované neziskové organizaci. Některé zanikly, ale některé jsou součástí neziskového sektoru jako funkční a potřebná občanská sdružení, účelová zařízení církví nebo obecně prospěšné společnosti. Mohou zde nastat již zmíněné kolize mezi dobrovolníky a profesionály, neboť specializace činnosti si časem vyžádá pomoc profesionálů. Je však nutné říct, že určité řízení vyžadují i skupiny dobrovolníků, má-li jejich činnost být dlouhodobě úspěšná.
- **„Zvenčí dovnitř“** – strukturovaná organizace, v níž pracují profesionálové a která se rozhoduje spolupracovat s dobrovolníky, nebo spolupráci lépe organizovat. Problémem může být vnímání dobrovolníků jako „cizího“ prvku. Závisí na managementu organizace, jak se jí podaří tyto problémy překonat.

Charakteristickými oblastmi, v nichž se setkáváme s činností dobrovolníků jsou nestátní neziskové organizace s následujícími činnostmi:

- Ochrana životního prostředí – nejlépe organizované s celostátní působností a propojením s mezinárodní sítí, do řešení problémů se zapojují také jako politické subjekty, mají širokou publicitu v médiích
- Humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv – zaměřené na oblasti postižené na živelnými katastrofami, válečnými konflikty a také v období rekonstrukce těchto oblastí
- Sociální a zdravotní oblast – je jednou z nejpočetnějších zejména z hlediska přebírání služeb, které dříve byly státem zajišťovány nedostatečně. V souvislosti s hlavním trendem sociální politiky lze předpokládat, že tyto služby budou trvale žádané, neboť počet osob, které potřebují nějakou formu pomoci v této oblasti se neustále zvyšuje, zatímco účast státu na uspokojování těchto potřeb stagnuje nebo spíše klesá

---

²⁸ TOŠNER, J. a O. SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.*

- Kulturní oblast – ochrana a revitalizace kulturních památek, alternativní kulturní projekty, propagace české kultury v zahraničí, mimořádné akce
- Sportovní a vzdělávací činnost – je základní součástí mimoškolních aktivit, nejčastěji formou vzájemně prospěšné dobrovolné aktivity
- Zahraniční dobrovolná služba – mezinárodní dobrovolnické programy, pomoc při odstraňování následků katastrof či válečných událostí

S ohledem na zpracovávané téma předkládáme rozšíření uvedených informací o **specifické činnosti**, při kterých se dobrovolníci v nestátních neziskových organizacích zaměřují na **pomoc dětem s handicapem** a rodinám, v nichž tyto děti žijí. Okruhy činností těchto organizací jsou velmi různorodé, některé instituce se soustředí pouze na práci s dětmi, které mají nějaký handicap, jiné jsou zaměřeny na všechny věkové kategorie i širší veřejnost. Jedná se zejména o občanská sdružení, nadace a nadační fondy a obecně prospěšné společnosti.

Občanská sdružení – některá vznikají při speciálních školách, jiné z iniciativy soukromých osob na základě řešení vlastního problému a ve snaze pomoci druhým. Právě na tyto typy organizací je zaměřena praktická část práce. V podstatě lze říci, že v České republice již existují občanská sdružení, která jsou zaměřena buď obecně na populaci osob s postižením, výběrově na určité věkové kategorie, nebo na skupiny osob se stejným handicapem. Těchto sdružení existuje velmi široká škála. Jejich činnost je buď zaměřena na menší region, nebo vznikají „zaštiťující“ organizace s celostátní působností. Jako občanská sdružení pracují i dobrovolnická centra, např. Dobrovolnické centrum Motýlek²⁹.

Nadační fondy – např. Nadační fond NIKÉ³⁰, Nadační fond dětské onkologie KRTEK³¹, nadační fond Modrý hroch³²

---

²⁹ Dobrovolnické centrum Motýlek je občanské sdružení, které vyhledává a školí dobrovolníky a zajišťuje jejich umístění v rámci organizací, s nimiž spolupracují.

³⁰ Nadační fond NIKÉ má svoje sídlo v Brně a soustředí své síly na pomoc všem, kteří strádají po stránce materiální a emocionální, ale také na podporu jednotlivců v tíživé sociální nebo ekonomické situaci. Pomoc se zaměřuje na všechny věkové kategorie, včetně péče o rodiny s dítětem s tělesným, mentálním nebo kombinovaným postižením, dále poskytuje speciální poradenství, ranou sociální intervenci v rodinách, a další pomoc.

³¹ Nadační fond dětské onkologie Krtek realizuje množství aktivit včetně přeshraniční spolupráce na podporu dětem s onkologickým onemocněním a jejich rodinám.

³² Nadační fond Modrý hroch pořádá zejména charitativní akce na podporu dětí postižených zejména v důsledku úrazu v době rekonvalescence, dále se zaměřuje na prevenci dětských úrazů, pomáhá zlepšit prostředí v ústavní péči. Za tímto účelem spolupracují jak s nestátními neziskovými organizacemi, tak s dalšími institucemi jako jsou nemocnice, Hasičským sborem, Zdravotnickou záchrannou službou a dalšími.

Obecně prospěšná společnost – je typem neziskové organizace, zaměřené na obecně prospěšnou činnost. Míra prospěšnosti konkrétní činnosti však není zákonem určena a rozhoduje o ní soudce při zápisu do rejstříku osob.

Zájmová sdružení právnických osob - příkladem může být ANNO JMK³³. Tato instituce sdružuje jiné subjekty (občanská sdružení, charitativní organizace, atd.), má za cíl zlepšovat komunikaci mezi subjekty, zajišťovat vzdělání a provozuje informační portál pro organizace v Jihomoravském kraji. Evidence subjektů však neposkytuje informace, použitelné pro výzkum, protože pro neziskové organizace je poskytování informací a zapojení se do činnosti ANNO nepovinná. Při vyhledávání odpovídajících organizací, které by bylo možno zapojit do výzkumu, bylo proto nutné použít náhodný výběr z informací na internetu.

1.5 Profesionalizace občanského sektoru

Profesionalizace je pojem určující procesy, které vedou k formování profesí. Určitá zaměstnání tak získávají charakter akademické profese.

Šťovíčková Jantulová uvádí, že v rámci profesionalizace „*dochází k distribuci rolí a k uspořádání vztahů moci a autority mezi profesionály (experty) a laiky vzhledem k sociálnímu statusu, který je odvozován od speciálního vědění. Laik se tak stává závislým na profesionálovi při řešení specifických problémů, a profesionál tak získává autoritu, která je legitimizována jeho expertním vědění.*“³⁴

Institucionalizované strategie jednání zpětně ovlivňují povahu a způsob jednání jedinců v neziskových organizacích. Dochází ke specializaci, formalizaci jednotlivých rolí a hierarchizaci struktury. Profesionální práce se monopolizuje (tj. fungování organizace se stává závislým na lidech se specifickým vědění) a diferencuje se ve vztahu k dobrovolnické práci. Na druhé straně profesionalizace zvyšuje autonomii organizace a pozitivně ovlivňuje její efektivitu. Je to cesta, jak se neziskové organizace mohou stát partnery pro stát a trh v době, kdy je expertní vědění považováno za významné.³⁵

Otázkou zůstává, zda není profesionalizace tohoto sektoru důsledkem tlaku, který je v rámci organizace vytvořen. Tento tlak je způsoben „bojem o zdroje“ a snahou

³³ ANNO JMK – Asociace nestátních neziskových organizací Jihomoravského kraje.

³⁴ ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, M. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů.*, s. 132 (dále citováno jako Analýza procesu profesionalizace).

³⁵ Analýza procesu profesionalizace.

o „konkurenceschopnost“ Pro práci s handicapovanými dětmi v rámci neziskových organizací je jistě žádoucí, aby někteří pracovníci měli odborné speciálně pedagogické, sociálně pedagogické a psychologické znalosti a dovednosti. Přítomnost profesionálů i dobrovolníků má v neziskových organizacích významné a stejné pozitivní efekty.

Podle Marady se standardizace profesionalizovaných činností v rámci neziskových nevládních organizací nemůže zcela odchýlit od standardů, jež pro tyto činnosti platí i v jiných sektorech: v ziskově orientovaných institucích a v institucích státní či místní správy. Samozřejmě stále mezi těmito sektory panuje napětí, rivalita, soupeření o zdroje i uznání. Klient má však svá přesně definovaná čekávání a žádné rozdíly mezi neziskovými a na zisk orientovanými organizacemi nevidí.³⁶

Vztahy profesionálů jsou podle Šťovíčkové Jantulové charakteristické emoční neutralitou. Servis je poskytován bez ohledu na konkrétní osobnost klienta. Potom právě ve specifické kultuře profesionálů je spatřována podstata problémů v komunikaci a spolupráci mezi profesionály a neprofesionály.³⁷

Úspěšná činnost neziskové nevládní organizace je založena na entuziasmu profesionálů a profesionalitě práce s dobrovolníky. Dobře organizované veřejně prospěšné dobrovolnictví se může stát nedílnou součástí organizace, kdy profesionálové i dobrovolníci tvoří jeden sehraný tým.³⁸

Marada reflektuje profesionalizaci jako inherentní³⁹ součást formování a růstu občanského sektoru, reprezentovaného modelem neziskové organizace. Profesionalizace občanského sektoru podle něj dobrovolnictví nevytěšňuje, ale znamená pro něj tím silnější výzvu, čím více se prosazuje.⁴⁰

Činnosti dobrovolníků a profesionálů se v organizacích prolínají, doplňují a vzájemně podporují. Vždy bude záležet na konkrétních osobách, jak dokáží svůj vzájemný vztah v rámci organizace využít ke sledování naplňování jejích cílů.

---

³⁶ MARADA, R. *Růstová dilemata občanského sektoru: Institucionální expanze a hodnotová eroze.*

³⁷ ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, M. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů*, s. 135.

³⁸ TOŠNER, J. a O. SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, s. 31.

³⁹ Inherentní – vnitřně spjatý.

⁴⁰ MARADA, R. *Růstová dilemata občanského sektoru: institucionální expanze a hodnotová eroze.*

1.6 Právní problematika nestátních neziskových organizací

Pojmy „organizace občanské společnosti“ nebo „nezisková organizace“ nejsou pojmy definovanými českým právním řádem. V aplikaci na praxi jsou za organizace občanské společnosti obvykle považovány právnické osoby, které splňují znaky strukturálně-operacionální definice (viz kapitola 1.3).

V současné době jsou občanské iniciativy realizovány v rámci činnosti občanských sdružení, nadací, občansko prospěšných společností, nadačních fondů, zájmových sdružení právnických osob a církevních právnických osob. Legislativní rámec vymezující činnost těchto organizací platil do 31. 12. 2013.

K 1. lednu 2014 nabyl účinnosti *nový občanský zákoník* (NOZ)⁴¹, který rekonstruuje⁴² soukromé právo a ruší některé předpisy a vyhlášky, které dříve upravovaly práva a povinnosti nestátních neziskových organizací.⁴³ Nyní tedy nastává období, v němž budou existovat stávající formy občanských iniciativ (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti apod.), kterým NOZ zakládá některá další práva a povinnosti a současně budou vznikat nové typy organizací (spolky), v souladu s novou právní úpravou.

Změny organizace skupin ve společnosti v souvislosti s NOZ:

Všechny právnické osoby budou s účinností NOZ zapisovány do veřejných rejstříků⁴⁴ což je nová povinnost zejména pro stávající občanská sdružení. Evidence občanských sdružení byla totiž do 31. 12. 2013 vedena pouze ministerstvem vnitra, kde byla pro OS povinnost registrace, avšak nebyly striktně stanovené podmínky ohledně názvu a další identifikace. Nově tak bude veden rejstřík **spolkový**, do něhož budou zapisovány nově vznikající spolky, stávající občanská sdružení⁴⁵ a zájmová sdružení právnických osob⁴⁶ dále rejstřík **nadační** pro zápis nadací a nadačních fondů, rejstřík **ústavů** a rejstřík **obecně prospěšných společností**. Všechny rejstříky budou veřejně přístupné včetně dálkového

⁴¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012 (v textu bude používána zkratka NOZ).

⁴² Rekonstrukce – změna kodexu, přijetí nového předpisu.

⁴³ Z důvodu zrušení Zákonu č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a Zákonu č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšné společnosti nelze již po 1. 1. 2014 zakládat občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti. Totéž se týká také zájmových sdružení právnických osob, jejichž vznik upravoval § 20 f - § 20k Zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který byl rovněž zrušen.

⁴⁴ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

⁴⁵ Stávajícím občanským sdružením je dána lhůta tří let, během nichž jsou povinni opravit a doplnit údaje ve veřejném rejstříku v souvislosti s provedenými změnami.

⁴⁶ Zájmová sdružení právnických osob se musí v souvislosti s NOZ transformovat na spolky a ve lhůtě tří let jsou povinni doplnit do veřejného rejstříku všechny údaje a listiny.

přístupu a povedou je rejstříkové soudy.⁴⁷ Bude zde platit tzv. princip materiální publicity, podle něhož již nelze uplatnit námitku, že zápis v rejstříku neodpovídá skutečnosti.

Nové právní formy NNO podle NOZ:

Korporace⁴⁸ - vytváří ji společenství osob jako právnickou osobu:

Spolek je korporací, mohou ho založit alespoň tři osoby vedené společným zájmem. Název spolku musí obsahovat slova „spolek“ nebo „zapsaný spolek“, postačí však zkratka „z. s.“ Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je založen. Jeho hlavní činností nesmí být podnikání nebo jiná výdělečná činnost.

Pobočný spolek – právní osobnost pobočného spolku se odvozuje od právní osobnosti hlavního spolku, musí mít práva a povinnosti určené stanovami hlavního spolku a jeho název musí obsahovat prvek názvu hlavního spolku.

Fundace⁴⁹ je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.

Nadace je fundací k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu. Účel nadace může být veřejně prospěšný, spočívá-li v podpoře obecného blaha, i dobročinný, spočívá-li k podpoře určitého okruhu osob určených jednotlivě či jinak. Nadace může podnikat, pokud podnikání představuje pouze vedlejší činnost a výtěžek z podnikání slouží jen k podpoře jejího účelu. Název obsahuje slovo „nadace“.

Nadační fond je další formou fundace, zakládá se k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky. Název musí obsahovat slova „nadační fond“. Majetek nadačního fondu tvoří soubor vzniklý z vkladů a darů, jejichž předmět nemusí splňovat předpoklad trvalého výnosu.

Ústav jako fundace je právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky využitím osobní i majetkové složky. Provozuje-li ústav obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, nesmí být provoz na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu.

---

⁴⁷ Místně příslušný bude krajský soud, v jehož působnosti má právnická osoba sídlo.

⁴⁸ Oddíl 2 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁹ Oddíl 3 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Práce je zaměřena na činnosti občanských iniciativ, které soustředí pomoc a podporu na děti s handicapem. Okruh zájmu se nezaměřuje pouze na znevýhodněné děti, ale také na rodinu, další příbuzné, pěstouny, vrstevníky, neboť hlavní náplní činnosti zejména občanských sdružení je nejen zkvalitnit život samotným dětem s postižením, ale pro jejich socializaci a případně integraci či inkluzi zajistit pozitivní kontakt s blízkým okruhem osob, které o dítě pečují, nebo jsou mu prostě jen nablízku. Tito lidé mohou poskytovat nejen dítěti, ale také sobě navzájem významnou sociální oporu (o sociální opoře více v kapitole 3.4), která pomáhá překonávat problémy a uplatňuje se při přijetí osob v rámci společnosti.

2 DÍTĚ S HANDICAPEM

V následující kapitole bude vymezen pojem handicap, zejména s ohledem na používání dalších označení skupiny znevýhodněných osob. Následně bude uvedena klasifikace druhů postižení. Samostatně bude věnována pozornost sociální dimenzi postižení a přístupu veřejnosti k handicapovaným osobám. Z pohledu sociální pedagogiky není prioritou taxativní vymezení a klasifikace všech zdravotních specifík, která se váží k jednotlivým formám postižení. V popředí zájmu zůstává skutečnost, jak je dítě schopno se vyrovnat s nastalou situací, jaké podmínky jsou v rodině, jak probíhá jeho socializace formou adaptace na změny a společenské prostředí jako celek. V neposlední řadě je v jejich možnostech vyhledávat a kontaktovat zdroje pomoci, které poskytuje nejen státní sféra, ale zejména nestátní neziskový sektor.

2.1 Vymezení pojmů znevýhodnění, postižení, handicap

V praxi se setkáváme s pojmy znevýhodnění, postižení, handicap, porucha. Jejich následující vymezení odkryje odlišnosti a kontext, ve kterém jsou užívány.

Handicap je možno klasifikovat jako nepříznivý stav nebo situaci pro daného jedince, vyplývající z poruchy nebo defektu, který omezuje nebo znemožňuje plnění úloh, ztěžuje jeho uplatnění v porovnání s většinovou populací, ztěžuje dosahování běžných společenských cílů.

Podle Vágnerové „*handicap představuje znevýhodnění dané nejen určitým omezením nebo postižením, ale i mírou jeho subjektivního zvládnutí a sociální pozicí jedince. Handicap je psychosociální kategorií, která označuje míru zatížení daného nejen biologicky.*“⁵⁰

Znevýhodnění je totožné s pojmem handicap – znevýhodněný jedinec je handicapovaný v důsledku poruchy nebo defektu.

Porucha je termínem převzatým z lékařské terminologie. Přestože se v pedagogice objevuje snaha tento pojem nepoužívat, někdy je nutný přesný popis symptomatologie⁵¹ poruch, a to z důvodů správné diagnostiky, která je základem pro stanovení speciálních způsobů edukace, vedoucích k rozvoji jedince. Porucha je jakákoliv ztráta nebo abnormalita v anatomické, fyziologické nebo psychologické struktuře nebo funkci.

---

⁵⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 161.

⁵¹ Symptomatologie – věda o jednotlivých symptomech, příznacích nemocí a jejich klasifikaci.

Postižení

Ve světě i u nás probíhá diskuse o vymezení pojmu „postižení“. Pipeková vymezuje čtyři paradigmat⁵²:

- **model medicínský** – vychází z biologicko-organických nebo funkčních příčin, což vede k medicínsky orientované péči, která má za cíl překonání a léčbu postižení
- **model sociálně pedagogický** – příčiny integračních potíží jsou podle tohoto modelu sociální povahy, zejména otázka socializace a diskriminace podmíněná postižením. Speciální terapie má jedince adaptovat a normalizovat.
- **model prostředí** – klade důraz na připravenost prostředí školy a jiných institucí na integraci osob s postižením, což vyžaduje odpovídající materiální a personální vybavení
- **model antropologický** – sleduje hlavní zájem, kterým je interpersonální komunikace a to nejen ve smyslu přijetí vlastního postižení, ale také respektování jejich identity.

Postižení se v tradičním pojetí chápe jako kvalita, která charakterizuje jedince. Jinak řečeno „chyba“ někde v něm, v samotném jedinci, neboť jeho výkony, schopnosti a rozličné funkce jsou v porovnání s ostatními intaktními⁵³ jedinci na nižší úrovni.⁵⁴ Zde je namístě zmínit, že odchylky jsou vždy vnímány ve vztahu k normě. A vymezení normy (zejména v oblasti zdravotnictví a sociální pomoci) není jednoznačné a zcela a bezvýhradně limitující.

Podle Vágnerové „Zdravotní postižení lze vymezit jako ztrátu nebo poškození určitého orgánového systému. V důsledku toho dochází k narušení, omezení či úplnému chybění některé ze standardních funkcí resp. kompetencí.“⁵⁵

Současná věda nashromáždila poznatky o procesu vývoje jedince jak po stránce biologické, tak lze určit také prognózu **sociálního vývoje**, tedy osvojení vzorců chování v sociálním prostředí a dokáže předvídat, jaké role v sociálních vztazích bude dítě řešit. Vývoj každého jedince je ale odlišný.

---

⁵² PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*.

⁵³ Intaktní – neporušený, nedotčený (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 223).

⁵⁴ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*, s. 42.

⁵⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 161.

Vágnerová poukazuje na fakt, že z hlediska příčin vzniku zdravotního postižení je jiná subjektivně prožívaná zátěž navazující na vrozené postižení a jiná na získané postižení. Důležité je také prožívání i chování rodičů dětí s postižením, které se v průběhu času mění. Role sourozence postiženého dítěte je náročná a představuje zátěž, vyplývající z očekávání a postojů rodičů. Zdravý sourozenec může nést stigma rodiny jako vlastní. Specifický je také vzájemný vztah postiženého a zdravého sourozence.⁵⁶

Interakční model zkoumá *postižení v interpersonálních vztazích*. Podle tohoto modelu postižení už není v absolutním smyslu individuální, na prostředí nezávislá kvalita, protože s člověkem je vždy v interakci nějaký partner, nějaké osoby, skupiny lidí nebo celá společnost, kteří hodnotí a určují někoho jako postiženého člověka.⁵⁷

Vágnerová uvádí, že trvalé postižení nelze považovat jen za biologickou odchylku, postižený člověk získává specifickou sociální roli a s ní spojený status. Má právo na ohledy, trpělivost a toleranci a zároveň je považován za méněcenného. Neočekává se od něj totéž co od zdravých jedinců. Trvalé postižení může být za určitých okolností považováno za sociální *stigma*. To se projevuje nežádoucí nápadností v sociálním kontaktu. „V případě stigmatizujícího postižení nejde ani tak o faktické omezení psychických a somatických funkcí, ale mnohem více o způsob, jakým jsou tito jedinci vnímáni, hodnoceni a na základě toho akceptováni. Stigma není skutečnou vlastností člověka, ale je mu sociálně přisouzeno.“⁵⁸

2.2 Sociální dimenze postižení

Nová definice WHO obsahuje tři úrovně postižení: *biologické postižení*, následné *somatopsychické poruchy funkcí* a navazující třetí, *interpersonální, sociální úroveň*, která se projeví handicapem jen tehdy, když se člověk ocitne trvale v nevýhodné situaci. Míra znevýhodnění člověka s postižením je závislá i na materiálních podmínkách života, společenském postavení, na jeho možnosti přijímat a dostávat pomoc a podporu od jiných lidí. „Jedince s postižením neomezíme pouze tehdy, když jim umožníme účast v sociálních uskupeních, včetně běžných škol a institucí: jinými slovy plnou účast v každodenním životě.“⁵⁹

⁵⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese* (dále citováno jako Psychopatologie).

⁵⁷ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*, s. 44 (dále citováno jako Základy inkluzivní pedagogiky).

⁵⁸ Psychopatologie, s. 190.

⁵⁹ Základy inkluzivní pedagogiky, s. 52.

Vágnerová uvádí, že postoje společnosti k postiženým lidem bývají ambivalentní zejména v emocionální rovině. Zahrnují pozitivní i negativní emoce, handicapovaní bývají předmětem soucitu, ale mohou i vzbuzovat hrůzu z neznámého a odpudivého. Ostych je dán nejistotou a neznalostí, jak by se zdraví lidé měli k postiženým chovat. „*Zdravotní postižení je trvalou vlastností jedince, která bývá sociálně nápadná a znevýhodňující, proto může být pro postiženého zařazení do společnosti zdravých obtížné.*“⁶⁰ Z pohledu sociální pedagogiky je právě tento způsob práce s klienty považován za velmi významný.

Otázka začleňování znevýhodněných osob do širšího sociálního prostředí je výrazně ovlivňována také postojem postižených ke zdravým lidem. Podle Vágnerové „*Postižení lidé mohou mít problémy se svým zařazením do společnosti: mnohdy se necítí zdravou majoritou akceptováni, a proto mohou mít tendenci vytvářet specifické skupiny. Zaujímají rovněž určité postojové stereotypy, zahrnující např. pocity ukřivdění a podezřívavosti, bez ohledu na to, zda jsou aktuálně oprávněné či nikoliv.*“⁶¹ Je tedy nanejvýš žádoucí naučit se postiženým rozumět, chápat příčiny jejich odlišností a přijímat je jako jednu ze součástí široké normy.

2.3 Klasifikace handicapů a znevýhodnění podle druhu

V rámci popisu jednotlivých druhů postižení bude předložen pouze rámcový přehled této problematiky. Pozornost nebude soustředěna na přesný medicínský popis, ale spíše na sociální kontext včetně přístupu ke znevýhodněným osobám u jednotlivých typů a také na možnosti edukace.

Zrakové postižení

V oblasti zrakové percepce rozlišujeme funkce, které mají z psychologického hlediska význam: zraková ostrost, preference různého stupně osvětlení, zorné pole a barvocit. Poškození jednotlivých funkcí závisí na příčině zrakové vady – postižení optického aparátu oka (vidění lze zlepšit optickou korekcí), postižení sítnice či zrakového nervu, postižení dalších částí oka, kortikální poškození zrakových funkcí (poškozením okcipitální oblasti mozku).⁶² Rozlišují se tři stupně závažnosti: *slabozrakost*, *praktická nevidomost* (zbytky zraku) a *nevidomost*.

---

⁶⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 189 (dále citováno jako *Psychopatologie pro pomáhající profese*).

⁶¹ *Psychopatologie pro pomáhající profese* s. 191.

⁶² *Psychopatologie pro pomáhající profese*.

Z hlediska adaptace a socializace je podle Vágnerové u zrakově postižených osob a zejména u vrozených vad ovlivněn rozvoj poznávacích procesů. Nahrazuje se sluchovým a hmatovým vnímáním. Velký je význam sluchové paměti. Rozvoj myšlení je u zrakově postižených spojen s rozvojem řeči, která zde má větší význam než u vidících. Nemohou vnímat a rozumět neverbálními komunikačními signálům a neumějí je sami používat. Mají obtíže s orientací v neznámém prostředí, nemohou se učit nápodobou, mívají horší sociální porozumění.⁶³

Sociální význam zrakového postižení:

Zraková vada je společensky nejméně odmítaným postižením. Ve vztahu k nevidomým převažuje soucit a tendence manipulovat tyto lidi do pozice pasivního příjemce péče vidících. Postoj okolí výrazně ovlivňuje deformace bulbů, neboť oči jsou významnou součástí tělového schématu. Sociálně nepříznivě působí i automaticismy a nedostatečná kontrola vlastních projevů zrakově postižených. Neuvědomují si, že podle projevů jsou okolím posuzováni. Nápadnost chování vždy zvyšuje riziko negativního hodnocení.

Při léčbě se uplatňuje používání kompenzačních pomůcek, práce s rodinou, speciálně pedagogická péče, a socioterapie. Ta pomáhá při začleňování postiženého člověka do společnosti – nácvik orientace s bílou holí nebo s pomocí vodícího psa, hledání zaměstnání, domácí sebeobslužné činnosti.

Mezi **komunikační handicapy** se řadí **postižení sluchu a řeči**.

Sluchové postižení

V ČR je asi půl milionu nedoslýchavých a neslyšících – tj asi 5% populace. Většinu tvoří staří lidé. Skupina sluchově postižených je heterogenní z hlediska stupně, etiologie postižení doby kdy vzniklo a kombinací s dalšími postiženími (v 11-40% případů). Vrozenou nebo v dětství získanou sluchovou vadou trpí přibližně 0,15 % dětí.

V závislosti na příčině tj. způsobu postižení sluchového aparátu nemusí být postiženy všechny sluchové funkce ve stejné míře. Převodní vady jsou postižením vnějšího a středního ucha a dochází při nich k zeslabení sluchového vjemu. Postižení buněk Cortiho orgánu vnitřního ucha vede k percepční (senzorieurální) vadě. Jejím důsledkem je snížení schopnosti vnímat zvuky a dochází ke zkreslení sluchových vjemů. Kortikální postižení

---

⁶³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profesie*.

sluchových funkcí vzniká jako následek poškození oblastí CNS (centrálního nervového systému), které se podílejí na zpracování zvukových, zejména řečových, podnětů.

Podle *stupně postižení* lze diferencovat **hluchotu** (ztráta sluchu větší než 110 dB) - tito lidé nejsou schopni vnímat mluvenou řeč; **zbytky sluchu** (ztráta víc než 91 dB) – nevnímají mluvenou řeč ani s pomocí sluchadla; **těžkou nedoslýchavost**, kdy ztráta dosahuje rozmezí 56-70 dB lze kompenzovat pro vnímání řeči pomocí sluchadla.

Důležité je období, kdy sluchové postižení vzniklo. **Prelingválně** (před osvojením řeči) vzniklé postižení způsobuje nedostatečný rozvoj nebo absenci řečových dovedností, což nepříznivě ovlivní další psychické funkce. Později ohluchlý jedinec si uchovává schopnost alespoň částečně užívat mluvenou řeč.

Nejvýznamnějším důsledkem sluchového postižení je **odlišná komunikační kompetence**. Omezení možnosti vnímat zvukové podněty a chápat jejich význam se projevuje potížemi v oblasti osvojení a využití orální řeči, která je jak prostředkem sociálního kontaktu, tak také zdrojem poznání. Podmínkou přijatelného porozumění je vizuální kontakt s partnerem v komunikaci. Pokud není navázán, je nutné jej iniciovat dotekem. Sluchově postižení využívají náhradního způsobu, **odezírání kinémů** (tj. pohybu mluvidel při artikulaci). **Znakový jazyk** je založen na vizuálně motorickém kódu, a pro mnoho jedinců je jediným komunikačním prostředkem. Obě varianty vykazují pro jedince psychickou náročnost, která je doprovázena úzkostí. Sluchově postižení mají **omezenou možnost porozumět kontextu komunikace** a obtížný je pro ně také aktivní verbální projev, neboť nemohou sluchem kontrolovat vlastní hlasový projev. Myšlení je více vázáno na konkrétní realitu a proto je obtížné dosáhnout takového stupně porozumění, který umožňuje abstrahovat a uvažovat hypoteticky.⁶⁴ „Těžce sluchově postižený jedinec není omezen jen v oblasti vnímání řeči, ale chybí mu i **sluchová orientace v prostředí**, v prostoru, který je mimo jeho zrakové pole.“

Socializace sluchově postižených

Omezení v oblasti komunikace přináší **obtíže v sociální orientaci**. Zvláštnosti chování těžce sluchově postižených jsou dané **obtížemi v porozumění**. Nevýhodou preference znakového jazyka je **sociální izolace** v minoritní skupině jedinců se stejným handicapem.

---

⁶⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*.

Lidé s prelingválním sluchovým postižením mívají *obtíže v sebeovládání* a řídí se především aktuálními pocity a potřebami. Mnohdy si *neuvědomují jak působí jejich jednání na okolí*. To přináší sklon jednat impulsivně. Z hlediska majoritní společnosti jsou tyto projevy posuzovány negativně, protože neodpovídají standartu.

Léčba a péče o sluchově postižené: volba kompenzačních pomůcek (sluchadla, kochleární implantát) musí být implikována potřebou postiženého. Pomoc potřebuje i rodina postiženého. Nabízejí je také svépomocné skupiny. *Speciálně-pedagogická péče* je poskytována v centrech rané péče na pomoc rodinám dětí ve věku od 0 do tří let, ve školním věku v rámci speciálně pedagogických center a dále ve speciálních školách pro sluchově postižené. Významnou složkou výuky čtení a psaní je *logopedická péče*. Socioterapie pomáhá při začleňování postiženého do společnosti. V jejím rámci by byla přínosem pomoc sociálního pedagoga.

Sociální význam sluchového postižení

Odlišný způsob komunikace přináší *častá nedorozumění* s příslušníky majority a omezuje chápání dění ve společnosti. Neslyšící jedinec mnohdy působí směšně a bývá hodnocen jako člověk s nižší inteligencí, a to vzhledem ke své *dezorientaci* a *sklonu k nepřiměřenému afektivnímu reagování*. Negativní sociální hodnocení vyvolává také *neschopnost kontrolovat zvukové projevy svého těla* (např. mlaskání při jídle). Nepřiměřeně mohou působit i mimické projevy spojené se znakovou řečí, které mají pro neslyšící stejný význam jako modulace hlasu u slyšících. Bezproblémový není ani vztah sluchově postižených ke slyšícím. *Nepříjemná sociální zkušenost vede k izolaci* z důvodu obranného postoje.⁶⁵

Postižení řeči a jazyka

Jazyk je chápán jako kognitivní a komunikační kód, který užívá určité symboly ke sdělování a vyjadřování. Řeč mluvená i psaná je konkrétní jazykovou dovedností. Vyžaduje součinnost více oblastí mozkové kůry. Jakékoliv porušení některé z funkcí se může projevit narušením rozvoje řeči. Postižení řečových a jazykových funkcí negativně ovlivní *schopnost přiměřené komunikace* a může *zatížit i rozvoj či uplatnění kognitivních schopností*.

---

⁶⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*.

Specifickými vývojovými poruchami řeči a jazyka jsou *dysartrie* (porucha motriky mluvidel s narušením fonologicko-fonetické složky, projevuje se postižením artikulace), *dyslalie* (patlavost, chybná výslovnost hlásek, zejména artikulárně náročných), *dysfázie* (závažné opoždění a specifické narušení rozvoje řečových funkcí), vzácně *afázie* – úplné chybění řeči, *balbuties* (koktavost, neuromuskulární porucha s narušením koordinace potřebných pohybů včetně regulace dýchání), *elektivní mutismus* (výběrový, nejde o primární postižení řeči, ale o poruchu jejího užívání v důsledku selektivní emocionální zábrany používat řeč)

Sociální význam postižení řeči a jazyka

Lidé s postižením řeči bývají sociálně stigmatizováni. Názor laiků ovlivňuje neznalost podstaty těchto poruch. Problémy ve vzájemné komunikaci a nedorozumění vedou k úzkosti a nepříjemným pocitům. Tito lidé se často stávají obětí šikany či posměchu. V socioterapii je pro děti významná mimoškolní činnost, která může kompenzovat školní stres vyplývající z potíží při vyjadřování.

Socializace řečově postižených

Člověk s poruchou řeči působí jako jedinec s nižší úrovní rozumových schopností. Poruchy řeči jsou propojeny s *narušenou schopností komunikace* a tedy *celkové sociální adaptace*. Důležitým faktorem je subjektivní hodnocení poruchy řeči. Narušení řečové produkce je *sociálně nápadné postižení*, může vyvolávat negativní emoce a únikové obranné reakce.⁶⁶

Tělesné postižení jako funkční i estetický handicap

Hovoříme-li o *funkčním handicapu*, máme na mysli *pohybový defekt*. *Estetický handicap* je reprezentován *tělesnou deformací*. Oba mají významný vliv na sebepojetí jedince a jeho následnou socializaci.

Pohybové postižení je příčinou *omezení samostatnosti*, posilující *závislost na okolí* a je zábranou pro získání mnoha zkušeností. Důležitá je míra soběstačnosti a nezávislosti. Jedná se o postižení v omezení *hybnosti dolních končetin* (samostatná lokomoce je předpokladem orientace v prostředí), *hybnosti horních končetin* (sebeobsluha, aktivní kontakt s prostředím, vyjádření citového vztahu s blízkým člověkem, manuální zručnost potřebná pro pracovní aktivitu, postižení motoriky) a *hybnosti mluvidel a mimické pohyblivosti* (rozvoj komunikace).

---

⁶⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*.

Pohybové postižení je důsledkem *poruch v oblasti mozku a míchy* (obrnny, rozštěpy páteře) nebo jako následek *úrazů či nemocí* (mozkového nádoru nebo zánětu), poruchy kostí a kloubů (poškození růstu nebo struktury kostní tkáně), *poruchy svalstva* (zhoršení funkcí nebo úbytek svalové tkáně - svalové dystrofie, myasthenia gravis – porucha nervosvalového přenosu vzruchu). mozkového nádoru nebo mozkového zánětu. Může tak dojít k plegii – úplnému ochrnutí, nebo paréze – částečnému ochrnutí.

Další tělesným poškozením je svalová dystrofie a vrozené malformace (rozštěpy) páteře, malformace končetin (absence části nebo celé končetiny)

Tělesné deformace⁶⁷ jsou-li viditelné, mají vždy negativní sociální význam, protože tělo funguje jako *významná složka sociální prezentace*. Handicap tělesného vzhledu ovlivňuje celkové *sebehodnocení*. Prožívání představy vlastního těla je spojena s řadou sensorických zkušeností a tělesných pocitů.

Sociální význam tělesného postižení

Tělesné postižení je často *estetickým handicapem* a neopodstatněně jsou spojovány tělesné nedostatky se špatnými vlastnostmi. Tělesná deformace je z hlediska zdravého člověka *dominujícím znakem*, který ovlivňuje interpretaci všech ostatních projevů. V postoji postižených ke zdravým se často projevuje *negativní očekávání a přecitlivělost* k reakcím zdravých lidí.

Socioterapie se zaměřuje na pomoc při hledání bezbariérového bydlení, vhodného zaměstnání. V dětském věku důležitá mimoškolní činnost, podpora různých aktivit pro tyto děti, ať už s denním či víkendovým programem, nebo realizace jednorázových aktivit jako např. letních táborů apod.

Mentální retardace

Jedná se o souhrné označení vrozeného a trvalého postižení rozumových schopností, které se projeví neschopností porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit. V populaci se vyskytují asi 3% mentálně postižených lidí. Příčinami vzniku je multifaktoriálně podmíněné postižení centrálního nervového systému (CNS), dochází k poškození mozku v rané fázi vývoje.

---

⁶⁷ Deformace – poškození až znetvoření, zejména způsobené vnějším vlivem, úrazem aj. (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 87).

Mentální retardace se projevuje poruchami řeči, poruchou učení. Rozdělení stupňů postižení podle mezinárodní klasifikace (MKN-10) je **lehká** mentální retardace (debilita, IQ 50-70), **středně těžká** mentální retardace (imbecilita, IQ 35-49), **těžká** mentální retardace (idiocie, IQ 20-34) a **hluboká** mentální retardace (idiocie, IQ 0-19).

Při hodnocení vývoje mentálně postižených se zaměřuje zejména na dynamiku vývoje inteligence, neboť u většiny postižených lze dosáhnout sice pomalého, ale stabilního rozvoje. Někdy však dochází ke stagnaci vývoje nebo úbytku již získaných kompetencí. Vždy záleží na **míře využití zachované inteligence**.

Podle typů mentální retardace se rozlišuje mentální defekt v důsledku **organického poškození CNS**, **Downův syndrom** (vzniká na základě chromozomální odchylky), **syndrom lomivého X** (kromě mentálního postižení náleží k typickým znakům změněné proporce obličeje a poruchy chování) a **polygenně podmíněné omezení intelektového vývoje** (v důsledku výchovné nepodnětnosti až zanedbanosti).

Pipeková poukazuje na zvláštnosti emocionální sféry mentálně postižených⁶⁸, neboť city dítěte s mentální retardací jsou nedostatečně diferencovány, jsou primitivnější a protikladné, jemné odstíny prožívání téměř neexistují, vyznačují se specifickou neadekvátní dynamikou k podnětům vnějšího světa, opožděně a obtížně se utvářejí vyšší city (svědomí, povinnost) a častěji se u osob s mentálním postižením objevují chorobné citové projevy (popudlivost, poruchy nálad, euforie, apatie).

Sociální význam a socializace mentálně postižených

Jedná se o stigmatizující postižení, která působí velkou výchovnou i emocionální zátěž pro rodiče z důvodu odlišností od očekávaného standardu. Mentální postižení je vždy spojeno s opožděním v oblasti socializace. Významné je **omezení komunikačních kompetencí**, které ztěžuje kontakt se zdravou populací. Mentálně postižení **preferují stereotyp v sociálních vztazích**, obtížně přijímají změny. Tyto osoby mohou být také častěji zneužívány, manipulovány, zanedbávány či týrány, neboť **nedisponují dostatečnými obrannými mechanismy**. Pro mentálně postižené osoby je velmi obtížné osamostatnění od rodiny, často bývají **sociálně izolováni**. Určitou možnost představuje **chráněné bydlení**. Zaměstnávání osob s mentálním postižením realizují **chráněné dílny**, které mohou náplň

---

⁶⁸ PIPEKOVÁ, J. *Pedagogika osob s mentálním postižením – psychopedie*. In: *Integrativní sociální pedagogika: integrace školní a sociální*.

i tempo práce přizpůsobit kompetencím. Pro závažnější formy postižení je vhodná *ústavní péče, nebo denní stacionáře*.⁶⁹

Socioterapie je zaměřena na rozvíjení rozumových schopností a *začleňování postiženého do společnosti*. Zahrnuje také *pomoc rodině*. Podpora může mít formu sociálních dávek, pomoci osobního asistenta, zařazení a dopravu do denního stacionáře apod.

Pervazivní vývojové poruchy

Poškozují závažným způsobem psychický vývoj takto postižených dětí již od raného dětství. Nejčastější formou je *dětský autismus*, ostatní poruchy se vyskytují velmi vzácně.

Dětský autismus

Četnost výskytu se pohybuje 2-20 dětí na 10 000, avšak dětí s plně rozvinutými příznaky je asi 0,05%. Autismus vzniká jako *důsledek organického poškození mozku*, jeho etiologie ale není dostatečně vymezena. Vznik je podmíněn sociokulturně a podílí se na něm více faktorů (genetické, prenatální, biologické a sociální, především chování rodičů k dítěti).

Vývoj autistických dětí je nejen opožděný, ale také kvalitativně porušený. Projevuje se zejména *deficitem v oblasti sociálního porozumění a sociální interakce*, autistické děti neprojevují zájem o sociální kontakt (úsměv, mimika, oční kontakt). Důvodem je obtížná pochopitelnost sociálních signálů, které vnímají jako nepříjemné, ohrožující a snaží se jim tudíž vyhnout. Nejsou navíc schopny empatie, neboť neumějí rozlišovat emoční prožitek, pocity a ladění. Narušený je i vývoj řeči a neschopnost používat ji jako prostředek komunikace. Nevytváří si obvyklou citovou vazbu ani k matce či dalším členům rodiny a nechápou význam mezilidských vztahů. Nerozlišují jednotlivé sociální situace a to má za následek *poruchu sociální adaptace*.

Smyslové podněty zpracovávají jinak než je obvyklé, mají zvýšenou citlivost vůči běžným situacím a to je spojené i s problémy v jejich selekci a diferenciaci. Nedovedou koncentrovat pozornost. Nedokáží generalizovat zkušenost, proto *dávají přednost stereotypu*. Mentální retardace se vyskytuje až u 75% těchto dětí.

Osobnost autistického dítěte je specifická, děti nedokáží navázat vztah, chybí jim zkušenost prožitku vlastního významu pro druhého člověka, neumí ani v pozdějším věku *pochopit specifičnost vlastní identity*.

---

⁶⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 289-316.

„Výchovně vzdělávací proces je pro děti s autismem náročný na čas, na uspořádání prostoru, kterého děti s autismem potřebují pro sebe více, na počet lidí, kteří se dítětem zabývají, na pozorovací talent vychovatelů a na cit, který tito vychovatelé musí pro děti mít, aby pochopili příčiny jejich behaviorálních zvláštností a poruch chování.“⁷⁰ Důležité je tedy zejména prostředí, ve kterém se jakákoliv práce s dítětem s autismem uskutečňuje a také přístup všech lidí, kteří s ním přijdou do kontaktu.

Sociální význam a terapie postižení

Typické příznaky autismu jsou pro rodiče zatěžující, obtížně přijímají lhostejnost svého dítěte. Pozitivní emoční reakce obvykle posilují vztah rodičů i k postiženému dítěti, ale u autistických dětí tento mechanismus nefunguje. Obtížná a málo efektivní péče rodiče vyčerpává, dostaví se zklamání, strach a deprese.

Léčba je farmakologická, sociálněpedagogické působení, behaviorální psychoterapie. Důležitá je práce s rodinou, je třeba *porozumět dítěti a vytvořit realistická očekávání* v souvislosti s kladením přiměřených požadavků.⁷¹

„Děti s autismem, začleněné do skupinového vzdělávání často nezvládnou vysoké požadavky na skupinu a vzniká velké riziko, že budou na obtížné situace reagovat problémovým chováním. S programem „integrace“ je třeba zacházet opatrně, je to konečný cíl úspěšného vzdělávání a výchovy.“⁷² Důležitý je vždy individuální přístup s citlivým rozlišením reálných možností a skutečných potřeb dítěte.

2.4 Přístup společnosti k handicapovaným osobám

Historicky se přístup společnosti ke znevýhodněným osobám vyvíjel od *represivního* postoje⁷³ přes *segregativní*⁷⁴ a *charitativní*⁷⁵ až po humanistický, který je charakteristický pro současnou společnost. Základním principem humanistického přístupu je *respekt*

---

⁷⁰ MÜHLPACHR, P. *Autismus*. In: *Integrativní sociální pedagogika: integrace školní a sociální*, s. 352 (dále citováno jako *Autismus*).

⁷¹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*.

⁷² *Autismus*, s. 351.

⁷³ Represivní postoj – postiženému je přidělena nálepka neschopného, nepotřebného, nežádoucího jedince. Specifická je lhostejnost až odmítání a likvidace (starověk až raný středověk).

⁷⁴ Segregativní postoj – vyloučení jedince ze společnosti (středověk).

⁷⁵ Charitativní postoj – postižený člověk je vnímán jako ubožák, neschopný se o sebe postarat, který potřebuje ošetření a pomoc. Postupně se rozvíjí soucit, který eliminuje odmítání a vznikají první formy institucionalizované pomoci (renesance).

k přirozené důstojnosti každého člověka. Hlavním trendem se tak stává integrace nejen v dětském věku, ale v průběhu celého života.⁷⁶

Integrace je proces který se stává cílem pro sociální aktivity na pomoc jedincům se znevýhodněním, ať jsou to aktivity v oblasti sociální práce, sociální či speciální pedagogiky. Jedná se o aktivitu, která má umožnit začlenění těchto osob do většinové společnosti. Oproti tomu **segregace** vyjadřuje společenské oddělování, vyloučení.

Světová zdravotnická organizace (World Health Organization – WHO) formuluje *integraci jako sociální rehabilitaci a schopnost příslušné osoby podílet se na obvyklých společenských vztazích.*

Za integraci je pokládán vzájemný proces, ve kterém se skupiny osob či jedinci přibližují většinové společnosti a naopak. Mezi procesy integrace lze řadit **asimilaci**, při níž se znevýhodněný jedinec snaží přizpůsobit většinovému chování tak, jak jen je toho schopen. **Akomodace** také znamená přizpůsobení se většině, ale bez nutnosti na potlačování odlišností. **Adaptace** je přizpůsobování se vzájemné, při němž se obě strany přibližují. Tento proces je pochopitelně považován za nejpříjemnější.

Vágnerová specifikuje: „**Integraci** lze definovat jako začlenění postiženého jedince do společnosti zdravých, kdy v ní dovede bez problémů žít, cítí se jí přijat a sám se s ní identifikuje. Integrace je vždy dvoustranným procesem, důležité jsou postoje postižených i zdravých a z nich vyplývající chování. Je následkem procesu učení, resp. adaptace na kognitivní a emotivní úroveň.“⁷⁷ Pokud totiž zátěž, kterou představuje začleňování, je příliš velká a motivace malá, zůstávají postižení raději v bezpečí izolace nebo v minoritě podobně znevýhodněných. To souvisí s efektem **similarity**, podle něhož si lidé rozumějí lépe s tím, kdo má podobné problémy. „*Důležitým předpokladem začlenění do společnosti zdravých je schopnost komunikace, porozumění pravidlům, která zde platí, a jim odpovídající chování.*“⁷⁸ Tyto modely chování si však každý osvojuje sám a to pouze v interakci s druhými lidmi.

Kromě toho uvádí Vágnerová důležitý psychologický efekt: „*Vyrovnaný postoj k postižení a adekvátní přístup k postiženému může ve značné míře ovlivnit rozvoj, event. zachování jeho schopností, dovedností a přijatelného sebepojetí.*“⁷⁹ Je to obecný předpoklad pro to,

⁷⁶ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole.*

⁷⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 192 (dále citováno jako Psychopatologie).

⁷⁸ Psychopatologie.

⁷⁹ Psychopatologie, s. 193.

aby mohl být člověk úspěšný ve všech různých stupních integrace. Vlastní aktivita a iniciativa, která vychází právě ze sebepojetí, je základním a obecným předpokladem adaptace každého jedince. **Osvětová činnost** zaměřená na veřejnost, je důležitým článkem v celém tomto procesu. Lidé, kteří chápou příčiny chování dítěte s postižením, mohou v běžném životě lépe reagovat na jeho potřeby.

3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ ASPEKTY V ČINNOSTI INICIATIV NA POMOC DĚTEM S HANDICAPEM

Neziskové organizace sdružují dobrovolníky i profesionály, kteří se rozhodli pracovat společně pro dobrou věc. Motivováni altruismem, potřebou být užitečným a ochotou pomoci věnují svůj čas a energii činnostem, o nichž jsou přesvědčeni, že doposud nejsou v dostatečné míře zajištěny.

„Sociální pedagogika pojednává o tom, jak optimalizovat a usměrňovat životní situace a procesy, a to s akcentem na vnitřní potenciál jedince a jeho individualitu. Centrálním tématem, které prolíná celým obsahem oboru, je rozvoj sociální kreativity, aktivizace sil každého vychovávaného. Současně k základnímu obsahu patří rozvíjení životního způsobu, tj. jeho kultivace a optimalizace s ohledem na individuální předpoklady jedince a minimalizaci rozporů mezi ním a společenskými podmínkami.⁸⁰ V tomto ohledu je uplatnění sociální pedagogiky v rámci neziskových organizací naprosto v souladu s cíli, které si tyto instituce kladou.

3.1 Vliv attachmentu na socializaci dítěte

Vzhledem k tomu, že cílovou skupinou práce jsou děti, tedy jedinci od 0 do 15 let věku, považujeme za příkladné nejprve zmínit důležitý pojem *attachment*, který se jeví jako „startovací čára“ pro socializaci jedince a má velký význam právě v dětském věku. **Attachment** je termín pro citové pouto mezi rodičem a dítětem a byl rozpoznán a popsán Johnem Bowlbym. Jedná se o komplexnější jev, který implikuje skutečnost, že přítomnost druhého člověka vyvolává pocity bezpečí, radost z kontaktu, veselí a starost o druhého, nebo naopak odpor, strach, nejistotu a rozpory. Pro sociální vývoj jedince je nezbytný zdravý citový vztah dítěte a rodičem.⁸¹

Rizikové faktory pro vývoj zdravého pouta jsou zdravotní komplikace u dětí i rodičů, domácí násilí, alkoholismus, během těhotenství, úmrtí v rodině, zanedbávání, citové týrání, nestabilní domov, sexuální zneužívání, chudoba a sociální vyloučení. *„Pokud je dítě handicapované a rodiče nebo pečovatelé nezvládnou své emoce ani péči, stoupá riziko, že jeho rodiče či pečovatelé nezvládnou správně plnit vývojové a navíc zvláštní potřeby, které*

---

⁸⁰ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 45.

⁸¹ VRTBOVSKÁ, P. *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí: attachment, poruchy attachmentu a léčení*, s. 10.

jsou vyvolány handicapem.“⁸² V krajním případě dochází umístění dítěte do rezidenční péče⁸³, nebo se ho rodiče vzdají. Ale to, že je dítě postižené, ještě neznamena, že ztrácí potřebu bezpečí, a citového pouta. Bezpečný attachment však neznamena závislost dítěte na rodičích, ale je cestou k vytvoření zdravé autonomie, odpovědnosti a štěstí.

Vrtbovská poukazuje na skutečnost, že odmítavý postoj nejbližších může v dítěti vyvolat „*syndrom špatného já*.“ Jedná se o komplexní a hluboký následek raného vývojového traumatu pro jádro osobnosti člověka. Je to vnitřní pocit v sobě samém, který osciluje od dojmu vlastní odlišnosti a neadekvátnosti až k hlubokému odporu a nenávisti k sobě samému a pocitu, že je to tak dané a zůstane to tak navždy. Toto se projevuje nejčastěji u týraných dětí.

Vrtbovská vyjadřuje přesvědčení, že každá lidská bytost může být šťastná a svým způsobem prospěšná pro ostatní. Dospělý člověk s dobrým dětstvím se vždy nějakým způsobem zařadí mezi ostatní. Jeho svět má omezení, ale ať už na vlastních nohách, nebo v zařízení, které mu pomůže s jeho handicapem, může žít svůj vlastní život bez rodičů. „*Odložení tvorové, které nikdo nechce, to však nedokáží. Jejich dětské trápení přeroste do dospělosti. Neštěstí a závislost se stanou hlavním motorem takového života. A to není dobré nikdy a pro nikoho.*“⁸⁴

V této souvislosti se jeví jako velmi významná podpora a pomoc nejen dítěte s postižením, ale také opora pro rodiče. Touto pomocí je v největší míře setkávání s lidmi, kteří prožívají podobné životní osudy. Zájem a ochota dobrovolníků je velkým přínosem. V tomto ohledu jsou aktivity občanských sdružení a jiných nestátních neziskových organizací důležitým článkem v socializaci a adaptaci na změněné podmínky. V raném věku, kdy se možná teprve rozkrývají příznaky pozdějšího znevýhodnění, je sociální opora pro rodiče nenahraditelná. Aby mohli být oporou svému dítěti, a navzdory handicapu dokázali zajistit odpovídající rodinné zázemí nejen po materiální, ale zejména po emocionální stránce, je nutné, aby sami dokázali tuto situaci zvládnout a náročným podmínkám se přizpůsobit.

---

⁸² VRTBOVSKÁ, P. *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí: attachment, poruchy attachmentu a léčení*, s. 65 (dále citováno jako *O ztraceném dítěti*).

⁸³ Rezidenční péče představuje umístění jedince ve specializovaném zařízení s ubytováním, které zajišťuje péči odpovídající věku a postižení.

⁸⁴ *O ztraceném dítěti*, s. 66.

3.2 Edukace osob s postižením

Základní pedagogickou disciplínou, která se věnuje problematice edukace handicapovaných osob je speciální pedagogika. Předmětem *speciální pedagogiky* a objektem jejich cílů jsou jedinci, kteří mají vzhledem ke svému znevýhodnění specifické potřeby v oblasti fyzické, psychické či sociální.⁸⁵ Základním cílem speciální pedagogiky je dosažení maximální možné socializace znevýhodněného jedince s ohledem na charakter, rozsah a závažnost jeho znevýhodnění. S tím také souvisí vytváření nezbytných podmínek pro jeho dosažení. Dílčí cíle jsou zaměřeny na postupný rozvoj kompetencí u konkrétního jedince.

Na tuto činnost průběžně navazuje *sociální pedagogika*. Napomáhá v celkové organizaci práce, v rozvoji kompetencí, v osobnostním rozvoji, poskytování sociální opory, ve snaze o podnětění k seberealizaci, vytváření vhodných podmínek prostředí a v neposlední řadě ve využití volného času. Vzhledem k tomu, že tato činnost není v katalogu prací uznána doposud jako profese, lze její metody působení realizovat pouze zprostředkovaně. V uplatnění sociálních pedagogů v rámci neziskových organizací lze přesto spatřit obrovský potenciál.

Vlastnímu zahájení pedagogického působení musí v případech edukace handicapovaných dětí předcházet *speciálně pedagogická diagnostika*, která umožní pečlivé rozklíčování a vymezení charakteristik konkrétního handicapu a to ve všech oblastech – fyzické, psychické i sociální. Jedná se o respektování osobnosti jedince v jeho bio-psycho-sociální integritě. Při diagnostice se stanovuje stupeň znevýhodnění či postižení, fáze (začínající či rozvinuté), stanovení příčin vzniku a v návaznosti poté stanovení následných metod a postupů, které by ve svém důsledku vedly k odstranění, korekci či eliminaci handicapu. Vždy je nutné brát v úvahu multifaktoriálnost příčin vzniku handicapu, proto se také na diagnostice podílí více specialistů – lékař, speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, rehabilitační pracovník a další specialisté.

Sociálně pedagogická diagnostika může zahrnovat odkrytí širších rodinných a vrstevnických vztahů, případné nebezpečí sociálně patologických jevů (nejen u dítěte, ale zejména v rodině), možnosti realizace volnočasových aktivit, odchylky a problémy

---

⁸⁵ FISCHER, S. a J. Škoda. *Speciální pedagogika: edukace osob se somatickým a sociálním znevýhodněním*, s. 14.

v dosavadní socializaci dítěte, podmínky prostředí v němž dítě žije, nebo se v něm při svých aktivitách pohybuje. To vše s ohledem na handicap dítěte.

Vztah sociální pedagogiky a speciální pedagogiky popisuje Z. Bakošová (2008) jako „hledání společného v obou disciplínách, kde společný základ tvoří pedagogika, terminologie, zájem o společného klienta a hledání řešení vztahu integrace a sociálního prostředí.“⁸⁶

Metody práce s klientem:

Draganová navrhuje metody⁸⁷:

- **autoakceptace** – motivační tendence handicapovaného člověka, která ho vede k emocionálnímu a praktickému osvojení všech zbývajících životních možností a omezení
- **akceptace** – přijímání postiženého člověka jinou osobou nebo skupinou osob na psychologické a sociální úrovni. Odstraňuje nebo zmírňuje postižení, poruchy chování a tím zabraňuje vzniku defektivitu. Vytvářejí se podmínky, aby mohl žít.⁸⁸

Bakošová popisuje některé další **metody práce**⁸⁹:

- **metody přímého výchovného působení:** vysvětlování, přesvědčování, cvičení
- **metody nepřímého výchovného působení:** vliv prostřednictvím vhodné organizace činností, metoda příkladu a metoda řádného procesu sebevýchovy žáků
- **metoda pedagogického optimismu** – znamená hledat v člověku dobro a rozvíjet ho. Jedná se o velmi důležitou metodu zejména v práci s mentálně postiženými, kteří mohou i nás mnohému naučit, nutí k zamyšlení, učí dívat se na věci jiným pohledem a učí nás vysvětlovat nejsložitější věci nejjednodušším způsobem
- **terapie hrou, arteterapie, muzikoterapie, dramaterapie** – uplatňují se zejména jako moderní resocializační metody, která pojímá člověka jako bio-psycho-sociální bytost v její integritě, **biblioterapie, relaxační cvičení a skupinové komunity**

⁸⁶ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc.*

⁸⁷ DEBNÁRIKOVÁ, M. *Uplatnění poznatků sociální a speciální pedagogiky v práci s mentálně postiženými: Sociální pedagogika ve střední Evropě: současný stav a perspektivy: sborník příspěvků z mezinárodní konference Brno: Institut mezioborových studií, s. 256 (dále citováno jako DEBNÁRIKOVÁ).*

⁸⁸ DEBNÁRIKOVÁ, s. 258.

⁸⁹ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc.*

3.3 Výchova ve volném čase a inkluzivní pedagogika

„Učení ve volném čase a pro volný čas by nemělo být doménou jen hlavy, ale také srdce a vůbec celého těla. Mělo by se odehrávat v příznivé atmosféře s minimem stresu, odkrývat skryté síly člověka stimulovat je a rozvíjet, překonávat citovou prázdnotu a chudobu zážitků.“⁹⁰

Výchova *ve volném čase* může být realizována v rámci činnosti v zařízení pro výchovu a vzdělávání dětí, v našem případě bude pozornost zaměřena na efektivní využití volného času v rámci činnosti neziskových organizací a to se specifickým zaměřením na děti s handicapem. I zde se však uplatňují obecné prvky pro využití volného času. Neopomenutelná je také další stránka, kterou je výchova *pro volný čas*.

Výchova ve volném čase by podle Krause ve školním prostředí měla zahrnovat⁹¹:

- podněty a návrhy pro řemeslnou práci
- problematiku životního prostředí a sociální práce
- zdravotní otázky chování ve volném čase
- výchovu ke spontaneitě (čestnost, otevřenost, zvědavost, senzibilita, kreativita, flexibilita)
- výchovu k sociabilitě (kooperace, tolerance, shovívavost a ohleduplnost)

V rámci práce se znevýhodněnými dětmi je nutné aktivity pro volný čas přizpůsobit individuálním možnostem a reálným schopnostem dětí.

Jakékoliv uvedené *znevýhodnění* či *postižení* pochopitelně *mění sociální pozici dítěte*, ovlivňuje podmínky jeho adaptace v prostředí a v neposlední řadě se mění i jeho role v rodině. V každém případě se v porovnání s intaktním dítětem ve většině případů stává závislejší na okolním sociálním prostředí.⁹²

Podle Krause volný čas chápeme jako *prostor pro odpočinek a zábavu*, ale také jako *prostor pro lidský rozvoj*. Vzdělávací práce v něm má mít prožitkový a činnostní charakter. Nejde jen o učení pro stabilizaci výkonu k povolání, ale je zde nutné provádět nácvik

⁹⁰ KRAUS, B. a V. POLÁČKOVÁ. *Člověk, prostředí, výchova: k otázkám sociální pedagogiky*, s. 170.

⁹¹ KRAUS, B. a V. POLÁČKOVÁ. *Člověk, prostředí, výchova: k otázkám sociální pedagogiky*.

⁹² LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*.

životních rolí. Dosažené vzdělání má pomoci zkvalitnit životní cestu, která se odehrává i ve volném čase.⁹³

Pro děti s postižením má tak výchova ve volném čase a pro volný čas efekt nejen vyplývající ze samotného principu práce, ale zejména lze v jejím rámci realizovat činnosti směřující k inkluzi těchto dětí, neboť právě zde jsou nalézány cesty, jak lze přirozenou cestou zprostředkovat jejich kontakt s vrstevníky, dalšími dětmi a s ostatními lidmi.

Speciální pedagogika prochází vývojem, který je běžným vývojovým trendem v každé vědní disciplíně – po diferenciaci jednotlivých subdisciplín následuje jejich integrace na kvalitativně vyšší úrovni. Obsahově tak došlo ke vzniku nové pedagogické disciplíny, inkluzivní pedagogiky.

Lechta uvádí: „V nejširším chápání můžeme **inkluzivní pedagogiku** definovat jako pedagogickou disciplínu, která se zabývá podmínkami, možnostmi a procesy optimální edukace lidí s postižením během celého jejich života. Inkluze by měla být implementována do oblasti např. pedagogiky volného času, sociální pedagogiky, andragogiky, geragogiky, kde má široké uplatnění.“⁹⁴

Důležitá je spolupráce s rodinou klienta formou zmapování rodinné situace a reagování na jejich potřeby. Debnáriková uvádí, že pro rodinné příslušníky je důležité chápat podstatu onemocnění, zvládat projevy nemoci, udržovat dobrou komunikaci, vědět, co dělat v krizových a specifických situacích a formulovat pro sebe i klienty dosažitelné cíle a udržovat pocit sebedůvěry pro všechny členy rodiny.⁹⁵

Funkce inkluzivní výchovy ve volném čase⁹⁶

- **Formativní** – velký prostor, protože pro výchovu ve volném čase neexistují standardy
- **Zdravotně hygienická** – střídání různých činností, psychická a fyzická aktivita, uvolnění napětí, zejména u sportu
- **Socializační funkce** – zájmové činnosti jsou individuální jen ojediněle, proto velký význam pro získávání sociálních dovedností

⁹³ KRAUS, B. a V. Poláčková. *Člověk, prostředí, výchova: k otázkám sociální pedagogiky*.

⁹⁴ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*, s. 72.

⁹⁵ DEBNÁRIKOVÁ, M. *Uplatnění poznatků sociální a speciální pedagogiky v práci s mentálně postihnutými: Sociální pedagogika ve střední Evropě: současný stav a perspektivy: sborník příspěvků z mezinárodní konference Brno: Institut mezioborových studií*, s. 259.

⁹⁶ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*, s. 145.

- **Seberealizační funkce** – na základě teorie Maslowa o uspokojování nejvyšších psychických potřeb. S tím souvisí kompenzační funkce – Matějček zdůrazňuje potřebu zažívání úspěchu u dítěte (to hledat v mimoškolní, pokud není úspěch ve škole). Dítě si buduje prostřednictvím zájmové činnosti sebedůvěru a sebeúctu, což má i terapeutické účinky.
- **Preventivní funkce** – sociálně patologické jevy
- **Sekundární prevence** – tu plní zejména nízkoprahová zařízení⁹⁷, orientovaná na ohrožené skupiny dětí a mládeže.

Principy inkluzivní výchovy ve volném čase⁹⁸

- **Princip dobrovolnosti** – podle dostupné nabídky a v rámci svých možností a schopností. „*Pro dítě s postižením nejsou vhodné zájmové útvary (kroužky), ve kterých má vystupovat jako člen týmu, od kterého se hned v začátcích vyžaduje skupinový výkon.*“⁹⁹
- **Princip zájmového zaměření** – výsledkem jsou realizované zájmy, které děti rozvíjejí, vychází se z atraktivity činnosti.
- **Princip seberealizace** – pedagog organizuje zájmovou činnost tak, aby se každé dítě mohlo naplno realizovat.
- **Princip pestrosti a přitažlivosti** – výběr obsahu, metod a forem výchovy, obměňovat, aby nebyl stereotypní, protože prvky novosti zaručují přitažlivost.
- **Princip aktivity** – dítě se aktivně podílí na všech fázích zájmové činnosti, s tím souvisí rozvoj samostatnosti a tvořivosti.
- **Princip citlivosti a citovosti** – citlivost se vztahuje k vedení a motivování dětí, citovost vyjadřuje afektivní rozměr výchovy. Pedagog by měl vytvářet situace pro vyjadřování citů a prožívání pozitivních zážitků. Děti nelitovat, můžeme s nimi jen soucítit.

Tyto principy jsou primárně zaměřeny na výchovu ve volném čase, která je realizována v rámci školského zařízení a je zajišťovaná některou ze státních institucí (školní družina,

⁹⁷ Nízkoprahové zařízení – poskytuje sociální služby dětem a mládeži ze specifických skupin ohrožených sociálně patologickými jevy, obvykle se umísťují ve lokalitách v návaznosti na zvýšený výskyt cílových osob, které jsou přímo v terénu aktivně vyhledávány a oslovovány.

⁹⁸ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: Dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole.*

⁹⁹ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: Dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*, s. 148.

školní klub, středisko volného času). Výchova dětí s handicapem však bývá v těchto zařízeních realizována pouze sporadicky. Neziskové organizace, které nabízejí volnočasové aktivity jak pro zdravé děti (v současné době velmi rozšířená mateřská centra) tak pro děti s handicapem, v podstatě pracují na základě stejných principů.

V tomto ohledu se ukazuje stále větší význam využívání volného času pro realizaci aktivit a osvojování žádoucího sociálního chování, které umožňuje dítěti a postižením lepší adaptaci a také komunikaci s ostatními lidmi.

V dokumentu Evropského řídicího fondu pro mládež CDEJ se uvádí, že **výchova ve volném čase** (nonformal education) je zaměřena na *formování hodnot* spojených s *osobnostním rozvojem* (kreativita, otevřenost a zvědavost, kritické postoje), se *sociálním rozvojem* (komunikační dovednosti, odpovědnost, solidarita a sociální spravedlnost, participace a demokratické občanství, řešení problémů) a s *obecnými lidskými a etickými hodnotami* (tolerance a úcta vůči druhým, lidská práva).¹⁰⁰

Občanské iniciativy, které realizují svoji činnost pro děti s postižením formou jejich efektivního využití volného času tak musejí být brány jako důležitý prvek nejen pro vlastní práci s dětmi s handicapem, ale také pro širší veřejnost, neboť zprostředkovávají jejich vzájemný kontakt, umožňují poznávání a tím rozvoj tolerance mezi oběma skupinami. Nelze opomenout také důležitý fakt, že mnoho činností je realizováno společně nejen pro děti s handicapem, ale také pro jejich sourozence či rodiče. Tak se tedy objevuje sekundární přínos činnosti iniciativ, kdy se vlastně neziskové organizace starají také o efektivní využití volného času samotných rodičů. Těm často pracovní vytížení a specifikum péče o dítě s handicapem nedovoluje efektivně využívat volný čas k osobní relaxaci. V praktické části jsou uvedeny konkrétní příklady. Touto cestou tak rodiče neztratí kontakt s dítětem, ale mohou relaxovat, neboť aktivity lze rozdělit pro děti a pro rodiče s tím, že pouze společně přicházejí a odcházejí. Mají tak možnost realizace zájmových aktivit, vzdělávání, sportovního vyžití, relaxace a dalších činností.

3.4 Sociální opora

Sociální opora je termín pro popis různých aktivit, jako je vyjadřování pozitivních emocí mezi lidmi, zlepšování sociálního postavení, poskytování skutečné nebo symbolické pomoci, rad či informací.

---

¹⁰⁰ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole.*

Doňková uvádí **přehled funkční náplně zdrojů sociální opory**¹⁰¹:

Funkce	Obsah	Příklady	Přínos pro jedince
Emocionální opora (Emotional support)	ujištění o úctě, respektu vlastní ceně, důležitosti attachmentu a intimitě	umožňuje vyjádřit vlastní pocity, starosti, trápení, sympatie, péči, přijetí	mění subjektivní hodnocení míry ohrožení skrze životní události posiluje self-esteem ¹⁰² snižuje anxieta ¹⁰³ a depresi motivuje k copingu ¹⁰⁴
Instrumentální opora (Instrumental support)	hmotná pomoc praktická opora podpůrné jednání materiální pomoc	poskytnutí praktických materiálních prostředků	řeší problémy na praktické úrovni umožňuje úsporu času, jenž může být lépe využit motivuje snahu zvládat zátěž
Informační opora (Informational support)	poskytnutí rady, doporučení pomoc při řešení problému	poskytnutí informací o zdrojích doporučení alternativních způsobů jednání poskytnutí rad o účinnosti postupu	rozšiřuje jedincův repertoár užitečných informací usnadňuje dostupnost informací, jež potřebuje pomoc při získávání potřebných služeb efektivnější coping
Opora poskytovaná společenstvím (Companionship support)	sounáležitost socializování integrace	spoluúčast na podobných aktivitách jako sport, kulturní a společenské akce	navozuje pozitivní emoční naladění umožňující odpoutání od přespřílišného zabývání se problémy
Opora potvrzením platnosti (Validation)	zpětná vazba sociální porovnávání	ustanovení shody ve vidění problému, míry vhodnosti jednání, prožívání, jedincova statusu v konkrétní sociální skupině a v populaci	Snižuje pocit jedince, že je mimo normu Umožňuje akceptovat vlastní prožívání Příznivé srovnání s druhými

¹⁰¹ DOŇKOVÁ, O. *Sociální opora jako teoretické východisko sociální pedagogiky coby životní pomoci*, In: *Sociální pedagogika ve střední Evropě: současný stav a perspektivy: Sborník příspěvků z mezinárodní konference Brno: Institut mezioborových studií*, s. 262.

¹⁰² Self-esteem – sebehodnocení, sebeúcta, sebedůvěra. „Self je vnímané, reflektované, poznávané já, protějšek aktivního poznávacího já, odpověď na otázky: kdo jsem? co dokážu? Existuje možnost nesouladu mezi já skutečným a já ideálním“ (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 518).

¹⁰³ Anxieta – úzkost, nepříjemný emoční stav provázený psychickými i tělesnými znaky odpovídajícími strachu, aniž je znám příčina (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 649).

¹⁰⁴ Coping – zvládání, zejména náročných situací, schopnost člověka vyrovnat se odpovídajícím způsobem s nároky, které jsou na něj kladeny, příp. zvládat nadlimitní zátěže (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 77).

Doňková¹⁰⁵ poukazuje na fakt, že koncept sociální opory je tradičně spojován s problematikou stresu, respektive zvládání stresových situací. Z interdisciplinárního pohledu na sociální pedagogiku však lze teorii sociální opory taktéž velmi dobře využít v rámci rozšíření repertoáru způsobů přímého či nepřímého ovlivňování vychovávaného jedince **v rámci sociálně pedagogické praxe** a to následujícím způsobem:

- ve smyslu **informační opory** mohou být sociální vazby jedince užitečným zdrojem informací o optimálním fungování v konkrétních podmínkách, tak aby zapojení do společnosti bylo v souladu s jedincem i s jeho okolím
- na základě **emoční opory** je možno s jedincem pracovat např. ve smyslu upevnování zdravých vztahů ke světu a k druhým lidem, omezování sociálně patologických jevů apod.
- skrze **instrumentální oporu**, jíž jsou především materiální zdroje, lze jedinci i skupinám napomáhat při vytváření optimálního výchovného prostředí nebo při hledání východisek z výchovného prostředí disfunkčního¹⁰⁶ či afunkčního¹⁰⁷
- prostřednictvím **sociální opory vztahující se k hodnocení** lze pozitivně ovlivňovat identitu¹⁰⁸ jedince a tím ovlivňovat jeho pozitivní psychické ladění, zvyšovat motivaci k pozitivně laděným sociálním interakcím a odpovědnosti za své chování.

Podle Doňkové lze v úvahách o možnosti využití konceptu sociální opory v sociálně pedagogické praxi tuto uplatnit v rámci výchovy zaměřené na altruistické jednání, filantropické cítění a vzájemnou pomoc. K tomu, aby jedinec dokázal někomu poskytnout relevantní pomoc, je nezbytná jeho vlastní zkušenost s obdržáním podobné pomoci. Potom je schopen sám identifikovat situaci, v níž je potřeba pomoci druhému, zvolit nejvhodnější způsob a stanovit míru této pomoci. „*Sociální opora se v tomto smyslu stává důležitým pozitivním činitelem v psychické organizaci člověka, jež má na jedné straně kapacitu*

---

¹⁰⁵ DOŇKOVÁ, O. *Sociální opora jako teoretické východisko sociální pedagogiky coby životní pomoci*, s. 267.

¹⁰⁶ Disfunkční – disfunkce je činnost z hlediska celku nežádoucí, narušující celek či jeho činnost (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 103).

¹⁰⁷ Afunkční – afunkce je dočasná nebo trvalá ztráta funkce (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 16).

¹⁰⁸ Identita – totožnost, prožívání a uvědomování si sebe sama ve své jedinečnosti a odlišnosti od ostatních; soubor rysů, podle nichž je jedinec znám konkrétní skupině (In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*, s. 212).

pozměňovat nepříznivý vliv různých životních situací a vypořádání se s nimi, na straně druhé pak skrze sociální učení upravovat jedincův přístup k druhým.“¹⁰⁹

Z uvedeného vyplývá, že práce dobrovolníků v neziskových organizacích je založena právě na sociální opoře, neboť podle svých možností jsou schopni a ochotni pomoci při zvládání zátěžových situací. Často tak činí bez jakékoliv odbornosti psychologické či pedagogické. Absolvovali většinou pouze základní kurz pro uvedení do problematiky některých oborů. Mají však jiný důvod, který jim umožňuje tuto práci zvládat. Je to jejich motivace a odhodlání pomáhat druhým.

3.5 Sociální pedagogika v neziskových organizacích

Pro uplatnění oboru sociální pedagogika v neziskových organizacích je vhodné připomenout významný koncept, který rozpracovala Bakošová.

Forma pedagogiky jako *životní pomoci* je podle Bakošové jedinou disciplínou ve výchově, která může reagovat adekvátně na socializaci jedince v životních podmínkách globalizace, boje člověka o moc a v prostředí krize hodnot, které v důsledku vedou k prosazování individua a jeho potřeb, ale současně také k destrukci lidstva jako společenství. To vše ještě vlivem růstu poznatků a informačních technologií přispívá k omezené komunikaci mezi lidmi. „*Neschopnost sladit individuální a společenské potřeby a vliv mediálního násilí rozkládají pozitivní cíle výchovy.*“¹¹⁰

Výchova podle sociální pedagogiky má provázet dítě životem tak, aby se stalo člověkem a dokázalo plnohodnotně prožít život. „*Ve výchově by se měly zohlednit všechny poznatky o člověku a vychovávat celého člověka tak, aby došlo ke spojení srdce a mysli. Taková výchova, kde i nezáměrné výchovné působení při dobrých základech hodnotové orientace v rodině doplněné dialogem může být úspěšná*“¹¹¹

Aktuálními úkoly sociální pedagogiky jsou podle Krause¹¹² následující okruhy:

- popisovat a analyzovat prostředí (společensko-kulturní i přírodní), jež člověka obklopuje, zachycovat jeho proměnlivost a vlivy na člověka

¹⁰⁹ DOŇKOVÁ, O. *Sociální opora jako teoretické východisko sociální pedagogiky coby životní pomoci*, 2010, s. 268.

¹¹⁰ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životní pomoc*, s. 49 (dále citováno jako BAKOŠOVÁ).

¹¹¹ BAKOŠOVÁ, s. 52.

¹¹² KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*.

- zkoumat a poskytovat pomoc v adaptaci na náročnější životní podmínky (rizikové chování)
- reflektovat globální problémy společnosti
- přispívat k utváření zdravého životního stylu s důrazem na zájmovou orientaci, nabídkou hodnotného využívání volného času programů zaměřených na prevenci, rozvoj komunikace a orientace v mezilidských vztazích, zvládnutí náročných životních situací a podporu sociální kreativity
- rozpracovat formy a specifické metody sociálně výchovné činnosti
- vyvíjet maximální snahu o uplatnění poznatků v praxi

„Snad nejtěžším úkolem, který před sociální pedagogikou stojí, je pomoc při hledání identity a vnitřního zakotvení v této rychle se měnící době, pomoci těm, kteří tomuto tempu nestačí, nejsou vybaveni dostatečnou flexibilitou, nezvládají úkoly před ně stavěné a proto selhávají.“¹¹³

„Dětem, mladým lidem i dospělým, kteří jsou v důsledku chybné výchovy ukráceny o zdravé působení a mnohopedněnost, je potřebná pomoc ve smyslu kompenzování nedostatků novými podněty.“¹¹⁴ V tomto ohledu může pozitivní nasměrování a pomoc poskytnout právě činnost, která je v rámci neziskových organizací poskytována dětem s handicapem.

„Potřebujeme výchovu, které výsledkem bude citlivost vůči necitlivosti jiných, solidarita s lidmi, kteří zažili náročnou životní situaci, soucit s nemocnými, starými a bezmocnými“¹¹⁵ Tak slušnost, čest a úcta by nebyly jen preferencemi, za které se má člověk stydět, ale měly by být prioritami jednotlivce i občanské společnosti.

Jak poskytujeme podle Bakošové pomoc prostřednictvím sociální pedagogiky?

- Poznáváním osobnosti, její výchovy, vztahů, komunikace.
- Analýzou problému z hlediska příslušnosti k systému, vlastnostem a vztahům.
- Nabídkou jiných vztahů.

¹¹³ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 50.

¹¹⁴ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*, 2008, s. 52 (dále citováno jako BAKOŠOVÁ)

¹¹⁵ BAKOŠOVÁ, s. 52.

„Důležitou součástí při poskytování pomoci je přesvědčit člověka, že zodpovědnost za svůj život nese sám.“¹¹⁶

Sociální pedagog jako profese není doposud součástí katalogu prací. Vzdělávání sociálních pedagogů je však nastaveno tak, aby dokázali prakticky zvládat některé významné úkoly, které společnost poptává. Uvedený text poukázal na situace a možnosti, při nichž by sociální pedagog mohl být užitečným článkem společnosti, který v mnohých aspektech dokáže poskytnout oporu a pomoc. Jeho uplatnění v rámci činností, které poskytují občanské iniciativy na pomoc dětem s handicapem, ale také jejich rodinám a vrstevníkům, se jeví jako velmi přínosné i žádoucí.

Prostředí se ukazuje jako významný faktor, který se podílí na formování osobnosti člověka a jeho socializaci. Člověk není jen pouhým produktem prostředí. *„Díky své aktivitě ho dokáže změnit, přičemž sám určuje rozsah a směr těchto změn. Aktivní lidská činnost se stala nejen základní podmínkou lidské existence, ale i podstatnou vlastností člověka. Člověkem formované prostředí však zpětně působí na jeho osobnost, ovlivňuje jeho způsob života.“*¹¹⁷

Každé prostředí má dvě stránky: **materiální – věcná, prostorová** (prostor, stav, faktory, věci, technika) a **sociálně-psychickou** (tj. osobnostně-vztahovou stránku, tvoří ji lidé jejich struktura, vztahy, styl řízení, režim, stupeň samosprávnosti atd.)¹¹⁸

V realizaci aktivit pro děti s postižením v rámci neziskových organizací má právě prostředí svoji významnou úlohu. Obecně jsou pro osoby s postižením kladeny na prostředí specifické nároky a to s ohledem na obtížnou orientaci v závislosti na druhu postižení (např. bezbariérový přístup u somatických postižení, úprava prostoru pro autisty, zvuková signalizace pro nevidomé, světelná signalizace pro neslyšící atd.). Při realizaci činnosti v určitém prostředí je nutné brát v úvahu vlivy, které prostředí má. Tyto vlivy mohou aktivity podpořit, nebo být překážkou. Účelový prostor přímo formuje při edukaci osob. Jedním z nejdůležitějších faktorů je motivační a signální funkce, které anticipačně vyvolává určité jednání.

Podle kvality vlivu prostředí na člověka potom dochází k jeho přímému formování vlivem socializačních mechanismů, které se projevují jako **adaptace**, která představuje vyrovnávání se s podmínkami (společenskými i přírodními), **adjustace** (přizpůsobování se

¹¹⁶ BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*, s. 58.

¹¹⁷ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 67 (dále citováno jako *Základy sociální pedagogiky*).

¹¹⁸ *Základy sociální pedagogiky*.

sociálním situacím, vpravování se do sociálních vztahů), a v negativním vymezení jako *maladaptace* (neschopnost vyrovnat se s podmínkami a situacemi).

Funkce prostředí ve výchově

situační: každá výchovná situace se odehrává v konkrétním prostředí (třída, hřiště, doma)

výchovná: nedocenená skutečnost, že právě prostředí ovlivňuje jednání. Je prokázáno, že navzdory individuálním rozdílům vykazuje chování v konkrétním prostředí shodu.

Manipulační účinek prostředí lze využít. Funkcionální (nepřímé) výchovné působení na rozdíl od intencionálního (přímého) má velký význam při edukaci a jiných aktivitách zejména u dětí s handicapem.

Na základě uvedených teoretických poznatků lze uvést **předpokládané sociálně pedagogické aspekty v činnosti neziskových organizací zaměřených na pomoc dětem s handicapem:**

- Životní pomoc
- Sociální opora
- Prosociální jednání
- Dobrovolnictví
- Volnočasové aktivity a inkluzivní pedagogika
- Charakteristiky a utváření vhodného prostředí

Na tyto aspekty, jejich nalézání a ověřování v konkrétních formách realizace aktivit občanských sdružení zaměřených na pomoc dětem s handicapem je zaměřená praktická část diplomové práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkum je zaměřen na identifikaci a uplatnění sociálně pedagogických aspektů v činnostech občanských iniciativ zaměřených na pomoc dětem s handicapem. V úvodní části je specifikován cíl výzkumu, metodologie, výzkumný soubor, způsob zpracování výsledků a vlastní interpretace zjištění. Závěr shrnuje zjištění a jejich korelace¹¹⁹ s výzkumnými otázkami, které jsou v obecnější rovině stanoveny na počátku výzkumu a také doporučení pro praxi.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je vytvořit popis konkrétní činnosti občanských sdružení, která se zaměřují na pomoc rodinám, v nichž žije dítě s handicapem. V této souvislosti budou nalézány sociálně pedagogické aspekty, které se v rámci aktivit vyskytují. Výzkum je zaměřen na zjištění případných omezujících či ohrožujících faktorů, které by mohly negativně ovlivňovat práci sdružení, případně způsobit jejich zánik. Na základě těchto zjištění, budou po provedené analýze navržena opatření k zajištění pomoci těmto sdružením, aby jim bylo umožněno své záměry dále a efektivně realizovat.

Výzkumné otázky:

VO 1: Které sociálně pedagogické aspekty se objevují v činnosti občanských sdružení, zaměřených na pomoc dětem s handicapem?

VO 2: Které faktory jsou pro činnost občanských sdružení zaměřených na pomoc dětem s handicapem vnímány jejich aktéry jako omezující či ohrožující?

4.2 Metodologie

Pro zjišťování faktů byla zvolena **metoda kvalitativní**, formou **polostrukurovaného rozhovoru** (viz příloha č. 1), což je hlavní metoda pro získávání dat, které budou následně zpracovány metodou interpretativní fenomenologické analýzy (viz kapitola 4.3). Pro doplnění tématu jsou v závěru uvedeny **kazuistiky**, které se v rozhovorech objevily.

„Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je odkrýt význam pokládaný sdělovaným informacím“¹²⁰ Metodologie výzkumu bude podle této teze zaměřena na kvalitativní zjišťování informací, nikoli na četnost výskytu určitých jevů.

¹¹⁹ Korelace – vzájemný vztah mezi ději nebo veličinami.

¹²⁰ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 285.

„Posláním kvalitativního výzkumu je porozumět lidem v sociálních situacích.“¹²¹ Proto se v uvedeném případě tento typ výzkumu jeví jako adekvátní. Hledáme sociálně pedagogické aspekty, které se v činnostech občanských sdružení objevují. Předpokládá se realizace volnočasových aktivit, spolupráce s jinými institucemi, činnost dobrovolníků, zapojování rodičů nebo sourozenců i širší veřejnosti do aktivit pořádaných sdružením, sociální opora a pomoc při řešení náročných životních situací. „Výzkumníkovou úlohou je pak nalézt významné struktury v množině všech proměnných, které respondent považuje za relevantní...výběr proměnných není prováděn výzkumníkem. V kvalitativním výzkumu o redukci dat de facto rozhodují zkoumané osoby“.¹²²

Forma polostrukturovaného rozhovoru umožní shromáždit informace o vhledu a možnostech aktérů se zaměřením na sociální pedagogiku. Proto také metodologie výzkumu není utvářena předem, ale v průběhu sběru dat. Výzkum bude směřovat k vytvoření „ground theory“, což je strategie, jak vyvinout teorii přímo z existujících dat, bez použití jakýchkoliv předem připravených kritérií pro to, která data mají být vybrána. Jedná se o vyvinutí teorie ryze induktivním procesem, bez pomoci předem připravených hypotéz na rozdíl od normálních teorií, které jsou v podstatě testováním existujících teorií a jejich rozšířením na nové, odlišné pole. Naproti tomu pro „grounded theory“ není podle Dismana východiskem formalizace teoretického problému, ale východiskem *existence problému sociálního*.

Vlastní výzkum začíná narrativem, tedy *osobní výpovědí* toho, kdo tento problém prožívá, jeho osobním vylíčením problému či situace, navazujícím *na okruh vymezený položenou otázkou*. Při rozhovoru se klade důraz na zjištění maximálního množství informací od zkoumaných osob při minimálním zasahování výzkumníka. Ten pokládá pouze *doplňující otázky* v případě nutnosti vhledu do nového tématu, které otevře zkoumaná osoba. Průběh rozhovoru je zaznamenán na diktafon, aby nedošlo k případnému zkreslení informací výzkumníkem z důvodu špatného záznamu, zápisu, zapamatování. Zajištěna tak je snaha o maximální korektnost výzkumu. Po provedeném rozhovoru následoval jeho doslovný přepis. Označení, které bylo určeno pro osoby v rozhovoru:

V: výzkumník

R 1: Respondent 1 (přepis rozhovoru viz příloha č. 2).

¹²¹ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 289.

¹²² DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 290.

R 2: Respondent 2 (přepis rozhovoru viz příloha č. 3)

R 3: Respondent 3 (přepis rozhovoru viz příloha č. 4).

Pro zjednodušení přepisu v přílohách jsou **vynechány uvozovky**, u všech rozhovorů se v celém textu jedná **vždy o přímou řeč**, která je vždy uvedena osobou dle předchozího určení: V, R1, R2, R3. Otázky výzkumníka jsou psány tučně, přičemž otázky vztahující se k připravenému schématu jsou očíslovány a podtrženy. Doplňující otázky pouze tučným písmem.

Občanská sdružení ve výzkumu vystupovala anonymně, neboť pro zjištění skutečností a nalezení sociálně pedagogických aspektů jejich práce jsou relevantní informace o zaměření, cílech a vlastních aktivitách. Přesto je podán (se svolením všech respondentů) jejich přehled a uvedeno alespoň rámcové zaměření (viz kapitola 4.3).

„Metodika kvalitativního výzkumu je definitivní teprve tehdy, když bylo dosaženo teoretické saturace, když už další data nepřispívají k lepšímu porozumění danému konceptu“¹²³ Znamená to tedy získat během rozhovoru maximum informací o činnosti sdružení s odpovídajícím tématickým zaměřením. Původní záměr byl zmapovat činnost jednoho sdružení, avšak poté bylo přistoupeno k opakování rozhovoru u dalších dvou respondentů pro nalezení společných prvků, což připouští možnost jejich zobecnění. U kvalitativního výzkumu však nelze aplikovat standardní postupy pro kontrolu reliability¹²⁴ výsledků. *„Cílem kvalitativního výzkumu není totiž ověření, ale vytváření teorie.“¹²⁵* Touto teorií bude zejména zmapování sociálně pedagogických aspektů v činnosti občanských sdružení se zaměřením na pomoc rodinám s handicapovanými dětmi a popis společenských faktorů, které jsou ve sdružení jejich aktéry vnímány ze strany společnosti jako ohrožující.

Po provedených třech rozhovorech, v nichž bylo položeno vždy 13 otázek, byl výzkum ukončen, neboť v podstatných bodech se odpovědi shodovaly. Po analýze a následné syntéze dat bylo konstatováno nalezení společných znaků v odpovědích, které reflektují na výzkumné otázky (viz kapitola 4.1).

---

¹²³ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s.302.

¹²⁴ Reliabilita – spolehlivost výzkumné metody.

¹²⁵ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*.

4.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořili respondenti tří občanských sdružení. Jejich společnými znaky je zaměření na pomoc dětem s handicapem, soustředění činnosti v regionu Brno, a dále nejsou tato sdružení součástí většího celku (nemají zaštiťující organizaci s celostátním nebo mezinárodním působením). Pro doplnění je možno uvést, že všichni respondenti (a také všichni členové rady oslovených občanských sdružení) byly ženy. Sdružení budou krátce představena (se souhlasem osob, které rozhovory poskytly). V dalším textu však není uváděno přesné odkazování pro zachování alespoň částečné anonymity. Ta je iluzorní, neboť z přepisů rozhovorů mnohdy souvislosti vyplnou.

Proaut

Občanské sdružení, které vzniklo na jaře roku 2012 z iniciativy pedagogů vzdělávajících žáky s autismem. Důvodem bylo zabezpečit finanční, materiální a personální zdroje v souvislosti se zajištěním kvalitních podmínek pro edukaci osob s autismem. Realizovány jsou jednorázové akce i volnočasové aktivity a osvěta pro širokou veřejnost. Občanské sdružení má svoji činnost provázanou se speciální školou. Zde je také speciálně pedagogické centrum, které ve staré budově, na jejíž opravu a modernizaci stále není dostatek finančních prostředků, realizuje poradenskou činnost pro děti s autismem z celého Jihomoravského kraje, a to je více jak jeden tisíc dětí s poruchami autistického spektra. Sdružení se zaměřuje na zajištění prostředků pro výrobu nezbytných pomůcek a odpovídajícího vybavení v náročných podmínkách, které poskytuje stará budova.

Občanské sdružení pro podporu a pomoc dětem se zdravotním postižením

Vzniklo původně jako občansko prospěšná společnost, později fungovala ve stejném personálním složení jako občanské sdružení. Svoji činnost realizuje v provázanosti se speciální školou, kterou navštěvují děti se sluchovým postižením, poruchami autistického spektra, různým stupněm mentální retardace, tělesným postižením a kombinovanými vadami. Primárním účelem založení sdružení byla materiální a finanční podpora nadstandardních aktivit, které jsou realizovány pro děti s handicapem. Cílem je zprostředkovat aktivity všem dětem, i těm ze sociálně slabých rodin. Dále se realizuje podpora dětí z dětského domova, v němž jsou děti s postižením.

Nová rodina, o. s .

Občanské sdružení, které vzniklo za účelem podpory pěstounských rodin, které pečují o dítě s handicapem. Brzy se tato činnost rozšířila na další aktivity a nyní vykazuje bohatou škálu, s širokým zaměřením (jednorázové akce, hlídání dětí, příměstské tábory, osvětu, přednášky, zprostředkování kontaktu pěstounských rodin, pomoc biologickým rodičům a počáteční fázi péče o postižené dítě a dalších). Tomu napomáhá i skutečnost, že zakladatelka sdružení nyní nově provozuje centrum volného času, které navštěvují jak děti s postižením, tak děti zdravé a nabídka je rozšířená i pro rodiče.

4.4 Způsob zpracování výsledků výzkumu

Pro zpracování získaných dat byla zvolena metoda **interpretativní fenomenologické analýzy**, která má kořeny v hermeneutice¹²⁶ a fenomenologii¹²⁷.

„Člověk je bytost, která život určitým způsobem zažívá a prožívá. Teprve na základě této zkušenosti je jí na kognitivní úrovni¹²⁸ přiřazována kvalita, smysl a význam. Tento význam je konstruován jednak na základě individuálních zkušeností jedince, jednak na základě kolektivně konstruovaných významů...prostřednictvím IPA je možné, aby výzkumník nahlédl na tyto významy a aby nahlédl a společně s respondenty poodkryl esence jejich zkušeností.“¹²⁹ Jedná se o nástroj kvalitativního výzkumu, který dává možnost proniknout do významů a zkušeností jedinců a potažmo i sociálních skupin.

Hlavní důvod pro výběr této metody je návaznost na hlavní výzkumné otázky. Je vhodná při zkoumání vztahu jedinců k realitě a když zkoumáme smysl, který respondenti dávají své zkušenosti.

Gulová stanovuje jednotlivé fáze analýzy přepsaného textu a konkrétní kroky:

Fáze analýzy:

- analýza tvrzení a výroků od každého respondenta zvlášť
- rozpoznání a identifikace témat a vzorců, které vystupují z rozhovoru – rozdíly, shluky shody, nuance
- výzkumník zvažuje význam výroků s ohledem na kontext

¹²⁶ Hermeneutika – filosofická nauka o výkladu textů a jejich porozumění.

¹²⁷ Fenomenologie –jako filosofická disciplína rezignuje na zkoumání podstaty jevů a zajímá se o to *jak se skutečnosti jeví*, všímá si zkušenosti tak, jak se člověku sama dává.

¹²⁸ Kognitivní – získávání poznatků a jejich chápání (zapojení rozumové složky poznání).

¹²⁹ GULOVÁ, L. a R. ŠÍP. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*, s. 105.

- rozvíjení struktury, vzorců a vztahů mezi tématy
- organizace zjištěných dat pro možnost sledování cesty
- supervize – rozvíjet koherenci popř. přijatelnost interpretací
- soupis témat
- reflexe vjemů, procesů, konceptů

Konkrétní kroky:

Základním postupem je opakované čtení přepsaných rozhovorů – přiblížení se světu respondenta, porozumění

- úvodní poznámky – zapisování úvah a postřehů k přepisovaným rozhovorům – popisné komentáře, lingvistické¹³⁰, konceptuální¹³¹
- rozvíjení identifikovaných témat – výběr dat, která pomáhají kategorizovat, pozorování podobností v poznámkách
- hledání vztahů mezi objevenými tématy – logické řazení, mapování
- přechod k dalšímu případu – předporozumění
- hledání témat napříč případy

Syntéza je metodou, která navazuje na předchozí kroky a zobecňuje zjištěná fakta pro možnost nalezení odpovědí na výzkumné otázky.

Interpretativní fenomenologická analýza je **metodou induktivní**, postupující od jednotlivého k obecnému. Realizuje se nalezením konkrétních pojmů a jejich uspořádáním podle obecných znaků, které se v textech objevují jako shodné.

4.5 Interpretace výsledků

Na úvod je vhodné uvést, že *obecné sledované parametry* a skupiny zjištění byly nalezeny v odpovědích všech respondentů, avšak *míra*, s jakou jsou tato témata prakticky uplatňována *se lišila*. Je to pochopitelné s ohledem na zaměření občanských sdružení, která mají různé priority, vyplývající ze široké škály handicapů, s nimiž pracují a které vyžadují odlišné přístupy. V obecných hledaných znacích však byla konstatována shoda.

Jaká je hlavní náplň činnosti občanského sdružení?

Respondentky uváděly jako základní náplň *podporu* a zejména *materiální pomoc dětem s handicapem, podporu rodin* se zdravotně znevýhodněnými dětmi, zajištění *volného času*

¹³⁰ Lingvistické - jazykové.

¹³¹ Konceptuální - pojmové, ve smyslu sledování významu a přiřazování do kategorií.

a osvětovou činnost, která přibližuje veřejnosti informace o jednotlivých typech postižení a zejména o tom, že tito lidé jsou reálnými osobnostmi se svými potřebami a touhami.

R 1: „*Jak už vyplývá z toho názvu, je to podpora a pomoc dětem se zdravotním postižením, ale s omezením na tady toto zařízení, protože jako podporujeme děti se zdravotním postižením, které jsou dětmi nebo žáky naší školy, takže není naše působnost nějaké jiné děti. A ta podpora a pomoc je především materiální. Prostě pomoci zafinancovat ty děti, které škola a nebo rodiče těch dětí financovat nemůžou a popřípadě pomoci další věci jako organizačně zaštitit takové ty mimoškolní aktivity, které my jako zaměstnanci děláme mimo svou pracovní náplň ale tady to děláme pod hlavičkou nějakého občanského sdružení a používáme k tomu materiální prostředky, které nám poskytne občanské sdružení.*“

R 3: „*Hm..naší náplní je v podstatě **podporovat děti s autismem a jejich rodiny**. A **osvěta** pochopitelně, to je jedna z nejdůležitějších věcí, ale v podstatě a to už si myslím /odmlka/ v podstatě když se koná nějaká akce, tak tam minimálně roznosíme tyhle ty letáky, spojíme se s lidma, jestli chtějí o nás něco vědět.*“

Cíle občanského sdružení

Hlavní cíle jsou zkvalitnit život dětí s handicapem, snaha zabránit rozpadu rodiny, zprostředkovat pomoc, propojit lidi se stejnými problémy, zapojit rodinu a vytvořit příjemné prostředí.

R 1: „***Zpříjemnit těm dětem život**, udělat jim hezčí ten život, než prostě může ta škola nebo rodina.*“

R 2: „*Cílů máme víc. Vlastně podporu rodin v situaci, kdy vlastně se jim narodí děťátko, který má fyzický problémy, zdravotní, takže protože jsme sami rodiče založili naše sdružení, takže nejlíp ví, jaký tam jsou ze začátku ty problémy a **dochází velice často k rozpadům v těch rodinách**, protože tatínkové to nezvládají tu nastalou situaci a odchází. Takže primárně jsme zaměřeni na to, **aby rodina zvládla ten přechod**, to šokový období a udržela se pohromadě, protože pokud zůstane žena samoživitelka s dítětem, který vopravdu je náročný na péči tak to je k ničemu. A druhý hlavní cíl, že já sama jako zakladatelka sdružení su pěstounka, máme děti těžce postižené v pěstounské péči a snažíme se **propagovat náhradní rodinnou péči pro děti v dětských domovech, který mají zdravotní obtíže**. Což teda se nám moc nedaří – no ale děláme pro to všechno. Když to vezmu zpátky tři roky myslím že to byla vysoká laťka nejenom na nás, ale celkově na společnost. Vono i zdravý děti se těžko umisťují do náhradní rodinné péče.*“

Prostředí

Respondentky uváděly zaměření na zajištění příjemného a odpovídajícího prostředí pro děti s handicapem, které se zejména pro tuto skupinu osob jeví jako zásadní pro realizaci jakéhokoliv druhu činnosti.

R 1: „**Zvelebujeme tady zahradu, dělali jsme nějaké brigády že nějaké hřiště pro děti vlastními silami v odpoledních hodinách a že potřebovali jsme prostředky něco tam vysadit, tak se to nakoupilo z občanského sdružení. Prostě když jsme tady byli odpoledne, potřebovali jsme těm lidem nějakou odměnu říkali jsme tak aspoň koupíme nějaké minerálky, tak to šlo z prostředků občanského sdružení. Přijde mi to, že jsou to drobnosti, ale...**“

R 1: „**Dále občanské sdružení tady se snaží jako to jsem možná jako zapoměla – hodně pomoci dětskému domovu. A v dětském domově máme 12 dětí a ty jsou teda jako bez rodičů, takže ti rodiče nám rovněž nijak v té existenci toho sdružení nepomůžou. A díky občanskému sdružení se nám podařilo **vybavit dětský domov** bych řekla, že třetina toho vybavení co tam je tak je majetek občanského sdružení.**“

R 3: „... **vlastně je nejdůležitější (prostředí pro děti s autismem – pozn. V). Máte třeba společný prostory, každá třída si to udělá pro sebe jak to potřebuje, ale těch pomůcek je pořád strašně málo....chátrá nám nábytek, tak uděláme akci nebo veřejnou sbírku na nábytek postupněma projektama jsme se dostali k tomu, že nám nějaká částka umožnila že tady **na chodbě máme vyměněný regály, protože ty děti potřebují úplně jiný prostor, specifickej, členitej.** Vykonává práci zleva doprava. Tady vezme, tady vykonává, tady odloží /gestikulace/. Nebo shora dolů. A prostě všechno dělá v nějakém pořadí a to je **stejný v individuálu, v tělocvičně, výtvarce, v jídelně. Sebeobsluha** napovídá dětem co mají dělat, aby se nedostali do situace že jsou frustrovaní a neví co mají dělat.“**

V jednom případě je činnost občanského sdružení přímo spojena s projektem „Centrum volného času a hlídání dětí“ pro děti s handicapem, které má společné aktivity také pro veřejnost. K tomu účelu jsou vybaveny prostory v samostatné budově s bezbariérovým přístupem a odpovídajícím nábytkem a pomůckami pro realizaci činností jak dětí s postižením, tak dospělých osob dětí zdravých. Je to místo společného setkávání. Zaštiťující osobou pro centrum i občanské sdružení je respondent R 2.

R 2: „**Tady probíhají aktivity a přijdou rodiny jak se zdravýma dětma, tak s postižením. A neřeším členství - nečlenství, prostě jim pomůžu, chytanu ...jakoby máme záběr i do rodin,**

který máme jako členský /odmlka/ no a máme jich poměrně dost. Protože jim je s náma jakoby dobře...ale promícháváme. Ted' díky tady tomu centru. "

*R 3: „...že to byla akce zaměřená na hudbu, tak jsme z peněz potom nakoupili **hudební nástroje** máme je na webu nafoceny, štěrchátka, bubny. Děcka potřebují tu naši nabídku rozšířit o alternativní nástroje, no a na základě toho, protože nám zbyly peníze, tak jsme se rozhodli, že **vybudujeme ještě hudebnu.** "*

Důvody pro založení občanského sdružení

Respondentky se shodovaly v odpovědích ohledně materiálního zabezpečení na získávání finančních prostředků pro nadstandardní aktivity, zprostředkování pomoci pro děti s handicapem a jejich rodiny a v jednom případě byla jako další z důvodů uvedena osobní zkušenost s řešením problémů.

*R 1: „Ale celkově bych řekla, že to jako ulehčuje ta existence občanského sdružení právě jako ten **legální průtok peněz**, který je potřeba k takovýmto **nadstandardním aktivitám**...je to takovéto normální a mě to dává ten pocit jakože toho že je to legální, ta činnost, kterou provozujeme, že to prostě někdo zaštiťuje ta aktivity které jako děláme nad rámec svých pracovních povinností. "*

*R 2: „**Vlastní zkušenost**, protože my jsme se s manželem rozhodli že přijmeme dítě s handicapem, dítě tělesně postižený, po poradě s psychologem jsme teda šli do nechodícího dítěte a chtěli jsme vidět jak vypadá život s nechodícím dítětem. Jenom s ním mluvit, jenom mluvit, vidět to děcko, promluvit si s tím děckem, vidět kam až může dosáhnout, jak je moc schopný dítě a dětskou mozkovou obrnou. Nepodařilo se mi vůbec přes nikoho, přes lékaře, přes nikoho napojit na žádnou rodinu, takže jsme to riskli, přijali jsme sedmiletý děcko těžce postižený na vozíčku a začínali jsme od nuly. **Tam mě pomohli právě na Kociánce normálně biologický maminky, který mi řekly jak to dělaj, at' se nehrouťm, je to takhle, tak to dělej, mnohem líp se mi teda pak fungovalo.** Protože my jsme začínali s čistým papírem. Nevěděli jsme vůbec, jak s tím děckem pracovat. "*

*R 3: „Takže to **prostředí pro jejich práci** (dětí s autismem – pozn. V) je **specifické, je nutné je vybavit a o to se stará sdružení.** Všude je třeba laminovací fólie, veškeré materiály na pomůcky pořád chybí chybí chybí. **Proto jsme založili sdružení** abychom lidem kteří neví co je autismus, a to je ten nejvyšší cíl, abychom jim dokázali **zprostředkovat** to jak lidi s autismem vnímají a jak s nima můžeme **komunikovat a pracovat.** Takže proto. "*

Aktivity, které občanská sdružení realizují

Aktivít existuje široká škála a v daném případě je nutné tuto kapitolu brát pouze jako příklad, neboť činnosti se neustále mění, členové sdružení jsou velmi aktivní a stále vyhledávají nové možnosti. Obecně se jedná o jednorázové akce, pravidelné volnočasové aktivity, setkávání rodin, návštěva kulturních akcí, pobytové akce, cvičení s dětmi, kreativní a rukodělné činnosti, veřejné sbírky.

R 1: „Všechny ty akce jsou jako ty které **zpestřují ten život**, takové to **koření toho života** tady ...takže říkám na podzim „**Světýlková cesta**“...ještě tak bych začala – když začíná školní rok nebo před vánocemi a potom před prázdninami tak tady máme jako takový projekt „**těšení**“, takže „**školní těšení**“, „**vánoční těšení**“, „**prázdninové těšení**“ a to je celý týden jako taková projektová záležitost, že se každý den dělá něco jiného ale právě že ty **nadstandardní věci jsou spojeny s nějakými finančními výdaji** a to všechno právě financuje občanské sdružení.“

R 2: „Rozjeli jsme už druhý a třetí rok projekt „**Kinect pro handicap**“, protože **cvičíme s dětma**, který mají tělesný postižení i mentální postižení...tady máme umístěný tady pod tou televizí je kamerka a ta snímá to děcko, podle člověka kostru si zapamatuje, přenesse do toho programu a vlastně ten člověk ovládá tu postavičku v televizi...samozřejmě zas to bylo konzultovaný s psychologama, neurologama...postavíme je do vertikalizačních stojanů, ty děcka, necháváme je v tom...je to tak že vlastně oni se urvou - a to vidíte i u zdravých dětí - částečně do té virtuality, takže ten mozek funguje úplně jinak, dají třeba daleko vejš ruce než běžně. U hyperaktivních dětí úžasný, jak ony prostě se vztekají, ale prostě musí, protože myš je dlaň, takže oni musí tou myší najet na nějaký bod a normálně kdyby to nebyl tady ten program, tak s tím prasknou a odejdou. Ale prostě toto funguje jinak.“

R 3: „Co jsme dělali minulý rok **projekt You dream We run**, dvacetičtyřhodinová akce na kterou nás oslovili vojáci s tím, že by tady uplatnili myšlenku, kterou viděli v Belgii, že by se běhalo čtyřadvacet hodin štafetový běh a u toho vlastně by probíhalo nějaký losování. Nakonec jsme to uzavřeli na pět dětí, tak z těch pěti dětí že by losovali lidi a dávali by žetony, který to dítě si myslí že by mělo **vyhrát svůj sen**..... ve výsledku pak jedna holčička jela k moři, jedno dítě dostalo tablet a jedno dítě dostalo zahradní houpačku, původně měl být jen jeden sen, ale vybralo se hodně, tak kromě těch třech cen ještě ty dvě děti dostaly autíčko na ovládání, aby neodcházely s prázdnou.“

R 3: „Tím, že to byla kulturní akce tak jsme tam chtěli prezentovat **tělocvik** jak probíhá u nás na škole s dětma s autismem. Takže jsme tam vyfasovali od vojáku stan, kterej jsme si vybavili pomůckama a přesně jsme tam ty jednotlivý stanoviště nachystali s obrázkama, vizualizací, podporou a kdo měl zájem, tak se tam mohl dozvědět, jak to probíhá, jo.“

Společné aktivity zdravých dětí a dětí s handicapem

Společné aktivity jsou vlastně prvkem podporujícím inkluzi dětí s postižením v rámci společnosti a základním prvkem, který sledují všechny činnosti v rámci sdružení.

R 2: „Nám třeba tady teď probíhá hlídání dětí, je to integrovaný zařízení, takže my hlídáme i děti s handicapem, s tím, že my připravíme jim ty děti do školky, i ty zdravý děti vlastně od roku a půl, a konzultujeme to s nima, je tady lektorka ze soukromé školky, ale pořád to zařízení má vyšší úroveň než to, co my tady provozujeme, takže s nima jako spolupracujeme ohledně potřeb těch dětí a přípravy jak bychom si prostě představovali tu činnost pro děti jako co by jim tam přicházely, co by měly umět...je tady hodně dětí, který **nejsou zvyklý v kolektivu**, takže je dobře že je sem fakt dají ty rodiče těch dětí. Je to náročný, ale je to krásný. Myslím si, že ty děcka /odmlka/ jsou pěkně připravený.“

Některá občanská sdružení preferují jednorázové akce, do kterých se zapojuje také veřejnost:

R 1: „Ano, ta zahrada jenom teda dvě, jenom ta „**Světýlková cesta**“ která je v ten podzimní večer a potom teda „**Zahradní slavnost**“ ..to je i tady pro děti pro místní, to **otevíváme tady místním**, ale tam bych řekla že ti se na tom...že si to uhradí z vlastních prostředků, protože oni dají nějaké dobrovolné vstupné, možná i do nich něco málo zainvestujeme...hrají si spolu ...potom si spolu hrají. Právě že na tom konci my jim tady nasvítíme to hřiště s umělým povrchem a je puštěná hudba po celou tu dobu té akce na zahradě a ty děcka si prostě spolu úplně normálně hrají. Ti lidé – a to je teda taky jakoby hezké – že tady z toho sídliště a tady zespodu prostě přijdou, ti lidé si povídají taky jako s našimi zaměstnanci nebo s těmi rodiči těch dětí.“

R 3: „Ten **běh byl otevřený veřejnosti**. Další ročník chceme rozšířit na více škol, takže děti s jiným postižením. Na jedné výstavě jsme měli vystoupení dětí se zrakovým postižením a hlavně jsme maximálně nakloněni tomu, aby ty akce navštěvovali **hlavně sourozenci těch dětí**. Protože tam je potřeba taky to psychologické vedení.“

R 1: „*Ano, je to, jsou tam i ostatní, protože konkrétně tady ta akce v Mohelně byly všechny v návaznosti dost jako na akce v Mohelně, takže **zúčastnila se toho jako i veřejnost**, ale ty naše děti tam byly jako pod péčí tady tohohle pána, tohohle personálu (majitel restaurace, který inicioval uvedené akce – pozn. V), který tam prostě s nima šel a třeba na tu drakyádu, my jsme vlastně nevěděli, co od toho můžeme očekávat, takže děti se tady dělali se svými draky, ale přijeli tam a pán tam měl nachystáno dvanáct draků jako od něho – tady jsou moji draci a pojd'te.*“

Pořádání akcí klasickou školou, na kterou jsou pozvány děti s postižením se jeví jako problematické:

R 1: „*S těmi základními školami je to problém vlastně vyplývající z postižení těch našich dětí, jo? Svého času jsme zkoušeli třeba nějaká sportovní utkání, jenomže naše děti prostě vždycky prohrály, že ty děti jako **nemohou obstát v konkurenci tedy se zdravými dětmi.***“

Kompromisem a velmi přijatelnou cestou je tzv. „obrácená inkluze“, neboli začleňování zdravých dětí do prostředí, které je tzv. „domovské“ pro děti s postižením. Co se týká volného času, existují pouze sporadické projekty, které by tuto činnost v této podobě realizovaly:

R 2: „*Pokud se pořádá aktivita nějaká tak je pro kohokoliv, včetně našich členů. Naši členové pokud chtějí někdy tak se dělají mít svou jakoby akci, tak se dělají pobyty nebo výlety nebo můžeme mít samozřejmě nějaký párty, ale vesměs **veškeré aktivity** který tady **probíhají tak jsou pro integrovaný** s tím že do kroužků pokud tady začíná nový kroužek tak lektor je seznámen s tím, že se může stát, že mu tam prostě přibude dítě s handicapem. Podle handicapu já usoudím nebo s lektorem a s rodiči usoudíme, jestli je nutná asistence nebo jestli ten lektor to zvládne, protože máme i speciální pedagogy, takže trošku očekávám od nich taky že zapracují i jako asistenti. A to se daří celkem dobře a ty děti jsou přijímány. Stejně tak zdravé děti si zvyknou na ty handicapovaný a stejně tak i rodiče zdravých dětí musí si zvyknout.*“

Spolupráce s dalšími institucemi

Významná aktivita, která provázaností umožňuje jednotlivým neziskovým organizacím zajišťovat širokou škálu činností, které vlastními silami nemohou obsáhnout. Respondentky uvádí zejména jiná občanská sdružení, nadační fondy, ale také školy a školská zařízení.

R 2: „*Pak je tam se základní školou, s mateřskou školou, tam je výborná spolupráce, tam jsme propojeni, s učilištěm, taky nám tady pro naše děti dělají, třeba s nima vyrábí ze dřeva zvířátka, autíčka, oni nám sem dají takový studenty, aby zvládali, já tam u toho su. Děti, který ke mně přichází většinou vím, co mají za problém, takže těm klukům pomůžu. Krásný. Ti učni jsou z toho vykulení, ale spokojení, takže tam spolupráce je.*“

R 3: „*Takže v podstatě na tomhle to naše sdružení funguje, **webový stránky máme domluvený a ti lidi z toho profitují**, protože když mají někde reference, že dělají zadarmo, nebo za nižší poplatek stránky pro sdružení pracující s dětmi s postižením, tak to vnímají jako prestižní.*“

R 2: „*Co se týče neziskovek, s **ranou péčí**, s **Eliadou**, s diakonií, to jsou, nevím, jestli to jsou neziskovky, to jsou **Bakhita**, s téma hodně, dělají pomoc sociálně slabým maminkám, kterým se narodily děti, takže s nima je velice úzká spolupráce, protože tam ty potřeby jsou hodně podobný, **Onko – onkologicky léčený děti, Sdružení pěstounských rodin***“

R 3: „*Naše sdružení vzniklo z řad pedagogů a **při škole jsou další dvě občanská sdružení**, která založili rodiče a je to pro rodiče. I ta struktura těch zdrojů, finančních, materiálních, personálních, je to rozdělený tak, že my jako pedagogové **víme, co chybí ve výuce** a víme na co **zařídit veřejnou sbírku**. Na pomůcky, na nábytek /odmlka/ toto rodiče neví. Takže my se zaměřujeme na tohle, na výchovu a vzdělávání a rodiče se zaměřují na **volnočasový aktivity**.*“

R 1: „***Gymnázium** je lepší partner, než třeba obyčejná základka, protože ti studenti jsou přecejen jako bych řekla trošku jako na výši, jinak to vnímají, jinak vnímají ten vztah k těm postiženým dětem, jo? Že oni je vnímají jako opravdu jako postižený, ale přitom rovnocenný, což jako těžko lze očekávat od těch našich dětí jako na běžné škole. Jako někdo ano, přecejen je tam taková skupinka možná těch posměváčků, ale možná se mýlím.*“

R 3: „*Takže když jsme rozjeli projekt Asistence pro Honzíka, máme možnost, myslím že **Nadace Kuře** tohleto dělá, nebo **Pomozte dětem**, tak máme možnost tu a tam **zařídit asistenta** pro dítě z naší školy.*“

Činnost dobrovolníků

Přestože se dobrovolníci objevují ve všech dotazovaných organizacích, respondentka v jednom případě nedokázala rozklíčovat, že jde vlastně o dobrovolníky. V uvedeném zařízení se realizují brigády rodičů na úpravu zahrady, ženy z blízké obce pořádaly akci

pro svoje děti a přizvaly děti z dětského domova a konečně sami členové sdružení jsou sice pedagogickými pracovníky téže školy, nicméně činnosti pro občanské sdružení realizují ve volném čase bez nároku na odměnu.

R 1: „*Ne..ne..nemáme...Maximálně naši rodinní příslušníci, ale to je otázka, zda to jsou dobrovolníci....taková možná nedobrovolní dobrovolníci, že maminka řekne, nebo manželka řekne: „Pojď“*“

V: „*Proč myslíte, že to tak je?*“

R 1: „*Proč to tak je? Jako nevím. Možná že ta veřejnost si myslí, že na to stačíme si sami a v podstatě: si na to sami stačíme. Protože jako neděláme to jako jenom my zaměstnanci, jako pomáhají nám k tomu ti rodiče, ale zase je to jen úzký okruh těch členů, kteří to jsou, tak je to prostě menší skupinka těch rodičů, kteří jsou jako opravdu ochotni pomoci, protože co se taky jako opravdu pohybujeme, jako v době volného času a prostě nic za to, jenom prostě jako jenom ty dětský oči.*“

V návaznosti na toto téma bylo další zjištění týkající se dobrovolníků, totiž že sdružení nepocituje nutnost přijmout do svých řad další osoby:

V: „*Máte třeba nějakou formu vymyšlenou, že byste třeba jednou za čas oslovili tu širší veřejnost, že byste přijali ty dobrovolníky. Protože někdy bývá i toto ten problém, že ti lidé třeba by pomohli, ale neví, jestli mohou do té komunity...protože oni vás berou jako uzavřenou komunitu...*“

R 1: „*Ano ano, rozumím, nepřemýšleli jsme o ničem takovém jako zatím teda.*“

V: „*Myslíte, že by nebyl zájem?*“

R 1: „*Nevím, nevím, nedokážu to jako teď posoudit...to jste mě dostala, to nás vůbec nenapadlo*“

U dalších respondentů nebyl vymezením dobrovolnické činnosti problém:

R 2: „*Máme dobrovolníky, teď asi 5, 7 lidí, studentů, kteří jsou naučení vést naše děti, kteří s náma i byli /odmlka/ výsledkem bylo, že se jelo do Itálie, každá rodina měla asistenta do té Itálie a to už byli mladí lidi, kteří umí pracovat tady s těma dětma, když potřebuju, tak mě přijdou a řeknu jenom jaký to dítě má problémy a bez toho, že bych u nich musela stát, tak zaasistují, odvedou perfektní práci. Děkuju jim moc, protože mají plnou mou důvěru...a přidávají se lidi. Někteří obstojí, někteří neobstojí, někteří jsou*“

spokojení, zvládají to, baví je to, někteří ne a odchází. Takže se nám formuje nějaká ta základna těch lidí, kteří můžou už pořádat akci.“

R 3: „A to je třeba ta APLA, ti nám pomáhali s **kooperací akce a praktikantky** které k nám přišly tak se hned samy nahlásily že budou pomáhat a ještě APLA Olomouc, organizace lidí při Fakultě Palackého v Olomouci, **organizovali nám na akci hru na hřišti** i lidi co vyrábí ty **pomůcky** tak taky nabízeli pomoc.“

Profesionalizace

V rámci činnosti oslovených občanských sdružení pracují speciální pedagogové, ale také lidé s jiným vzděláním. Jako významnou dovednost preferují schopnost navázání vztahu s dítětem. Ta není vázána nutně na profesi sociálního pracovníka či pedagoga, ale spíše na jeho schopnost empatie.

R 1: „Všichni jsme **pedagogové**, všichni, kdo jsou v radě toho (sdružení - pozn. V), všichni jsou pedagogové.“

R 2: „Naučili jsme si je (dobrovolníky pozn. V). My sami. Byli ochotni s náma s tím, že teď už když jsou nějaký akce, tak se i pro ně vyčleňují peníze dva roky nám /odmlka/ jako dělali nám zadarmo, ale teď už si jich tak ceníme, že občas jim nějakou tu korunu aspoň na dopravu dám, protože to co oni odvádí...že mám vlastně sponzorský dary a do účetnictví zanesu jako **asistenci**, protože dobrovolníci to dělají dobrovolně, ale **naši dobrovolníci prostě to už jsou profíci**, takže /odmlka/ těžký případy nedají, ale hodně případů dají.“

R 3: „Máme kolem dvaceti (členů – pozn. V) a rada se skládá ze sedmi a všichni jsme pedagogové speciální, všichni jsme magistři.“

R 2: „... já se nezadřu na tři roky jen kvůli tomu, abych měla titul. Takže pokud někdo vopravdu vyžaduje titulovanýho člověka, vzdělanýho, tak tam prostě pošlu kolegyni a neřeším to. Jinak co se týče vzdělanosti, my jsme zrovna specifický hodně obor, kde my potřebujem, aby to /odmlka/ je to o cítění. **Sociální sféra je prostě o cítění, jo?**“

Sociální opora:

Významný aspekt, který byl nalezen u všech dotazovaných, a to opora emoční (možnost vyjádřit pocity), instrumentální (materiální pomoc, podpurné jednání), informační (osvětová) i vztahující se k hodnocení (motivace a uvědomění si vlastní identity jak jen to dané postižení dovolí).

R 2: „*Takže se tam (v rodinách pozn. V) snažíme udržet ty tatínky s tím, že naši **tatínkové fungují, mají svoje aktivity**, jezdí i sami s dětma s tím když přijde nová rodina do našeho sdružení a vidí, že **ostatní tatínkové to zvládají**, že to děcko se nebojí že to děcko se nebojí nakrmit, že té mámě pomůžou a že ty děti prostě přes ty problémy berou tak jak jsou a hlavně ty chlapi mezi sebou jsou zase chlapi. Oni se si jdou zastrílet jedou na paintball, jedou na čtyřkolky takže primárně jde o to **udržet rodinu pohromadě**.*“

R 2: „*Stejně tak biologický rodiny – pokud máme biologický rodiny kde je malé dítě s nějakým specifickým postižením a já vím velmi málo, já mám jen děti s fyzickým postižením, moje děti nejsou mentálně postižený případně smyslovým postižením, tak prostě ve sdružení je stejná rodina, která už je daleko dál, má třeba děcko už ve škole, takže nemají nic proti pomoci těm začínajícím a to nejlíp funguje, protože **ty mamky si nejlíp vymění zkušenosti**. Tak to funguje mnohem líp než třeba je hezký sociální pracovnice, ale moc toho neví třeba jak by pomohly, protože nemají tu vlastní zkušenost. A navíc ani ta maminka pokud má doma ten uzlíček, tak je tak že rozhodně nechce si vykládat s nějakou sociální pracovnící, protože ona potřebuje vědět tak jo, tak ne, takhle se to dělá – ta maminka jí chytne to dítě, **ukáže jí to názorně**, ukáže jí to na svém dítěti, **tatínek je u toho**, jo takže tam to funguje de facto **svépomocně a beze slov někdy**. Jenom stačí se na sebe podívat a už to jde.*“

R 2: „*Obráceně zase tím, že já jsem pěstounka, pro to dítě jsem se rozhodla, tak už su nad věcí, nemám žádný výčitky jako třeba biologická matka. Takže zase já jim prostě dávám jakoby ten **odraz toho, jakože no tak se svět nehroučí**, prostě mají dítě, které nechodí.*“

R 3: „*Že **lidí neví moc, o čem ten autismus je**. A proto třeba jedna naše **maminka tady napsala** když vychovávala svoje dvě děti a než šel ten první do školy tady k nám, tak psala všechny ty svoje myšlenky, aby ty svoje emoce taky **dala do knihy**. No a tu knížku vydala a už má dva díly a my jsme prostě i s tímto ji oslovili a chtěli jsme podpořit tu osvětu, a předčítali jsme z té knížky.*“

R 3: „*... nebo **přednášky pro rodiče**, i proto jsme to viděli tak, že tento prvek tady chybí a věděli jsme dobře, že shora nám asi nic nepřiteče, a věděli jsme **co obnáší výroba pomůcek**, protože my máme běžný učebnice jako na běžných školách a speciální pomůcky si všechno vyrábíme sami.*“

Poradenství:

Občanská sdružení nemají svá poradenská centra a často ani nedisponují potřebnými vědomostmi a dovednostmi, aby dokázali kvalifikovaně poradit při řešení specifických problémů. Přesto tvoří důležitý mezičlánek, neboť dokáží jakýmkoliv způsobem v případě nutnosti tuto poradenskou činnost zprostředkovat.

R 2: „*Jako teď máme problém rodinu, která se na základě setkání s námi rozhodla pro pěstounskou péči, ale pouze zdravých dětí. Ale měli jsme i rodiny, který uvažovaly o handicapovaném dítěti, tak jsme je propojili s rodinou, která má podobný handicap. To už byly pěstounské rodiny, ale chtěli si vzít do péče dítě s handicapem. A nevěděli co to je. Takže jsme je **propojili s biologickou rodinou, která má stejně postižený dítě**, pěstounka se přijela podívat do rodiny, povídali si, viděla to a na základě vlastně té jejich zkušenosti **řekla, že si na to netroufne**. Což je lepší, než kdyby to dítě vzala a zase vracela zpátky do ústavu. Takže takhle to taky jde...*“

Práce s dítětem, socializace, osamostatnění dítěte:

Všechny uvedené aspekty mají ve své provázanosti efekt pro socializaci dětí s postižením. V individuální rovině je důležitá práce s dítětem na té úrovni, která odpovídá schopnostem, omezeným handicapem a na druhé straně také určité míře samostatnosti.

R 2: „*V momentě kdy prostě já nechám svý děcko vyjet na vozíčku támhleten kopec a vypadám jak tyran, tak vykládám: NE, já tady jednou nebudu, ta holka se musí naučit osamostatňovat a vykládám jim to, říkám prostě jak se věci mají. Oni to vidí po svém. Chud'átko, proč bysme jí nepomohli. Já říkám: **Nepomůžete jí, jenom uškodíte**...takže nechat a ať se naučí samostatnosti. Co nejdřív. Jako pro ně do života to je nutnost prostě **aby ty děcka ve společnosti obstály tak musí být co nejvíc samostatný**.*“

R 2: „*U rodin, který mají handicapovaný dítě ten můj přístup funguje, protože asi bych dělala to stejný v momentě kdy mě by se narodilo dítě a prostě bylo takhle postižený, tak za něj padnu. Budu za něj dýchat, budu za něj dělat všechno, budu je nosit dokad' se mě nezboří záda a dokad' neumřu. Ale je to špatně, jo? Oni musí /odmlka/ může se to opakovat tisíckrát, ale mě kdyby to někdo opakoval tisíckrát, stejně budu to svý děťátko nosit za krkem dokad' budu moct chodit. Ale když to uvidí jinde že to jde, a to děcko se dá osamostatnit **a já su spokojená, děcko je spokojený** protože si umí samo nalít třeba vodu do kelímku...možná se trošičku změní jejich (rodičů – pozn. V) přístup k výchově.*“

Jaké problémy pociťují respondenti jako omezující či ohrožující pro svoji činnost

- Na prvním místě uváděly respondentky zejména změny v souvislosti s novým občanským zákoníkem, kterým prozatím příliš nerozumějí a neví, co to bude pro jejich další existenci obnášet. Zajímavým zjištěním bylo, že neuvažují o ukončení vlastní činnosti, jenom prostě by nebyla ta forma, na kterou byli zvyklí.
- Nejdůležitější součástí veškeré činnosti občanských sdružení jsou lidské zdroje. Z rozhovorů vyplynulo, že tyto mohou současně být v určitém případě i vážným ohrožením aktivit sdružení.
- Cítí se osamoceni a izolovaní od informací. Sami pociťují nutnost pomoci, ale nedokáží ji specifikovat
- Malá nebo naprosto žádná spolupráce se státními institucemi, sporadická pomoc místní samosprávy
- Problémem, který vyplynul ze všech rozhovorů, ale nebyl ani v jednom případě specifikován respondentkou, bylo přepracování a riziko syndromu vyhoření, které se u pomáhajících profesí velmi často objevuje. Žádná z respondentek neměla mechanismy, jak tomuto ohrožení čelit a jak rozpoznat a zvládat jak první, tak rozvinuté projevy.
- Překvapivým zjištěním bylo, že žádná z respondentek nevedla jako ohrožení nedostatek finančních prostředků.

R 1: „*No asi osobně bych byla ráda, kdyby občanské sdružení zůstalo, ale zatím ty informace, které prostě mám vyplývající z nového občanského zákoníku, jako nevypadají jako moc povzbudivě...založili jsme tady takovou nějakou organizaci právě z důvodu jak už jsem říkala, **abysme legalizovali tu naši činnost** kterou jsme konali mimo svou práci a najednou ten deštník nad sebou bychom teda neměli zase bysme to konali jenom jako soukromé osoby.*“

R 3: „*Měli jsme třeba v plánu pořádat **ples**, všechno včetně sponzorů a rautu bylo zajištěno, ale 14 dní před akcí jsme to **museli zrušit**, protože jsme neměli stoly zaplněny. A ždímat peníze pořád jen od kolegů a od těch stejných rodičů nám nepřijde správné...a muzikanti mohli mít jiný koncert, protože pro nás měli **individuální cenu**. Ale přístě, až budu pořádat ples, můžu je sice oslovit, ale oni **pravděpodobně řeknou „ne“**,*

protože už mají s náma negativní zkušenost. Takže ten lidskej faktor. Nejsou to finance ani tak jako takový...“

- V jednom případě nebyla respondentka schopna specifikovat, co vidí jako problém, přesto cítí ohrožení, které neumí pojmenovat

R 2: *„Několikrát mě to napadlo i jsem hledala organizace, které by si mohly naši organizaci adoptovat jakoby, ale bohužel tuto práci nikdo jakoby nedělá. Takže zase mě to bylo líto nechat ležet...co mě tam chybí /odmlka/“*

V: *„A co byl ten důvod, proč jste chtěla toto udělat? V čem jste očekávala tu pomoc?“*

R 2: *„Abych získala jako k sobě ..nevím, jestli je to to správný slovo, ale profesionalizovat to sdružení, abych k sobě získala...takhle – to sdružení jsou teď sto procent rodiče, uživatelé, kdo tam něco dělá su já, nechávám si pomáhat od ostatních, ale furt je to jenom jeden člověk, kterej ...mě se to všechno vrací zpátky na hlavu, jo? Mě by pomohlo, kdybych měla někoho, kdo bude dělat...to je těžký, já nevím. Nějak ..nevím jak fungujou totiž jiný organizace.“*

V: *„Já bych to možná zkusila další otázkou: Co děláte pro sebe? Vy jako osoba – pro sebe?“*

R 1: *„Co mě baví? Tohle, já se odreaguju u dětí. Já tady mám aktivity pro děti, který se mi rozjíždí, když to nejde, tak tomu pomůžu.“*

Ani po dalších položených otázkách nedokázala respondentka odpovědět, stále se vracela pouze k aktivitám v rámci sdružení.

R 3: *„Na té veřejné sociální síti to neproběhlo úplně podle našich představ, takže tam se vám dostanou informace o kterých netušíte, i ty rodiče sem tam na sebe něco řekli a záviděli si, což je nepochopitelný...Pro ten další ročník jsme se rozhodli, že to uděláme úplně jinak. A rozhodli jsme se, že **politika a veřejná sociální síť vůbec do občanského sdružení nepatří**. Nejde to dohromady. Tak i toto musíte řešit a počítat s tím, že existuje **lidskej faktor**, kterej neobejdete a on vám tu práci může znesnadnit.“*

R 3: *„A navíc **rodiče nejsou vůbec zvyklí na to, že jim chce někdo pomoci**. Protože od narození toho dítěte si téměř všechno museli vyběhat sami. Nebyl člověk, který by řekl dobře, nacházíte se v takové situaci, to dítě je na tom tak a tak, já vám momentálně nemůžu říct jak to do budoucna bude, ale teď můžete udělat to, to, to, to, to. Máte tady intervenci,*

ranou péči, pomalu už to začíná být podchycený, ale pořád si myslím že to není úplně dostačující a ty rodiče jsou frustrovaný.“

Plány pro budoucí aktivity

Respondentky uváděly zejména pokračování v dosavadní činnosti a to se zaměřením na aktuální nutnost změny právního postavení subjektu v souvislosti s novým občanským zákoníkem. Dvě občanská sdružení budou fungovat jako spolky, v jednom případě zvažují další činnost jako ústav. V návaznosti na rozhovory se ozvala jedna z respondentek, že budou rozšiřovat svoje aktivity v rámci spolupráce se školami formou „obrácené inkluze“ a budou pořádat sportovní akci pro „svoje“ děti, na kterou bude zvána veřejnost. Cítí také nutnost určitého druhu propagace sdružení. Jako významné se jeví rozšíření možnosti spolupráce občanských sdružení. V konkurenčním boji o zdroje může totiž uspět pouze ten, který svojí činností zaujme větší počet lidí a ti budou ochotni se akcí účastnit. Sdružení spolu komunikují a vzájemně si pomáhají, avšak veškerá tato činnost je pouze náhodná, neexistuje provázanost a přehled pro snadnou orientaci v činnostech.

R 3: *„Ale nejsme na to, že bychom měli nějakou mediální reklamu,. To jsme si říkali, že to určitě ještě musíme podchytit líp. Kdyby ta mediální podpora byla, bylo by to na té akci určitě znát.“*

R 3: *„Jenom chceme se rozšířit v rámci celého jihomoravského kraje s tou činností, kterou děláme. Primárně do těch, se kterými už teď škola nějak spolupracuje a pak postupně dál. Elpis třeba když jsem jim nesla letáčky, tak ve stejný termín dělali taky koncert. Tak tam by ta spolupráce mohla být. Až oni a my pochopíme, že tu veřejnost jinak nenalákáme, než že se spojíme. Třeba udělat větší projekt a budeme vědět, jak si rozdělit ty kompetence.“*

Kazuistiky

Kasuistika 1

R 2: *„Fungujeme, vlastně teď když to sdružení vlastně funguje na principu /odmlka/ teď jsme hodně ve spolupráci s různými organizacema, takže před rokem jsme doprovázeli maminku vozíčkářku s miminkem, na tento případ nebylo možné napasovat klasickou asistenci, tam byla péče o novorozeně, takže se řešilo že buďto se dítě odebere, což mě vadí, protože vím, pracuju s dětskýma domovama. Tak jsem říkala: „Nic, podržíme to aby prostě děťátko zůstalo u maminky.“ Maminka ho chtěla, prosadila si to těhotenství jako*

nepřerušila, narodila se holčička šikovná a tam jsme teda doprovázeli, ze začátku jsem tam jezdila já čtyři hodiny denně do té rodiny a pak jsem tam teda postupně dosazovala asistenci, takže tam se provázelo asi sedm měsíců. Jenže pak maminka /odmlka/ nevím asi to udělalo teda určitě, že prožila dětství v dětském domově, takže prostě se nenaučila se tu malou milovat tak jak by si třeba nějak já představovala a v jejích pětadvaceti letech už to nějak ani nešlo naučit. Byť jsem si jakoby myslela, že to půjde. Takže malá teď vlastně je na předběžný opatření svěřená babičce do péče, maminka se odstěhovala a nezvládla to. Jako /odmlka/ má malou ráda, ale neumí to. Neumí se prostě postarat. Další věc je prostě dětský domovy, ústavy, kde nejsou vzory, děcka nebo už pak dospělí nejsou naučení. Neumí, neví partnerský soužití, respektovat se, nedávají to. Nedávají zodpovědnost za to dítě vůbec. Někteří snad jo, ale většina ne. Prostě ve spoustě sociálních aspektů oni selhávají.“

Kazuistika 2

R 1: *„V té době probíhala akce, a já teďka nevím jak se to přesně jmenuje – myslím že to běží doposud – něco jako o čtení, tím že čtenář přečte knížku a odpoví na nějaké otázky k té knížce, tak získá jako nějaké virtuální body, myslím, že to bylo přes Terezu Maxovou – a za ty body jsou nějaké peníze a jsou jako vypsáné nějaké projekty a ten čtenář pak ty body může dát na ten projekt. A my jsme tenkrát právě u té Terezy Maxové zažádali pro kluka, kterého tady máme v dětském domově a potřeboval takovou tu tříkolku pro postižené, takovou tu stabilní, velkou, já nevím asi v hodnotě pětatřicet - čtyřicet tisíc zhruba a my jsme u té Terezy Maxové o to zažádali, ona toho našeho Danečka dala tady do tohoto projektu a protože jsme to dali vědět i tadyhle místnímu gymnáziu je těch čtenářů požehnaně a opravdu čtou, takže oni jako dokázali tomu Danečkovi těmi virtuálními body a tím, že tu pomoc zacílili na něho jako v rekordním čase, v krátké době ty body na tu tříkolku nasbírat, jo? A potom bylo hrozně hezký, že my jsme to předání té tříkolky organizovali na gymnáziu na hřišti, aby to ty děcka jako viděly. A to bylo jako moc pěkný. A zase si myslím, že kdybychom se do budoucna zase dostali do takovéhle situace, že bych se na to gymnázium opět obrátila.“*

Kazuistika 3

R 2: *Krásnej příklad, teď jsme dělali /odmlka/ špatně dopadl /odmlka/. Maminka je v azylovém domě, má už dvouletýho chlapečka, teď otěhotněla a druhé dítě, protože je závislá na alkoholu, je to složitý, toho malýho dává tak tak, /odmlka/ je teda to prostě*

případ /odmlka/ a oslovili mě, že potřebují tady pěstounskou rodinu pro dítě. Tak jsem říkala dobře, teď vlastně vím, kam můžu sáhnout na přechodnou péči, na dlouhodobou, komu můžu zavolat, abych tady rychle zařídila a nakonec z toho vyšlo, že to dítě se ještě nenarodilo. Říkám super! Takže se přes sociálku našli pěstouni, kam by to dítě mohlo jít ihned po narození, abychom se vyhli kojeneckému ústavu, což to jako není dobrý ty pobyty pro ty děti, takže se to všechno zprostředkovalo, oficiálně přes úřady, přes /odmlka/ nicméně pak to přišlo, maminka neměla ani plínku, nic a dopadlo to tak, že přišla z porodnice bylo jí to šumák, to jsou holky, který mají úplně /odmlka/ prostě žijou úplně v jiné světech a za tou kočenou přišla nějaká paní sociální a řekla jí, že když ji dá do pěstounské péče tu holčičku, že už ji nikdy neuvidí, vymluvila jí to, takže teď máme v azyláku maminku, která má dvě děti, nevím jak moc to zvládá, ale vím, že bojuje s alkoholem a už teď se nedá nic dělat, teď se už jenom čeká – je to strašný – až se stane nehoda, aby to dítě, případně tu malou někdo jako mohl zachránit, když to tak vezmu /odmlka/ to je takový, celkem /odmlka/. Ale proto tady teď běží hodně osvěta pro sociální pracovnice, co to je vlastně ta pěstounská péče, protože pěstounská péče vlastně je o kontaktu s biologickou matkou. Oni si to pletou s adopcí. Je to o informovanosti, takže teď je velký program projekt mají velký, i nás to chytlo, že jsme měli celý den českou televizi za zády, ale myslím si, že to bude dobrý, že to je potřeba.“

Kazuistika 4

R 2: „Třeba řešili jsme taky, oslovili nás taky, že maminka šla do nemocnice, měla dvě děti, čtyři a šest roků, malý děcka, a oni jí řekli, že ty děti - ona neměla kam ty děti dát , byla samoživitelka, že ty děti dají do ústavu, ale že ty děti musí kvůli věku rozdělit od sebe. Takže mě oslovili - myslím že nějaká asociace, nevím už - co s tím udělat, že to je škoda, že maminka se o děti chce starat, nechce aby jí byly odebrány a už vůbec ne aby byla rozdělený, takže se prostě našla přes Prahu na Vysočině náhradní rodina, která prostě jak maminka nastoupila do nemocnice, vzala si obě děti, děti byly v náhradní rodině, maminka prostě jak byla po operaci, až byla zdravá, schopná péče o dítě, tak se obě dvě děti vrátily vlastně zpátky k mamince.“

Shrnutí výsledků výzkumu v závislosti na cíli výzkumu, reprezentovaném výzkumnými otázkami:

VO 1: Které sociálně pedagogické aspekty se objevují v činnosti občanských sdružení, zaměřených na pomoc dětem s handicapem?

- Občanská sdružení realizují *pomoc dětem s handicapem a rodinám* v nichž žijí.
- *Pomoc ve formě materiální*, směřující zejména k *vybavení specifického prostředí*, které je pro děti s handicapem nutné ve školách a dalších zařízeních pro ně vytvořit. Finanční prostředky, které má škola k dispozici, často nestačí na to, aby pokryly tyto potřeby, proto vznikají při školách občanská sdružení, která se postarají jak o vybavení nábytkem, tak také nezbytnými pomůckami, ale také o úpravu venkovního prostředí
- Občanské sdružení v rámci svých aktivit napomáhá rodičům dětí s postižením *zvládat náročné životní situace* formou sociální opory. Snaží se o to, aby všichni rodinní příslušníci pochopili situaci, smířili se s ní a hledali v životě efektivní nástroje, jak se vyrovnávat s těžkostmi. Nabídka setkávání a vzájemného sdělování zkušeností je tímto efektivním nástrojem, který ukazuje, že i náročné životní situace jsou řešitelné.
- Provázanost činností sdružení a zapojení veřejnosti je *nástrojem osvěty*, který v rámci přirozených zájmových aktivit zprostředkuje pohled na děti s handicapem jako svébytné osobnosti, které mají svoje místo ve společnosti, přestože musejí překonávat specifické překážky, které jim handicap přináší. Při těchto aktivitách je dána možnost nalézt způsob komunikace a vzájemného pochopení.
- *Profesionalizace* občanského sektoru v oblasti pomáhajících profesí se nejeví jako problematická, ale v mnohých ohledech nutná. Práce s dětmi s postižením vyžaduje kromě *cítění* také určité specifické *znalosti a dovednosti*. Administrativní činnosti kladou nároky na znalost *účetnictví*, při realizaci projektů je dán důraz na *manažerské schopnosti*. To vše nijak nesnižuje důležitost práce *dobrovolníků*, která je členy sdružení velmi oceňovaná.
- Kompromisem při socializaci dětí s postižením se jeví „*obrácená inkluze*“, při níž, zejména v rámci volnočasových aktivit, začleňují zdravé děti do prostředí, které je „domovské“ a tedy dobře známé dětem s handicapem. Tyto projekty jsou však stále sporadické. Nutné je zmínit, že v případě některých druhů postižení není tento způsob ani žádoucí, např. u dětí s těžkou poruchou autistického spektra, protože tyto děti

obtížně zvládají změnu a ani si neuvědomují důsledky činnosti. Podobné je to u těžkých forem mentální retardace.

- Jako nutná vyplynula *vzájemná spolupráce mezi sdruženími a provázanost jejich činností*. Obavy z konkurenčního boje o zdroje jsou zde kompenzovány pocíťovanou nutností spojit síly pro společný cíl. Je to dáno zřejmě tím, že v rámci charitativní činnosti neziskových organizací jsou za nejdůležitější považovány lidské zdroje. Jejich spojením tak dojde k umocnění účinnosti aktivit, nikoli k jejich znemožnění.
- Zajímavým zjištěním bylo, že během žádného z rozhovorů *nebyl jako ohrožení pro činnost uveden nedostatek finančních prostředků*. Pracují jen s takovým objemem prostředků, který mají. Nelze však říci, že peníze nepotřebují. Naopak. Celá jejich činnost je postavena výhradně na získávání financí. Je to spíše zajímavý psychologický efekt, že osoby, tak přetížené svojí prací ve prospěch druhých, bez nároku na finanční odměnu, *vnímají realitu jiným způsobem, než je obecný konkurenční a individualistický trend ve společnosti*. Jde o výraz *altruistického* přístupu.
- Pozitivním prvkem, který vyplynul z rozhovorů je, že soukromé osoby nabízejí samy pomoc jak finanční, tak také ve formě různých aktivit. Při pořádání charitativních akcí, bylo obvykle získáno více finančních prostředků, než se předpokládalo. To svědčí o stavu společnosti a ochotě lidí pomáhat, ať už jsou jejich *motivace prosociálního chování* jakékoliv.

VO 2: Které faktory jsou pro činnost občanských sdružení zaměřených na pomoc dětem s handicapem vnímány jejich aktéry jako omezující či ohrožující?

- Obavy ze *změn, vyplývajících z nového občanského zákoníku*
- *Syndrom vyhoření*, přičemž zainteresované osoby pocíťují nutnost osobně přijmout nějakou pomoc, nedokáží ji však specifikovat.
- Malá nebo žádná *spolupráce se státními institucemi* (místní samospráva, sociální odbory)
- *Pocit izolovanosti* od informací a *osamocenosti* v náročné práci.
- *Nadměrná administrativa*, která dobrovolníkům ubírá vzácný čas.
- *Obavy z pochybení*, které by mohlo ohrozit existenci sdružení. To pramení z pocíťovanou nedostatečnou informovaností nikoli nabídkou informací, ale omezenými možnostmi

jejich vyhledávání a třídění a také roztržitostí a obtížnou orientací ve změnách zejména legislativních norem.

- **Lidský faktor**, zejména *nespolehlivost*, která nutí rušit už zařízené akce, což snižuje důvěryhodnost sdružení.

Doporučení pro praxi:

Lze navrhnout vytvoření určité právní formy pro sdružení okruhu osob, které by pokračovaly v mapování činnosti dalších sdružení a vytypovaly problémy se kterými se potýkají. Je pravděpodobné, že se budou opakovat již zjištěná specifika. Tyto informace by byly dále zpracovány, následně lze vytvořit *system informovanosti sdružení ohledně navrhovaných řešení*, zajistit *odpovídající provázanost s dalšími institucemi či dobrovolníky*, kteří se mohou podílet na pomoci těmto sdružením. Za tím účelem se jeví jako nutné *spolupracovat také s orgány státní správy a vyhledávat aktuality* ohledně legislativních a dalších změn. Využít možnosti *pořádat semináře* nebo zajistit *informovanost prostřednictvím webových stránek*. Umožnit realizaci *sloučení činnosti sdružení za účelem vzájemné pomoci*. Vytvořit instituci, která sdružení *povede k soběstačnosti, sebereflexi a sebeuvědomění*, v níž *její členové se naučí sociální oporu nejen poskytovat, ale také přijímat*. Pomáhat v rozvoji a adaptaci stávajících *sdružení a pomoci vytvořit jejich seburčení jako „svébytnou osobnost“, která ve společnosti obstojí*. To je *úkol pro sociálního pedagoga*.

ZÁVĚR

Občanský sektor se v České republice formuje jako významný prvek demokratické společnosti. Jedná se o neustálý vývoj, který provází profesionalizace, utváření míry kontroly státními institucemi, specifikace činností a vznik zaštiťujících organizací, to vše v podmínkách měnící se společnosti.

Občanská sdružení která svoji činnost zaměřují na podporu a pomoc dětem s handicapem a jejich rodinám, plní nelehký úkol, jehož realizace je spojena s překonáváním omezujících a ohrožujících faktorů. Ty jsou vnímány jako významné svým vlivem na samotnou existenci tohoto druhu neziskových organizací. Významný úkol vyplývá ze samotné činnosti, převážně dobrovolnické s výraznými prosociálními prvky, a to v náročné oblasti pomáhajících aktivit. Vlastní existence a zachování aktivit je ohrožena vnějšími tlaky, selháváním lidského faktoru a neochotou některých státních institucí spolupracovat se sdruženími na plnění společných úkolů, které by v důsledku měly pozitivní efekt pro společnost.

Navzdory těmto úskalím prokázala praktická část práce, že občanská sdružení zaměřená na pomoc dětem s handicapem jsou významnou institucí poskytující péči a podporu, která jinde ve společenské nabídce chybí, nebo je pouze sporadická. Zajišťují dětem s postižením a rodinným příslušníkům volnočasové aktivity, umožňují setkávání s širší veřejností, formou osvěty seznamují s možnostmi uplatnění dětí s handicapem, podílejí se na tvorbě specifického prostředí s funkčním efektem na edukaci a socializaci, jsou sociální oporou při řešení náročných i krizových životních situací a zejména životní pomoci, kdy se rodina dostává do krize v důsledku rezignace na řešení zátěžových situací. Osobní příklad a osobní zkušenosti pozitivně motivují další členy sdružení a pomáhají při řešení klíčových situací, které edukace, socializace a utváření osobnosti dětí s handicapem přináší. Významné sociálně pedagogické aspekty, které byly v činnostech občanských aktivit nalezeny, provázejí adekvátní a úspěšnou realizaci plnění stanovených cílů. Sociální pedagog představuje významnou profesi zaštiťující realizaci všech uvedených aktivit ve prospěch činnosti občanských iniciativ.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ze dne 3. února 2012 [online]. Dostupné z CODEXIS: Legislativa ČR: ATLAS consulting, spol s r.o. [cit.2014-02-02].
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. Dostupné z CODEXIS: Legislativa ČR: ATLAS consulting, spol s r.o. [cit.2014-02-02].
- Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Konec účinnosti k 31. 12. 2013 [online]. Dostupné z CODEXIS: Legislativa ČR: ATLAS consulting, spol s r.o. [cit.2014-02-02].
- Zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšné společnosti. Konec účinnosti k 31. 12. 2013 [online]. Dostupné z CODEXIS: Legislativa ČR: ATLAS consulting, spol s r.o. [cit.2014-02-02].

Literatura

- BAKOŠOVÁ, Zuzana. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo Mladé letá, s.r.o., 2005, 168 s. ISBN 80-10-00485-5.
- BAKOŠOVÁ, Zuzana. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Public promotion s.r.o., 2008, 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
- BANFIELD, Edward C. *Občanské ctnosti: občanský étos a občanství v liberálnědemokratických společnostech*. Praha: Victoria Publishing, 1995, 131 s. ISBN 80-85865-12-2.
- BOAZ, David. *Liberalismus v teorii a politice*. Praha: Liberální institut, 2002, 461 s. ISBN 80-86389-23-5.
- BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: teorie a praxe*. Praha: Oeconomica, 2009, 303 s. ISBN 978-80-245-1650-9.
- DEBNÁRIKOVÁ, M. *Uplatnenie sociálnej a špeciálnej pedagogiky v práci s mentálne postihnutými*. In: Sociální pedagogika ve střední Evropě: současný stav a perspektivy: sborník příspěvků z mezinárodní konference. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 256-260.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. dotisk 3. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

- DOHNALOVÁ, Marie. *Antropologie občanské společnosti: analýzy a interpretace s přihlédnutím k výsledkům vědecko-výzkumného a pedagogického zaměření Katedry oboru Občanský sektor FHS UK v Praze*. Brno: Nadace Universita Masarykiana Akademické nakladatelství CERM, 2004, 164 s. ISBN 80-7204-339-0.
- DOŇKOVÁ, Olga. *Sociální opora jako teoretické východisko sociální pedagogiky coby životní pomoc* In: *Sociální pedagogika ve střední Evropě: současný stav a perspektivy: sborník příspěvků z mezinárodní konference* Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 261-270.
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: Edukace osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2008, 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.
- GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 245 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 221 s. ISBN 80-85850-45-1.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-247-4368-4.
- HRONCOVÁ, Jolana a Ingrid EMMEROVÁ. *Sociální pedagogika – vývoj a současný stav*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2009, 276 s. ISBN 978-80-8083-819-5.
- HRUBEC, Marek. *Demokracie, veřejnost a občanská společnost*. Praha: Filosofia, 2004, 268 s., ISBN 80-7007-211-3.
- HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 978-80-210-5651-0.
- KELLER, Jan. *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 197 s. ISBN 978-80-7419-059-9.
- KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu..* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 158 s. ISBN 978-80-7419-017-9.
- KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2013, 147 s. ISBN 978-80-262-0528-9.

- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. V. *Člověk, prostředí, výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Hořet ale nevyhořet*, 2. přeprac. vyd., V KNA Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, 175 s. ISBN 978-80-7195-573-3.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-80-7367-568-4.
- KUBÁTOVÁ, Dagmar a Roman KROUFEK. *Pedagogické a psychologické disciplíny v přípravě pracovníků v sociální sféře: Sborník z mezinárodní konference konané dne 21.4.2010 na Pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity J.E. Purkyně, 2010, 199 s. ISBN 978-80-7414-276-5.
- LACA, Slavomír. *Dialog pomáhajících profesí [i.e. profesí] v kontexte sociálním práce*. Brno: institut mezioborových studií, 2013, 231 s. ISBN 978-80-87182-37-6.
- LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, 211 s. ISBN 978-80-87182-19-2.
- LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky: Dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010, 440 s. ISBN 978-80-7367-679-7.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Autismus*. In: Vítková, M. *Integrativní sociální pedagogika: Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004, s. 343 – 354, ISBN 80-7315-071-9.
- MÜLLER, Karel. *Češi a občanská společnost: Pojem, problémy, východiska*. Vyd. 2. Praha: Triton, 2002, 251 s. ISBN 80-7254-323-X.
- ONDREJKOVIČ, Peter. *Negatívne stránky individualizácie mládeže*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1997, 97 s. ISBN 80-88868-17-3.
- PANČOCHA, Karel. *Životní dráha jedince v inkluzivním prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 185 s. ISBN 978-80-210-5340-3.

- PIPEKOVÁ, Jarmila a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998, 234 s. ISBN 80-85931-65-6.
- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Pedagogika osob s mentálním postižením – psychopedie*. In: Vítková, M. *Integrativní sociální pedagogika: Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004, s. 292 - 324, ISBN 80-7315-071-9.
- PETRUSEK, Miloslav. *Společnosti pozdní doby*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006, 459 s. ISBN 80-86429-63-6.
- SEKERA, Ondřej. *Potenciál humanistické terapie v přípravě sociálních pedagogů*. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, 2012, 131 s., ISBN 978-80-7464-206-7.
- SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010, 372 s. ISBN 978-80-7367-681-0.
- SPOUSTA, Vladimír. *Vadémékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, 230 s. ISBN 978-80-7204-617-1.
- STRNADOVÁ, Lenka. *Současné podoby občanské společnosti. kritická perspektiva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 359 s. ISBN 978-80-7380-081-9.
- TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, 152 s. ISBN 80-7367-178-6.
- URBAN, Jan. *Řízení lidí v organizaci: personální rozměr managementu.2., rozšíř. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 275 s. ISBN 978-80-7657-925-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012, 870 s. ISBN 978-80-262-0225-7.
- VRTBOVSKÁ, Petra. *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí: attachment, poruchy attachmentu a léčení*. Tišnov: Scan, 2010, 120 s. ISBN 978-80-86620-20-6.
- ZÁŠKODNÁ, Helena, Alina KUBICOVÁ a Zdeněk MLČÁK. *Prosociální chování a jeho rozvíjení u pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Ostrava: Algoritmus, 2009, 134 s. ISBN 978-80-902491-1-0.

Internetové zdroje:

- GAVORA, P. a kol. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*, [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné na <http://www.emetodologia.fedu.uniba.sk/> [cit. 2013-05-20].
- MARADA, J. *Růstová dilemata občanského sektoru*, In.: Dilemata občanského sektoru: Profesionalizace občanského sektoru, [online]. Brno: Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 1/2005. s. 147-168. ISSN 1214-813X, dostupné z <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080229144259.pdf> [cit. 2013-11-26].
- *Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014*, Vláda ČR: Dokumenty Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, [online]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/narodni-plan-vytvoreni-rovných-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-na-obdobi-2010-2014-70026/> [cit. 2014-01-08].
- *Podpora veřejně účelných aktivit OS zdravotně postižených: dotační program*, [online]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/vvzpo/dotacni-program-podpora-vua/dotacni-program-podpora-vua-29495/> [cit. 2014-01-08].
- *Rada vlády pro nestátní neziskové organizace: základní informace*, [online]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/zakladni-informace-767/> [cit. 2014-01-08].
- *Statut Rady vlády pro nestátní neziskové organizace*, [online]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/zakladni-informace-767> [cit.2014-01-08].
- ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, M. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů .In: Dilemata občanské společnosti: Profesionalizace občanského sektor*, [online]. Brno: Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 1/2005.s. 131-146. ISSN 1214-813X. Dostupné z <http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/78> [cit.2013-11-26].
- TRENTMANN, F. *Paradoxy občanské společnosti, In: Dilemata občanského sektoru: Historická dilemat*, [online]. Brno: Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 1/2005. s. 15-46, ISSN 1214-813X. Dostupné z <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080229144133.pdf> [cit.2013-11-26].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: Otázky polostrukturovaného rozhovoru

Příloha P 2: Přepis rozhovoru s respondentem 1

Příloha P 3: Přepis rozhovoru s respondentem 2

Příloha P 4: Přepis rozhovoru s respondentem 3

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

1. Jaká je hlavní náplň činnosti občanského sdružení?
2. Jaké jsou cíle občanského sdružení?
3. Důvody, které vedly k založení občanského sdružení.
4. Kdo jsou členové a klienti občanského sdružení?
5. Na jaké aktivity se občanské sdružení zaměřuje?
6. Jsou uvedené aktivity otevřené i dětem bez handicapu případně další veřejnosti?
7. Účastní se tyto děti a veřejnost nabízených aktivit?.
8. Jaká je kvalifikace zakládajících členů a dalších spolupracovníků občanského sdružení?
9. Spolupracujete s občanským sdružením, které má podobné zaměření?
10. Spolupracujete s dalšími institucemi? Jakou formu má tato spolupráce?
11. Nabízíte poradenskou činnost? V jakých oborech?
12. Máte nějakou vizi jak rozšířit svoji činnost do budoucna?
13. Co vnímáte jako největší překážky pro působení občanského sdružení?

PŘÍLOHA P 2: ROZHOVOR S RESPONDENTEM 1

V: 1. Jaká je hlavní náplň činnosti občanského sdružení (o.s.)?

R 1: Jak už vyplývá z toho názvu, je to *podpora a pomoc dětem se zdravotním postižením*, ale s omezením na tady toto zařízení, protože jako podporujeme děti se zdravotním postižením, které jsou dětmi nebo žáky naší školy, takže není naše působnost nějaké děti tady v Ivančicích. A ta podpora a pomoc je především *materiální*. Prostě pomoci zafinancovat ty děti, které škola a nebo rodiče těch dětí financovat nemůžou a popřípadě pomoci další věci jako organizačně zaštitit takové ty mimoškolní aktivity, které my jako zaměstnanci děláme mimo svou pracovní náplň ale tady to děláme pod hlavičkou nějakého občanského sdružení a používáme k tomu materiální prostředky, které nám poskytne občanské sdružení.

V: Takže to je paralela – táž osoba funguje – něco je pro školu a něco je pro sdružení

V: Jako příklad třeba uvedu – tady tradici má podzimní *Světýlková cesta*, což je podzimní jako haloweenská záležitost večerní. To znamená zaměstnanci v té době nejsou v práci – kromě teda vychovatelů dětského domova a internátu, ale přesto tu akci jako dlouhodobě připravují a tady fungujeme tak, že to pořádá tu akci jako občanské sdružení, protože občanské sdružení nakoupí materiál, svíčky, občerstvení, odměny pro děti. Organizujeme to teda my, ale neorganizujeme to jako škola, že jo, protože jako škole už skončila provozní doba, ale jako občanské sdružení. Vybíráme tam nějaké dobrovolné vstupné a to je zase potom příjem do občanského sdružení.

V: otázka č. 2. Jaké CÍLE má o.s.?

R1: *Zpříjemnit* těm dětem život, udělat jim *hezčí ten život*, než prostě může ta škola nebo rodina.

V: máte také webové stránky, stanovy o.s.?

R 1: Nevím jestli je to jako k dobru, ale cítíme to jako povinnost jako mít tam *uveřejněny oficiální informace*, to znamená stanovy, zápisy z členských schůzí, ale nepíšeme tam teda, nijak tam neprezentujeme tu činnost. Ale pak tam jsou vyloženě se tomu říká výroční zprávy, ale v těch výročních zprávách se právě jde dočíst o té činnosti, která proběhla. Ale nezveřejňujeme tam žádné prostě plány nebo pozvánky na akce, protože to se jakoby prolíná se školou. Takže když škola něco pořádá, pořádá akci a my se na tom jako podílíme, tak je tam prostě uvedeno „ve spolupráci s občanským sdružením“. Ale celkově bych řekla, že to

jako ulehčuje ta existence občanského sdružení právě jako ten **legální průtok peněz**, který je potřeba k takovýmto **nadstandardním aktivitám** že jo, protože účetní školy nemůže tady vybírat nějakých dvacet korun na nějaké výrobky nebo něco podobného, ale občanské sdružení to udělat může, může dát těm rodičům ten doklad, může těm rodičům poskytnout vyúčtování. Samozřejmě může to i třídní učitelka, ale ta třídní učitelka je soukromá osoba v tomto případě. Takže nám se to jako líbí, nebo zdá se nám to jako užitečné, že prostě ty rodiče ví, že ty peníze když dali, tak šla do pokladny občanského sdružení, které nějak pracuje a rozpočet občanského sdružení nebo prostě účetnictví je kdykoliv k dispozici. /odmlka/ je to takovéto normální a mě to dává ten pocit jakože toho že je to legální, ta činnost, kterou provozujeme, že to prostě někdo zaštiťuje ta aktivity které jako děláme nad rámec svých pracovních povinností. /odmlka/ Podobně ještě třeba napadá – **zvelebujeme tady zahradu**, dělali jsme nějaké **brigády** že nějaké **hřiště pro děti** vlastními silami v odpoledních hodinách a že potřebovali jsme prostředky něco tam vysadit, tak se to nakoupilo z občanského sdružení. Prostě když jsme tady byli odpoledne, potřebovali jsme těm lidem nějakou odměnu říkali jsme tak aspoň koupíme nějaké minerálky, tak to šlo z prostředků občanského sdružení. Přijde mi to, že jsou to drobnosti, ale /odmlka/

V: Určitě to má svůj význam, proto nemějte vůbec obavu, že není o čem mluvit, protože toho je tak hrozně moc a je to – i když máte pocit, že mluvíte prostě jenom o běžných věcech, tak za tím jsou schované ty důležité věci

R 1: Že by se třeba zbytečně nemělo komplikovat právě ta **úředničina** kolem toho občanského sdružení jakože teď to má najet na to podvojně účetnictví, což už je věc jako jednoduché. My, učitelka, zvládne s nějakým zaškolením a pod nějakým trošku odborným vedením nějaké jiné účetní, ale do podvojněho účetnictví mi prostě žádná učitelka nepude, jo? /odmlka/ A i když tady nemáme z řad rodičů rovněž nějakého účetního, tak tady těžko/odmlka/ nemáme/odmlka/ nemáme. Naši **rodiče** jsou bohužel **většinou ze sociálně slabých prostě vrstev** a nebo jsou to taky rodiče, kteří jsou prostě 30, 50 km daleko a ti nám to tady prostě dělat nebudou.

V: Je to opravdu o tom dobrovolnictví a mezi těmi, kteří se pohybují v těch finančních spíš jako kruzích, tak těch dobrovolníků tolik asi není.

R 1: Protože je to právě práce zadarmo, co si budeme povídat. A taky že to dělá učitelka tady ve škole, paní učitelka má svůj počítač, na kterém si to vede, je to tady teďka prostě pořád k dispozici. Teď (důraz) jsou potřeba nějaké peníze, ona je schopná teď (důraz) je

vydat a hnedka je schopna to zaúčtovat, zatímco kdyby to dělala nějaká paní která je těch 40 km daleko /odmlka/ jakým způsobem my si budeme vyměňovat ty doklady, a ladit ty požadavky? Takže to je právě to /odmlka/ kterého se bojíme. Dále občanské sdružení tady se snaží jako to jsem možná jako zapoměla, hodně *pomocť dětskému domovu*. A v dětském domově máme 12 dětí a ty jsou teda jako bez rodičů, takže ti rodiče nám rovněž nijak v té existenci toho sdružení nepomůžou. A díky občanskému sdružení se nám podařilo *vybavit dětský domov* bych řekla, že třetina toho vybavení co tam je tak je majetek občanského sdružení. To jako je.....je pěkný.

V: když přeju k té další otázce 3.: Jaké jsou důvody, které vedly k založení občanského sdružení?

R 1: Myslím si, že to už bylo řečeno, je to *získání těch prostředků*.

V: otázka č. 4. Kdo jsou členové občanského sdružení?

R 1: Členové jsou já bych řekla že určitě *dvě třetiny jsou zaměstnanci tady této školy*, dále jsou to *rodiče, prarodiče*, tety prostě *příbuzní* našich dětí a žáků ale rovněž zatím jenom jako nepatrná ..nepatrná část jsou to třeba já nevím *podnikatelé, naši sponzoři*. Protože občanské sdružení – zatím jsme toho nevyužili – ale měli jsme takovou ... takovou prostě informaci že když se třeba podávají žádosti o nějaké granty tak se tam píše i kolik má to sdružení členů a každý ten člen je nějaký pomyslný bod, takže čím více členů tím lépe, takže sponzoři, kromě toho že nám můžou dát nějaký finanční dar, tak nám pomůžou i tím, že se stanou i členy toho občanského sdružení. Takže takových taky máme, ale těch zatím nemáme...

V: A kolik máte členů?

R 1: Celkově máme členů...když tak najdete to v té naší výroční zprávě ...ale myslím že to je nějak 96 tak nějak /odmlka/ myslím si, že to je necelá stovka.

V: Protože těch dětí tolik není?

R 1: Ono nám tam právě dělají jako ti příbuzní, jo? My to děláme tak, že vždycky tu občanskou schůzi děláme na začátku školního roku. Když sem přijedou vlastně rodiče, ale nejenom rodiče, právě i ti ... i ta širší rodina na to slavnostní zahájení školního roku, takže na to vlastně navazuje členská schůze, kde my teda informujeme o své činnosti a vyzýváme ty, kdo nejsou našimi členy, že se prostě mohou stát pouhým /odmlka/ upsáním /odmlka/ a většinou to prostě zabere, že tam proběhne jakoby nábor nových členů

a pak už to nikdo – se přiznám – neruší. Takže ti členové jakoby ty pomyslné dušičky nám zůstávají.

V: Ty děti, o které se staráte, tak ony mají nějaký handicap. Jaký?

R 1: Buď mají *handicap sluchový, lehký mentální, středně těžký mentální, poruchy autistického spektra, vady řeči* a některé ty děti mají *kombinované postižení* takže kombinace toho uvedeného plus tady máme jednotlivce, kteří k tomu mají třeba přidané *tělesné postižení*.

V: A těch dětí je kolik?

R 1: K dnešnímu dni je jich 91. Každý rok se to mění. Je to teda kolik máme dětí v mateřské škole plus žáků teda ve škole.

V: otázka č. 5: Na jaké aktivity se zaměřujete občanské sdružení? Vy už jste říkala že máte různé akce, ale zkuste trošku víc, jestli máte nějaké ty pravidelné...

R 2: Všechny ty akce jsou jako ty které *zpestřují ten život, takové to koření toho života* tady /odmlka/ takže říkám na podzim *Světýlková cesta...* ještě tak bych začala – když začíná školní rok nebo před vánocemi a potom před prázdninami tak tady máme jako takový projekt „*těšení*“, takže „*školní těšení*“, „*vánoční těšení*“, „*prázdninové těšení*“ a to je celý týden jako taková projektová záležitost, že se každý den dělá něco jiného ale právě že ty nadstandardní věci jsou spojeny s nějakými finančními výdaji a to všechno právě financuje občanské sdružení takže na to nevybíráme peníze od dětí, i když třeba by se zdálo že relativně pro ty děti by to byly malé položky, když bychom se pohybovali v řádech deseti korun takže i tyto ty malé částky jsou prostě důvodem že ty rodiče na to z nějakého důvodu nemají. A na druhou stranu nechceme odlišovat – ty seš z dobré rodiny, ta to zaplatí, a tobě to dáme (gestikulace rukama na pravou, na levou stranu), tak už to teda bereme jedním metrem že to všechno bereme z občanského sdružení. Pak samozřejmě ti rodiče kteří ty peníze teda mají když to tak říkám na rovinu, tak ti nám třeba do občanského sdružení *přispívají nějakými finančními prostředky formou daru*, že my je třeba na té členské schůzi vyzveme, že mohou nějaký příspěvek v různé výši nám poskytnout. Takže to jsou ty tři prostě tradičně takovéto velké akce, potom to bývá na ten podzim „Světýlková cesta“, další ještě před vánocemi děláme „*Živý betlém*“, který je spojen s finančními náklady na to aby to trošku vypadalo, protože jsou tam potřeba každý rok já nevím kostým třeba doplnit nebo já nevím co se týká techniky třeba jsme prostřednictvím občanského sdružení kupovali nový mikrofon, protože třeba ten konec

školního roku, kdy ten finanční rozpočet školy už je tedy napnutý, takže občas /odmlka/ bylo potřeba nový, přenosný mikrofon, koupilo ho občanské sdružení, protože zase mikrofon se využívá jenom při takovýchhle akcích který jsou venku a které jako spolupořádá to občanské sdružení. No a na konci školního roku zase „*Zahradní slavnost*“ kdy rovněž prostě to občanské sdružení se na tom takhle podílí. A pak jak už jsem říkala jsou aktivity na naší zahradě, protože v současnosti *nemáme ve škole zahradníka*, takže *zahrada je čistě v péči našich dětí a vyučujícího pracovních činností*, ale ti by toho mnoho tedy nepodělali, takže organizujeme **brigády pro rodiče a pro zaměstnance** a kde se teda snažíme jako – protože lidi nebaví jenom okopávat nebo někde trhat plevel, my chceme, *aby tam ti lidi i něco vytvořili*. Něco zasadit, a to „něco“ musí být zase z nějakých prostředků koupeno a jak už jsem říkala aby ti lidé k tomu dostali aspoň tu kávu, toho se ujímá občanské sdružení. Pak další pravidelné věci Jezdíme párkrát do roka *do divadla* a na nějaké *výlety* autobusem a prostě ty částky na ty výlety nebo teďka konkrétně v lednu připravujeme zájezd do Brna do divadla na Broučky a máme spočítáno že je na to potřeba 150 korun. Pro některé rodiče je 150 korun hodně. Takže se s nimi domlouváme – nedáte nám 150, ale kolik jste schopni dát – aspoň polovinu a protože ten autobus takže z toho uhradíme tu vstupenku a část třeba na autobus a ten zbytek na ten autobus vlastně hradí občanské sdružení. Stejně tak to doplácí i dětem z dětského domova, protože ty jako z jakých prostředků by to platili?

V: A ty finanční prostředky teda získáváte jak?

R 1: Sponzorskými dary; projekty v současné době nemáme, ale co jsme teda měli jsou opakovaně úspěšné projekty na *dovolené pro děti z dětského domova* a účelově vázané prostředky že prostě to bylo na dovolenou a na tu dovolenou se to využilo, jinak jsme neměli jako žádný jiný projekt.

V: Pouze soukromí sponzoři, nebo i úřady?

R 1: Soukromí /odmlka/ *úřady nám nepomohly nikdy žádné* /odmlka/ jinak máme prostě sponzory z řad firem.

V: Myslím, že to téma jsme vyčerpali...Tak..Když máte tady tyhlety aktivity, které provozujete tedy, jestli jsem to teda správně pochopila, to jsou teda vždycky aktivity, které jsou prostě pro tu školu

R 1: ano

V: ..a občanské sdružení prostě z důvodů těch finančních vám to pomohlo aby se všechny děti mohly účastnit. Takže prosím ta odpověď na tu další otázku: otázka č. 6. Jestli jsou ty uvedené aktivity otevřené i dětem bez handicapu nebo i veřejnosti?

R 1: Ano, ta zahrada jenom teda dvě, jenom ta „Světýlková cesta“ která je v ten podzimní večer a potom teda „Zahradní slavnost“. Ale zase tam je to tak že ..

V: Ale to je spíš pro ty členy?

R 2: Ne ne ne, to je *i tady pro děti pro místní*, to otevíráme tady místním, ale tam bych řekla že ti se na tom...že si to uhradí z vlastních prostředků, protože oni dají nějaké dobrovolné vstupné, možná i do nich něco málo zainvestujeme, ale /odmlka/

V: otázka č. 7: Účastní se těch aktivit veřejnost?

R 1: Světýlková cesta tu tady opravdu máme vyhlášenou, protože když jste si všimla naší zahrady a když si představíte jak to vypadá prostě v noci když jsou prostě cestičky klikaté se tam vinou a tam stojí zavařovačky od okurek a v každé prostě svíčka a teď jako všichni zaměstnanci tady jako převlečení za bubáky na stanovištích a že jo dávají dětem nějaké úkoly, děti to plní pečlivě a chvíli potom tady pod kuchyní venku je teda občerstvení, se tam vaří čaj, káva, grog tam také prodáváme, to je jediná příležitost kdy tady ve škole teda nějaký alkoholický nápoj požíváme a nějaké takové oplatečky nebo nějaké cukrovinky a by si zase mohli všichni tam povykládat ty svoje zážitky a tak to je asi tak bych řekla nejoblíbenější akce.

V: Komunikují mezi sebou děti které mají nějaký handicap s ostatními?

R 1: *Hrají si spolu* /odmlka/ potom si spolu hrají. Právě že na tom konci my jim tady navítíme to hřiště s umělým povrchem a je puštěná hudba po celou tu dobu té akce na zahradě a ty děcka si prostě spolu úplně normálně hrají. Ti lidé – a to je teda taky jakoby hezké – že tady z toho sídliště a tady zespodu prostě přijdou, ti lidé si povídají taky jako s našimi zaměstnanci nebo s těmi rodiči těch...začíná to tím jak se jim akce líbila a který bubák byl nejkouzelnější a pak samozřejmě přijdou na přetřes i jiné věci, takže myslím, že jako dobrý.

V: otázka č. 8: Jaká je kvalifikace zakládajících členů a dalších vlastně spolupracovníků?

R 1: Všichni jsme *pedagogové*, všichni, kdo jsou v radě toho, všichni jsou pedagogové.

V: a dobrovolníci?

R 1: Jako co myslíte jako?“

V: no jestli by vám někdo chodil pomáhat jako myslím tím jakože by nebyl zaměstnanec, neměl tu kvalifikaci, ale byl by členem občanského sdružení a pomáhal vám realizovat nějakou činnost.

R 1: Ne..ne..nemáme...Maximálně naši rodinní příslušníci, ale to je otázka, zda to jsou dobrovolníci....takoví možná nedobrovolní dobrovolníci, že maminka řekne, nebo manželka řekne: „Pojď“

V: Proč myslíte, že to tak je?

Proč to tak je? Jako nevím. Možná že ta veřejnost si myslí, že na to stačíme si sami a v podstatě si na to sami stačíme. Protože jako neděláme to jako jenom my zaměstnanci, jako pomáhají nám k tomu ti rodiče, ale zase je to jen úzký okruh těch členů, kteří to jsou, tak je to prostě menší skupinka těch rodičů, kteří jsou jako opravdu ochotni pomoci, protože co se taky jako opravdu pohybujeme, jako *v době volného času a prostě nic za to, jenom prostě jako jenom ty dětský oči.*

V: Máte třeba nějakou formu namyšlenou, že byste třeba jednou za čas oslovili tu širší veřejnost, že byste přijali ty dobrovolníky. Protože někdy bývá i toto ten problém, že ti lidé třeba by pomohli, ale neví, jestli mohou do té komunity...protože oni vás berou jako uzavřenou komunitu...

R 1: Ano ano /odmlka/. Nepřemýšleli jsme o ničem takovém jako zatím teda.

V: Myslíte, že by nebyl zájem?

R 1: Nevím, nevím, nedokážu to jako teď posoudit...to jste mě dostala, to nás vůbec nenapadlo.

V: To nebyl původní zájem se na to ptát, ale připadá mi to jako zásadní otázka, ke které jsme dospěli, protože ta chyba vlastně nemusí být jenom v tom, že ti lidé prostě nechtějí přijít, ale říkám . třeba jen nevědí...

R 1: Ano ano

V: ...třeba nevědí, že by mohli...

R 1: Jo, to určitě...

V: Další otázka, to je č. 9: Spolupracujete s nějakým občanským sdružením, které má podobné zaměření jako vy?

R 1: Ano, tak spolupracujeme s občanským sdružením *Světýlko*.

V: A Světýlko je..?

R 1: Nevím, nevím, nic o nich nevím, vím že jsou z Brna a že nám právě hodně pomohli právě s tím dětským domovem. Že oni projeví zájem o pomoc. Už ani si nevzpomínám, jak se dostali k našemu dětskému domovu a začali prostě jako...další se kterými spolupracujeme je *Nadační fond Niké*...taky z Brna.

V: a jak ta spolupráce vypadá?

R 1: Třeba teď se blíží vánoce, právěže jsou to takoví ti „Ježíšci“, ale nejenom jako přes materiální stránku, jsou to lidé kteří právěže jsou z Brna, tak právě ty děti, a tady už je ta svépomoc bych řekla těch konkrétně dvou externích organizací zaměřena jako účelově na děti z dětského domova. Protože zase je pravda jakože protože my máme pod tím patronátem *děti z dětského domova tak to je taková skupina, která „táhne“ nějakou tu charitativní pomoc*, jakože dětem z dětského domova se pomoci chce, a oni nejenom že dávají dárky že jim zajišťují nejen k narozeninám a aby to bylo na vánoce, ale rovněž prostě se dostávají do styku s nějakými institucemi a lidmi, kteří těm dětem nabídnou program, což je možná pomoc ještě cennější, než v určité chvíli nějaký dárek. Takže tak nás třeba napíchli na ten *nový Bauhaus*, který je v *Brně v Ivanovicích* a kteří nejenom že prostě dárky na vánoce, ale tam vybírají zaměstnanci mezi sebou, to ne jakože zákazníci Bauhausu, ale rovněž Bauhaus pravidelně pořádá nějaké *tvořivé dílny pro veřejnost*. A on to dělá paralelně *i pro děti z našeho dětského domova*.

Nebo třeba ten nadační fond Niké, nevím jakým způsobem se tady dostal. V Mohelně je nově otevřená *Restaurace Mohelenský dvůr*, kde majitel je z Brna a ten pán jako tak nějak jako má dobrý úmysl, že je jeho povinností pomáhat i těm potřebným. Takže už opakovaně zve děti z našeho dětského domova nejenom že jako na oběd, ale zase je k tomu doprovodný program. Jakože *drakyáda, adventní tvoření*, teď už se tam domlouvá, že bude dělat nějaké indiánské léto, takže nejenom přijďte ke mně, napapáte se, ale taky si u mě něco užijete.

V: je to jako „přijďte ke mně, budete jako zváni a přijmeme vás mezi ostatní“, nebo je to akce jenom pro ty vaše děti?

R 1: Ano, je to, jsou tam i ostatní, protože konkrétně tady ta akce v Mohelně byly všechny v návaznosti dost jako na akce v Mohelně, takže zúčastnila se toho jako *i mohelenská*

veřejnost, ale ty naše děti tam byly jako pod péčí tady tohohle pána, tohohle personálu, který tam prostě s nima šel a třeba na tu drakyádu, ma jsme vlastně nevěděli, co od toho můžeme očekávat, takže děti se tady dělali se svými draky, ale přijeli tam a pán tam měl nachystáno dvanáct draků jako od něho – tady jsou moji draci a pojďte. Takže takhle.

V: Takže líbí se jim to a nějaký kontakt tam s těmi dalšími mají. Nevidíte v tom rozdíl..

R 1: Ne ne ne

V: Jestli jsou jiní lidi tady v zařízení, nebo když vaše děti jedou někam jinam...

R 1: Zatím teda musím říct, že máme dobré zkušenosti, že jako samozřejmě že někdy se někdo...ale prostě *pokud ty děti jsou očekávány, tak jsou vždycky přijaty pozitivně*. Samozřejmě nevylučuju, že tam může být někdo z přihlížejících, kdo se na ně dívá skrz prsty. Ale v podstatě jsme nic takového nezaznamenali.

V: Takže těch jednorázových akcí je trošku víc, než by to bylo jenom jako nějaká volnočasová aktivita, kdy byste chodili, nebo kdy by vaše děti docházely do nějaké instituce.

R 1: Pak jsem si ještě vzpomněla, že je tady nějaké *občanské sdružení*, ale to si teďka nevzpomenu přesně jmenuje, tady blízko jsou Babice a tam je nějaké občanské sdružení, které se jmenuje *Baby z Babic*, něco takového prostě jako nějaké paní, které zase nějakým způsobem – nevím jak se dozvěděli o našem dětském domově, jedna z těch paní tady pracuje, prodává jízdenky na nádraží, a protože naše děti prostě čas od času někam prostě jezdí, že, takže, a jsou celkem nápadní těmi svými projevy a ona hovořila na nějakém tom jejich sjezdu těch žen v těch Babicích a protože ony tam dělají akce pro Babické děti tak sem prostě nejdřív zavolaly, jestli si prostě můžou dovolit ty naše děti pozvat na akci a už tam prostě dvakrát naše děti prostě byly na akci, kterou ony pořádají pro ty Babické děti, ale byly na to pozvány i naše děti z dětského domova. Takže to už jsou takové abych tak řekla vedlejší produkty té činnosti toho občanského sdružení jo, že se to tak nějak jako dávají ti lidé dohromady. Někdy někdo někoho dohodí a někdy je to opravdu jako spontánní. A ještě bych možná dodala, prostě jsem si tak vzpomněla, užitečná informace. My jsme opravdu řadu let jsme žádali o *Grant u GE Money* banking, který jsme zaměřovali na *dovolenou pro děti z dětského domova*. Vždycky nám vyšli vstříc, každý rok nám ten grant vyšel. My jsme taky organizovali dvě dovolené, jednou byly děti v létě, jednou v zimě no a teď jsme se dostali do situace, že ten grant vlastně nepotřebujeme.

Protože třeba právě díky tomu nadačnímu fondu Niké, tak ten našim dětem zajišťuje dovolené prostě tak jenom že oznámí, nebo nám prostě jenom řeknou – máme pro vás týdenní dovolenou v Jeseníkách a můžeme vyměnit ty kontakty mezi vámi, nebo paní se s vámi domluví na určitém datu. Takže teďka už poslední dva roky jsme nečerpali tady tento grant.

V: Nebylo potřeba..

R 1: Ne, nebylo potřeba. Říkali jsme si, *at' ty peníze nechají pro někoho potřebnějšího*, když my máme zatím tento kontakt.

V: To je úžasný. To je úžasný, protože to je vidět, že ta činnost má své klady.

R 1: Ale je to o lidech, protože já bych řekla že už možná *jako to není jako že občanské sdružení s nadačním fondem*, ale že to je prostě *paní ta a ta s paní tou a tou*.

V: ...prostřednictvím občanského sdružení..jak jsme se bavily o tom dobrovolnictví, tak ta nabídka asi je, akorát že ti lidi, kteří mají chuť dělat něco dobrovolně, tak se někde organizují, nebo to někde organizují...

R 1: aby měli nějakou hlavičku/odmlka/

V: kompetenci?

R 1: ano, to jste řekla přesně, aby měli tu kompetenci, prostě to oprávnění se nějak prostě se v té situaci angažovat.

V: Protože jinak hledají těžko ty cestičky a.proto si myslím, že právě ta občanská sdružení v tomhle mají zelenou hlavně tady v těch činnostech, kdy stát není schopen...

R 1:A já bych řekla i že takový vztah, že se setkáváme se sponzory, kteří chtějí cíleně prostě věnovat ty prostředky nebo ty dary občanskému sdružení nikoliv škole, i když i škole můžou dávat..protože chtějí, nebo vnímají tu školu jako takovou bezednou jámu, kde si nemůžou být svým způsobem jisti, kam se ty peníze dostanou. Ale to občanské sdružení jakoby pro ně bylo důvěryhodnější partner. Že občanské sdružení když oni to dají prostě na – já nevím.. na hračky do dětského domova že to občanské sdružení se postará aby z toho měl jenom ten dětský domov, ne že se z toho nakoupí já nevím něco pro školu, že? Sešity do škol. Ale některým sponzorům je to zase jedno, jo? Je prostě určitá skupina sponzorů.

V: Tak..o tomto už jsme se bavily, vy jste v úvodu naznačila a trošku se rozhořčila, nicméně zeptám se vás znovu, zda spolupracujete s nějakými jinými institucemi, než jsou občanská sdružení (otázka č. 10). Tím mám na mysli samosprávu, nebo jiné zařízení, které se zaměřuje na volnočasové aktivity, protože tady třeba je středisko volného času, nebo třeba základní školy

R 1: Ne ne

V: vůbec ne?

R 1: Protože třeba je to tím, /odmlka/ úplně *s těmi základními školami je to problém vlastně vyplývající z postižení těch našich dětí*, jo? Svého času jsme zkoušeli třeba nějaká sportovní utkání, jenomže naše děti prostě vždycky prohrály, že ty děti jako nemohou obstát v konkurenci tedy se zdravými dětmi. Takže potom si člověk říká vlastně jako proč no a s Městem jako tam je problém v tom, že my nejsme organizace Města ale Jihomoravského kraje, takže *cítím ze strany Města takový nezájem*.

V: ...ale jste tady, jste tady pro ty děti tady odsud, i když zřizovatel je někdo jiný.

R1: To se tak asi nebere, nebo nevnímáme to tak, že by to někdo na radnici uznal.“

V: Tak...jakou formu má tato spolupráce je potom asi nadbytečná otázka

R1: A ještě jsem si vzpomněla, že před lety jsme vlastně měli takovou spolupráci tady *s místním Gymnáziem*, jenomže to byla zase spolupráce závislá na čistě konkrétních osobách a jako bohužel to souviselo se mnou, protože já jsem měla v té době dcery na gymnáziu a třídní profesorka jedné z nich byla zase paní, která pro tu třídu svou jako pořád vymýšlela jako takové nějaké aktivity jako že jsme adoptovali sirotka v Africe a samozřejmě jsme vybírali na všechny ty povodně a podobné a taky ona vymyslela že když teda moje dcera chodí k ní do třídy, takže budou spolupracovat tady s naší školou. Takže ty děcka z toho gymnázia chodily jakoby za těmi dětmi, které zase to bylo navázáno na mě z mé třídy nebo na akce, kterých jsem se já účastnila a nějakým způsobem pomáhali, ale to byla čistě jenom osobní vazba, která – když je pravda, že jak my, tak i oni – jsme se tím po tu dobu toho trvání jsme se prezentovali, že si vzájemně jako pomáháme. Ještě teda, na to jsem málem zapomněla, v té době *probíhala akce*, a já teďka nevím jak se to přesně jmenuje, myslím že to běží doposud, něco jako *o čtení*, tím že čtenář přečte knížku a odpoví na nějaké otázky k té knížce, tak získá jako nějaké virtuální body, myslím, že to bylo *přes Terezu Maxovou* – a za ty body jsou nějaké peníze a jsou jako vypsáné nějaké

projekty a ten čtenář pak ty body může dát na ten projekt. A my jsme tenkrát právě u té Terezy Maxové zažádali pro kluka, kterého tady máme v dětském domově a **potřeboval takovou tu tříkolku pro postižené**, takovou tu stabilní, velkou, já nevím asi v hodnotě pětatisícet - čtyřicet tisíc zhruba a my jsme u té Terezy Maxové o to zažádali, ona toho našeho Danečka dala tady do tohoto projektu a protože jsme to dali vědět i tadyhle místnímu gymnáziu je těch čtenářů pozhnaně a opravdu čtou, takže oni jako dokázali tomu Danečkovi těmi virtuálními body a tím, že tu pomoc zacílili na něho jako v rekordním čase, v krátké době ty body na tu tříkolku nasbírat, jo? A potom bylo hrozně hezký, že my jsme to **předání té tříkolky organizovali na gymnáziu na hřišti**, aby to ty děcka jako viděly. A to bylo jako moc pěkný. A zase si myslím, že kdybychom se do budoucna zase dostali do takovéhle situace, že bych se na to gymnázium opět obrátila. Ale řekla bych že možná i proto, že pro nás to gymnázium je lepší partner, než třeba obyčejná základka, protože ti studenti jsou přece jen jako bych řekla trošku jako na výši, jinak to vnímají, jinak vnímají ten vztah k těm postiženým dětem, jo? **Že oni je vnímají jako opravdu jako postižený, ale přitom rovnocenný**, což jako těžko lze očekávat od těch našich dětí jako na běžné škole. Jako někdo ano, přeceněn je tam taková skupinka možná těch posměváčků, ale možná se mýlím. No/odmlka/ no.

V: Tak jestli je to všechno o té spolupráci, tak já bych měla poslední otázku, která se týká té poradenské činnosti: Jestli jako občanské sdružení zajišťujete nějakou poradenskou činnost (otázka č. 11), v rámci bud' řešení toho handicapu, nebo potom nějaký ty sociálně patologický jevy, kdyby se vyskytly – šikana, alkoholismus, u rodinných příslušníků, u těch dětí. Řešíte to vy jako OS, nebo předáváte, nebo...vůbec se s tím nesetkáváte?

R 1: Já bych řekla že my jakoby představitelé občanského sdružení to jako neřešíme. Protože tohle všechno jako tu problematiku má ošetřenou škola jako instituce. Shodou okolností vlastně paní, která v OS vede veškeré účetnictví, je tam jako velice činná, aktivní, tak to je **preventistka rizikového chování** jako osoba kovaná, která to opravdu tady řeší že jo a teď je otázka ty problémy které tady ona řeší – zda to řeší z titulu své funkce ve škole, nebo z titulu funkce v tom občanském sdružení, jo takže to se jako možná se to jako prolíná že jo jako prostě překrývání kompetencí těch lidí, znalostí těch lidí.

V: ...to je způsobené vlastně tím jak...

R 1: ...tím, že jsme tady a že to nelze asi takto oddělit

V: Máte nějakou vizi, jak byste rozšířili svoji činnost do budoucna?

R 1: Teď zatím nevím, *až jak dopadne to /odmlka/ no s tím zákoníkem.*

V: A co vnímáte jako ohrožující pro činnost Vašeho sdružení. Nebo znesnadňující?

R 1: No asi osobně bych byla ráda, kdyby občanské sdružení zůstalo, ale zatím ty informace, které prostě mám vyplývající z nového občanského zákoníku, jako nevypadají jako moc povzbudivě. Samozřejmě možná jsou to zatím jenom první informace, možná se to celé tak nějak jako ustálí a sedne, protože nedovedu si opravdu jako v této fázi představit, úplně, jak bychom tu činnost ukončili, jo? Právě jednak z hlediska majetku, který to občanské sdružení má, a za druhé z hlediska toho, že jakým způsobem by se to že jo protože založili jsme tady takovou nějakou organizaci právě z důvodu jak už jsem říkala, abysme legalizovali tu naši činnost kterou jsme konali mimo svou práci a najednou *ten deštník nad sebou bychom teda neměli zase bysme to konali jenom jako soukromé osoby.* A jak jste sama říkala, lépe se jedná, jestliže se můžu zaštitit že jsem představitel nějakého občanského sdružení než prostě jenom já jsem ta a ta. Protože nemůže.

V: a jednotlivec na ty finanční prostředky nemá šanci dosáhnout...Děkuji Vám, že jste mi poskytla rozhovor.

PŘÍLOHA P 3: ROZHOVOR S RESPONDENTEM 2

V: otázka č. 1. Náplň činnosti Vašeho občanského sdružení.

R 2: Pomoc rodinám se zdravotně znevýhodněnými dětmi.

V: otázka č. 2. A to se asi promítá i do těch cílů, co byste chtěli, jak konkrétně pomáháte, nebo jak ji realizujete,

R 2: Cílů máme víc. Vlastně *podporu rodin* v situaci, kdy vlastně se jim narodí děťátko, který má fyzický problémy, zdravotní, takže protože jsme *sami rodiče založili naše sdružení*, takže nejlíp ví, jaký tam jsou ze začátku ty problémy a dochází velice často k rozpadům v těch rodinách, protože *tatínkové to nezvládají tu nastalou situaci* a odchází. Takže primárně jsme zaměřeni na to, aby rodina zvládla ten přechod, to šokové období a udržela se pohromadě, protože pokud zůstane *žena samoživitelka* s dítětem, který vopravdu je náročný na péči tak to je k ničemu. Takže se tam snažíme udržet ty tatínky s tím, že naši *tatínkové fungují, mají svoje aktivity*, jezdí i sami s dětma s tím když přijde nová rodina do našeho sdružení a vidí, že ostatní tatínkové to zvládají, že to děcko se nebojí i nakrmit, že té mámě pomůžou a že ty děti prostě přes ty problémy berou tak jak jsou a hlavně ty chlapi mezi sebou jsou zase chlapi. Oni si jdou zastřílet jedou na paintball, jedou na čtyřkolky takže primárně jde o to udržet rodinu pohromadě.

A druhá, že já sama jako zakladatelka sdružení su *pěstounka*, máme děti těžce postižené v pěstounské péči a snažíme se propagovat náhradní rodinnou péči pro děti v dětských domovech, který mají zdravotní obtíže. Což teda se nám moc nedaří, /odmlka/ no ale děláme pro to všechno. Když to vezmu zpátky tři roky, myslím že to byla vysoká laťka nejenom na nás, ale celkově na společnost. Vono i zdravý děti se těžko umisťují do náhradní rodinné péče.

V: Kolik máte vy sama těch dětí?

R 2: Jedno a půl. Já mám vlastně v pěstounské péči mám dvanáctiletou hočičku na vozíčku těžce zdravotně postiženou, kterou se nám podařilo *zaintegrovat do běžné školy*, takže je vzdělávaná běžným programem, chodí do normální školy, má tam teda asistenci a pak máme na víkendy a na prázdniny dvanáctiletýho kluka se stejným postižením, vozíčkář taky...ten nám říká mamko taťko, což znamená že fungujeme jako náhradní rodina a de facto ho máme jakoby tady byl na internátě. Protože do péče vlastně dva vozíčkáře

a k tomu vlastně naše sedmiletý dítě a ještě dvě další děcka to už by bylo na jednu pečovatelku hodně.

V: A ten hošík je teda stabilně v dětském domově?

R 2: Ten je na Kociánce v Brně

V: Takže když to shrnu, tak první je to udržet tu rodinu a druhý je pomoci v té pěstounské péči. Když jsem koukala na vaše stránky, tak jsem tam viděla, že to máte vlastně nějakou tu podporu nebo kontakt tam máte, informaci o tom, že dokážete zprostředkovat nebo pomoci nebo poradit - asi předat vlastní zkušenost.

R 2: Nejenom vlastní, ale i *propojit*, jsou zájemci, jako řešíme ty problémy. Jako teď máme problém rodinu, která se na základě setkání s námi rozhodla pro pěstounskou péči, ale pouze zdravých dětí. Ale měli jsme i rodiny, který uvažovaly o handicapovaném dítěti, tak jsme je propojili s rodinou, která má podobný handicap. To už byly pěstounské rodiny, ale chtěli si vzít do péče dítě s handicapem. A nevěděli co to je. Takže jsme je *propojili s biologickou rodinou, která má stejně postižené dítě*, pěstounka se přijela podívat do rodiny, povídali si, viděla to a na základě vlastně té jejich zkušenosti řekla, že si na to netroufne. Což je lepší, než kdyby to dítě vzala a zase vracela zpátky do ústavu. Takže takhle to taky jde /odmlka/

V: To spíš asi řešíte potom případ od případu

R 2: Je to hodně individuální

V: Jakmile se něco naskytne, tak pak teprve vymýšlíte tu možnost – jestli jste to už někdy realizovali, tak zkusit podle stejného scénáře a když ne, tak hledáte cestu

R 2: Ano. Stejně tak biologický rodiny. Pokud máme biologický rodiny kde je malé dítě s nějakým specifickým postižením a já vím velmi málo, já mám jen děti s fyzickým postižením, moje děti nejsou mentálně postižené, případně smyslovým postižením, tak prostě *ve sdružení je stejná rodina, která už je daleko dál*, má třeba děcko už ve škole, takže *nemají nic proti pomoci těm začínajícím* a to nejlíp funguje, protože ty mamky si nejlíp vymění zkušenosti. Tak to funguje mnohem líp než třeba: je hezký „sociální pracovnice“, ale moc toho neví třeba jak by pomohly, protože nemají tu vlastní zkušenost. A navíc ani ta maminka pokud má doma ten uzlíček, tak je /odmlka/ tak že rozhodně nechce si vykládat s nějakou sociální pracovnicí, protože ona potřebuje vědět: „tak jo“, „tak ne“, „takhle se to dělá“. Ta maminka jí chytne to dítě, *ukáže jí to názorně*, ukáže jí to

na svém dítěti, tatínek je u toho, jo takže tam to funguje de facto svépomocně a beze slov někdy. Jenom stačí že se na sebe podívají a už to jde.

V: Vlastně tam je ten vztah mezi těma lidma, ta sounáležitost se stejným problémem. A tak otázka č. 3: To jsou teda ty úvodní tři otázky, které na sebe zase tak jako navazují. Protože ty důvody pro to založení toho občanského sdružení, k tomu vás asi vedla nějaká vlastní zkušenost?

R 2: *Vlastní zkušenost*, protože my jsme se s manželem rozhodli že přijmeme dítě s handicapem, dítě tělesně postižený, po poradě s psychologem jsme teda šli do nechodícího dítěte a chtěli jsme vidět jak vypadá život s nechodícím dítětem. Jenom s ním mluvit, jenom mluvit, vidět to děcko, promluvit si s tím děckem, vidět kam až může dosáhnout, jak je moc schopný dítě s dětskou mozkovou obrnou. Nepodařilo se mi vůbec přes nikoho, přes lékaře, přes nikoho napojit na žádnou rodinu, takže jsme to riskli, přijali jsme sedmiletý děcko těžce postižený na vozíčku a začínali jsme od nuly. Tam mě pomohli právě na Kociánce normálně biologický maminky, který mi řekly jak to dělaj, ať se nehrouť, „je to takhle“, „tak to dělej“, mnohem líp se mi teda pak fungovalo. Protože my jsme začínali s čistým papírem. *Nevěděli jsme vůbec, jak s tím děckem pracovat.* Obráceně zase tím, že já jsem pěstounka, pro to dítě jsem se rozhodla, tak už su nad věcí, *nemám žádný výčitky jako třeba biologická matka.* Takže zase já jim prostě *dávám jakoby ten odraz toho, jakože no tak se svět nehrouť*, prostě mají dítě, které nechodí. Jasně, být to moje dítě asi se hrouť stejně jako ony možná to bych ani nedala.

V: Zpočátku určitě je tam to strašně důležitý a ty emoce jsou na začátku asi úplně převažující. Když je nějaký očekávání a potom to dítě je jiný.

R 2: Ono to vyhoupne, ono vlastně ještě do tří let jakoby splývají, protože to jsou vlastně všichni kojenci, batolata, ale jakoby nástupem škola, školka, tam vylítnou ty rozdíly a tam to teprve dostává jakby zabrat ta rodina.

V: I když se ví už od narození, že dítě má postižení?

Ale vždycky jakoby ti lékaři vám neřeknou nic konkrétně, vždycky

V: Ta diagnostika taky chce nějaký čas a projevy toho postižení mohou nastupovat v různých fázích.

R 2: Ano, oni to radši přestřelí a pak se těšíte z dobrých výsledků. To si jako celkově tak vnímám ty reakce těch lékařů, jak někdy to přestřelí až příliš. Oni by taky potřebovali

trošku se naučit jednat s těma rodinama. Jsou takoví hodně /odmlka/ jasně mají hodně práce /odmlka/

V: Tak proto je to potom důležitý, to co vy zprostředkováváte vlastně ty informace které mají mezi sebou, že jo?

R 2: Koho se mají ptát? Nikdo se s nima nebaví. Lékařka je hnusná že jako někde něco si najdete, nemá čas, má plnou čekárnu. Je to tak prostě. To není že bych něco měla proti systému, ale v těchhle případech by měly nastupovat tyhle formy organizací. Takže my jsme registrovaní jako doprovodná organizace v sociálních službách. Já nevím, jestli je to to co chcete slyšet /odmlka, rozpaky/

V: Tak je to úplně v pořádku. Cílí to pořád ke stejným tématům. A říkáte tam stejné typy problémů, které se opakují . I když je to zacílené na děti s tělesným postižením...

R 2: ...máme i /odmlka/ v rodinách jsou i zdravý děti.

V: Ale myslím třeba jiné postižení, někteří jsou zaměřeni na sluchové vady, autisti

R 2: A to je špatně, protože ty kombi vady nikdo nebere.

Ale obecně ony se tam vlastně objevují jako když už je občanské sdružení které se primárně zaměřuje na děti nějaké skupiny, třeba autisty, ale tam se objevují i jiné handicap, třeba kombinované, zejména teda s mentálním postižením, ale i u těch jiných, oni je potom už jako zařadí, neodmítají je. Můj zájem je koukat na takový ty obecný problémy a ty jsou pořád stejný tak jak říkáte a je úplně jedno, na jaký typ postižení je organizace je zaměřena. Tak bez obav povídejte. A otázka č. 4. Členové a klienti – kolik sdružujete lidí? Kdo je člen sdružení? Zhruba aspoň?

R 2: Já myslím že máme nějak průměr pětaticet, čtyřicet rodin, ve kterých jsou děti se zdravotním znevýhodněním, s tím, že neusilujeme o to, aby byli členové, ale je to pro ně lepší, protože je máme v databázi zařazený. Nám sem chodí... tady probíhají aktivity a přijdou rodiny jak se zdravýma dětma, tak s postižením. A neřeším členství - nečlenství, prostě jim pomůžu, chytnu ...jakoby máme záběr i do rodin, který máme jako členský /odmlka/no a máme jich poměrně dost. Protože jim je s náma jakoby dobře. Ty maminky přijdou jo a můžeme tady třeba si nadávat na ty děcka, kdežto když tady máme maminku od zdravých dětí, tak už je to /odmlka/ už jsme divný, no. Ale promícháváme. Teď díky tady tomu centru (Centrum volného času – pozn V)

V.: To už jsme říkaly tady ty děti mají různé druhy postižení. Jaký? Dokázala byste to říct všechny ty vady?

R 2: Procentuálně ne

V: Ne procentuálně, jenom vyjmenovat

R 2: I dospělý. Moc je *dětská mozková obrna*, to je převážná většina a z toho vyplývá široký záběr od neznatelných projevů, až po úplně děti který už /odmlka/ dobře, poznají maminku. To je pak těžký/odmlka/. Pak jsou tam, no a tam už vám vlastně spadne jak *tělesně postižený, tak mentálně*, tak *kombi-vady, neslyšící*, teď mají po implantátech a jsou šikovný, to jsou malý děti, šikovný, krásně se rozmluvily a je to krásný, když vám prostě najednou začne žvatlat, tak to ani není moje a bere mě to teda. A pak máme děti nevidomý, ale ty nemáme ani členem, protože to jim zavolám a přijedou jo že jako to bych vlastně možná měla dát do kupy, co všechno máme /odmlka/

V: Ale vy nemusíte nutně sledovat statistiku, ta vaše činnost se soustředí na to pomoci těm konkrétním případům a to děláte

R 2: Fungujeme, vlastně teď když to sdružení vlastně funguje na principu /odmlka/ teď jsme hodně ve spolupráci s různými organizacema, takže před rokem jsme *doprovázeli maminku vozíčkářku s miminkem*, na tento případ nebylo možné napasovat klasickou asistenci, tam byla péče o novorozeně, takže se řešilo že buďto se dítě odebere, což mě vadí, protože vím, pracuju s dětskýma domovama. Tak jsem říkala: „Nic, podržíme to aby prostě děťátko zůstalo u maminky.“ Maminka ho chtěla, prosadila si to těhotenství jako nepřerušila, narodila se holčička šikovná a tam jsme teda doprovázeli, ze začátku jsem tam jezdila já čtyři hodiny denně do té rodiny a pak jsem tam teda *postupně dosazovala asistenci*, takže tam se provázelo asi sedm měsíců. Jenže pak maminka /odmlka/ nevím asi to udělalo teda určitě, že prožila dětství v dětském domově, takže prostě se nenaučila se tu malou milovat tak jak by si třeba nějak já představovala a v jejích pětadvaceti letech už to nějak ani nešlo naučit. Byť jsem si jakoby myslela, že to půjde. Takže malá teď vlastně je na předběžný opatření svěřená babičce do péče, maminka se odstěhovala a nezvládla to. Jako /odmlka/ má malou ráda, ale neumí to. *Neumí se prostě postarat*. Další věc je prostě *dětský domovy, ústavy, kde nejsou vzory*, děcka nebo už pak dospělí nejsou naučení. Neumí, neví partnerský soužití, respektovat se, nedávají to. *Nedávají zodpovědnost za to dítě vůbec*. Někteří snad jo, ale většina ne. *Prostě ve spoustě sociálních aspektů oni selhávají*.

V: otázka č. 6.: Na jaké aktivity se zaměřujete jako OS? Vy jste říkala že je to setkávání, ale zkuste konkrétně

R 2: Ano, vlastně je to *setkávání*, s tím že děláme *pobytové akce, výlety, přednášky*, rozjeli jsme už druhé a třetí rok „*Kinet pro handicap*“, protože *cvičíme s dětma, který mají tělesný postižení i mentální postižení*, dost spolupracujeme

V: To je něco jakoby na principu těch tanečních podložek?

R 2: Tady máme umístěný tady pod tou televizí je kamera a ta snímá to děcko, podle člověka kostru si zapamatuje, přenesení do toho programu a vlastně ten člověk ovládá tu postavičku v televizi. Funguje to na tom principu, samozřejmě zas to bylo konzultovaný s psychologama, neurologama, když tam dáme dítě - přehřeje se, nepřehřeje. Postavíme je do vertikalizačních stojanů, ty děcka, necháváme je v tom, nicméně epilepsie se nám zatím u žádného dítěte nerozjela a podle lékařů by se to ani nemělo stát. Takže tenhle způsob rehabilitace by teda neměl uškodit a je to tak že vlastně oni se urvou , a to vidíte i u zdravých dětí, částečně do té virtuality, takže ten mozek funguje úplně jinak, dají třeba daleko vejš ruce než běžně. Protože ten povel obchází určitý v mozku /odmlka/ je to složitý.

V: Nekontruluje sebe, ale dává pokyn tamtomu?

R 2: Přesně. Takže to jde mimo, částečně mimo realitu. Takže i zdravý děti když na ně hučím: „Zvedni ruce, zvedni ruce“, tak oni neslyší, nevnímají, protože to je záhul. U hyperaktivních dětí úžasný jak ony prostě se vztekají, ale prostě musí, protože myš je dlaň, takže oni musí tou myší najet na nějaký bod a normálně kdyby to nebyl tady ten program, tak s tím prasknou a odejdou. Ale prostě to funguje jinak tak se to /odmlka/ hodně /odmlka/

V: Ona je tam vlastně zpětná vazba, že? Oni to vidí, že když to udělali tak je tam ta odměna, kdežto když sami s tím tělem něco udělají, tak ta sebekontrola tam taková není. Je to donutí ještě na víc.

R 2: Funguje to výborně jako s tím, že obraceli se na nás z Plzně, z Prahy, na Slovensku jsme to rozjížděli, na Kociánce jsme rozjížděli „*Kinet*“.

V: Koho je to patent?

R 2: No, patent nemám, ale já jsem /odmlka/

V: To je Váš nápad? Zdá se mi to úžasné.

R 2: A s tím že děcka který vopravdu jsou brambůrečky, sedí na zemi tak pro ně je úžasný to že vlastně ovládají něco, *ony se vlastně dostanou do svého světa, kde se můžou hýbat*, prostě *pohybovat něčím*, je to fakt fajn, jo? Kolikrát ani /odmlka/ dřív to bylo u nás doma, jezdily rodiny z daleka k nám, teď su ráda, že to můžemem dělat tady.a vyzkouší si to děti, protože hodně dětí se i staví. Nechodící děti se staví pozdě, až nějak kolem sedmi let, takže se to vyzkouší, oni třeba dovezou si svoje pomůcky, takže se to vyzkouší ten „Kinect“ ta kamera, vidí tu pomůcku nebo se vidí, jestli snímá dobře to dítě a teď se vyzkouší hry, protože hry jsou drahý, no, základní šestnáct set. Vyzkoušíte hru, mám teda *ještě dva lidi k tomu proškolený*. Takže oni ví, když tam přijde dítě promluví si s ním, pohnou s ním, ví jakou hru tam dát, aby to zvládlo, jo. Takže /odmlka/

V: Mohla bych vás poprosit abyste mi řekla ta hra jaký má název, jak se to píše?

R 2: Jak se to píše? Projekt se jmenuje „Kinect pro handicap“

Rozhovor byl přerušen telefonátem pro paní (Slezská diakonie nabídla spolupráci a paní se pak omlouvala, že přerušila rozhovor, ale to jí stálo za to). Chápu

V: Říkaly jsme ten Kinect

R 2: Základnější pořizovací cena je ta hra, nebo když už mají Kinect, tak zkouší ty nový hry a když se jim osvědčí, tak si je teprve potom koupí. Takže tam je trvalá spolupráce.Vyzkouší jak to na ně funguje a jestli se jim to líbí a potom si to pořídí i domů.

V: A další aktivity? Vy jste říkala ty příměstské tábory.

R 2: No to je novinka /odmlka/

V: Mimoškolní nebo zájmová činnost?

R 2: Tady je hodně aktivit./přístupuje k plánovací tabuli s mnoha barevnými okénky umístěné na dveřích/ To všechno co tady máte v tom týdenním rozvrhu..co tady máte vypsané. No tady jsou jak pro děcka našeho sdružení jsou tady *kroužky* s tím že zase oni přijdou, pohrajou si a vlastně tady běží /prohlíží rozvrh.../ a jsou tady i jiný *i dospělí*, tohle Vám tam asi udělá jako teda /odmlka/

V: Ne, to je v pořádku, já mám další otázku č. 6 jestli jsou ta aktivity otevřené i dětem bez handicapu nebo veřejnosti. To je důležitá věc, kterou já vlastně bych ráda věděla. A vy jste na to přímo zaměřeni. A máte to v té činnosti už samo o sobě zakotvené.

V: A další otázku č. 7 Jestli se účastní ty jiný děti nebo veřejnost těch nabízených aktivit?

R 2: Tady je výhoda toho že já *sama mám děti s handicapem* a to je jakoby práce, takže už *kdokoliv přijde tak se tady setkává s tím dítětem s tím vozíčkem*. Jinak pokud jsou třeba divadelní představení nebo máme tady africký bubny, to je skoro kolem třiceti lidí tak ty jsou integrovány aniž bych komu co sdělovala. Protože aby se prostě /odmlka/ *nerozděluju*, Pokud se pořádá aktivita nějaká tak je pro kohokoliv, včetně našich členů. Naši členové pokud chtěou někdy tak se dělají mít svou jakoby akci, tak se dělají pobyty nebo výlety nebo můžeme mít samozřejmě nějaký párty, ale *vesměs veškerý aktivity který tady probíhají tak jsou pro integrovány* s tím že do kroužků pokud tady začíná nový kroužek tak *lektor je seznámen s tím, že se může stát, že mu tam prostě přibude dítě s handicapem*. Podle handicapu já usoudím nebo *s lektorem a s rodiči usoudíme, jestli je nutná asistence* nebo jestli ten lektor to zvládne, protože máme i *speciální pedagogy*, takže trošku očekávám od nich taky že zapracují i jako asistenti. A to se daří celkem dobře a ty děti jsou přijímány. Stejně tak *zdravý děti si zvyknou na ty handicapovaný* a stejně *tak i rodiče zdravých dětí musí si zvyknout*. Ono třeba na autistovi nic nevidíte, to je když je klidné ale když chytne ten svůj záchvat, tak prostě těm zdravým vysvětlím že je i to běžný, že maminka si s tím dítětem poradí. Ale koukají, ale to je potřeba, oni musí si uvědomit, že to není zlobivý dítě, ale že to je pravdu zdravotní problém, že to děcko za to nemůže, že musí se to řešit tímhle způsobem že prostě jak to ty rodiče prostě řeší. Že to jinak prostě nejde. Že to není zlobení, že tam nemůžou jí dát na zadek, protože to nic neřeší. No, takže potom na mě koukají, protože já su tady vlastně ten kdo to promíchává, tak vysvětluju pěkně „je to tak a tak“ /odmlka/

V: Vy děláte tu osvětu v praxi. Vy i vlastně těm lidem vysvětlujete na konkrétním případě když se to teď hned vyskytne a to má větší význam, než když člověk vidí v televizi nějakou reklamu, jak se chovat. Že vnitřně to na něho zapůsobí asi daleko víc a utvrdí ho to v nějakém postoji.

R 2: On vlastně *vidí celej záběr, vidí tu maminku, vidí to děcko* jo. Pokud je to *reportáž*, tak je vždycky bohužel a je to tak, je to *pohled toho reportéra*, co on sestříhá. *Ale toto je život*. V momentě kdy prostě já nechám své děcko vyjet na vozíčku támhleten kopec a vypadám jak tyran, tak vykládám NE, já tady jednou nebudu, ta holka se musí naučit *osamostatňovat* a vykládám jim to, říkám prostě jak se věci mají. Oni to vidí po svém. Chud'átko, proč bysme jí nepomohli. Já říkám: „*Nepomůžete jí, jenom uškodíte*“. Ona už

jenom dost zneužívá toho, že ona je na tom vozíku, ona to moc dobře ví – mluvím teď o své dceři – a takže nechat a ať se naučí samostatnosti. Co nejdřív. Jako pro ně do života to je nutnost prostě aby ty děcka ve společnosti obstály tak musí být co nejvíc samostatný. Pro nezasvěcenýho to vypadá je to jinej způsob výchovy.

V: Základní princip výchovy, abyste tomu dítěti dokázala dát to nezbytné pro to aby jednou dokázalo být samostatný to by mělo patřit úplně do každé výchovy. Zdravých, handicapovaných, všech. To není jen opečovávat a materiálně zajistit to je obecný princip který jim předáváte ať mají handicapovaný nebo zdravý dítě.

R 2: U rodin, který mají handicapovaný dítě ten můj přístup funguje, protože asi bych dělala to stejný v momentě kdy mě by se narodilo dítě a prostě bylo takhle postižený, tak za něj padnu. Budu za něj dýchat, budu za něj dělat všechno, budu je nosit dokad' se mě nezbortí záda a dokad' neumřu. Ale je to špatně, jo? Oni musí /odmlka/ Může se to opakovat tisíckrát, ale mě kdyby to někdo opakoval tisíckrát, stejně budu to svý děťátko nosit za krkem dokad' budu moct chodit. Ale když to uvidí jinde že to jde, a to děcko se dá osamostatnit a já su spokojená, děcko je spokojený protože si umí samo nalít třeba vodu do kelímku..možná se trošičku změní jejich přístup k výchově. Nedokážu říct jak moc, protože ta láska k tomu děcku je tak silná že tady takový poučky prostě moc nefungují, no.

V: otázka č. 8 Jaká je kvalifikace zakládajících členů a těch dalších lidí, kteří jsou členové OS, nebo těch co s váma spolupracují?

R 2: /dlouhá odmlka a velké rozpaky! Nemám pedagogický vzdělání.

V: No to přece vůbec nevádí.

R 2: Já su čistě praktik což teď jako čím víc jednám a pohybuju se v různých organizacích, v komunitním plánování a kdekoliv tak prostě to že *mám praxi s tím dítětem* a vím mi dává hodně. Můžu si hodně dovolit.pokud se setkám s /odmlka/ je to jiný. Je jiný to když člověk má praxi, takže já si třeba pokud já si přes sociálku nabírám lektory na příměstský tábor tak požaduju od nich /odmlka/

V: Pohovor s nima uděláte?

R 2: Prostě je to jiný, když se setkám /odmlka/ titul, prostě ta praxe je strašně moc důležitá

V: Ale říkáte to dobře. Neznamená to přece, že člověk, který vystuduje ten správný, nebo v uvozovkách správný obor a k té práci by se titulem hodil, že ten člověk má vždycky taky vztah k tomu oboru.

R 2: Nemá to v sobě, nemá to v tom srdci.

V: Vy to ale říkáte jako kdybyste se omlouvala. Tuto práci prostě nemůže dělat člověk bez vztahu k těm lidem. To titul nenahradí.

R: No nemám, nemám školu.

V: Vy ale máte podle toho, co jste doted' řekla, daleko víc zkušeností a praktických dovedností, než opravdu nějaký absolvent specializovaného oboru na vysoké škole. A pro to občanské sdružení to je tak správně.

R 2: Někdy mi ten titul chybí, obzvlášť když su vlastně předsedkyně sdružení a prezentuju tohle sdružení navenek. Prostě ta společnost to nebere.

V: Ale ted' jste to právě řekla. To je obecné povědomí ve společnosti. Jenomže vaše práce ukazuje, že to jde i bez titulu. Co je vaše kvalifikace? Co jste vystudovala za školu. Nestyd'te se za to vůbec, to není naprosto namístě.

R 2: Já jsem chtěla studovat a pak jsem /odmlka/ dvakrát jsem od studií odstoupila, protože jsem měla děcka...ehm...já su vyučenej kožešník. To je profese, která už neexistuje.

V: Kde jste se učila?

R 2: V Jihlavě. Ale já jsem studovala střední školu – oděvní průmyslovku dva roky, ale pak se narodily děcka a nešlo to. A pak ještě jednu školu, policejní škola, hlavně abych měla maturitu, ale pak jsem od toho odstoupila, protože jsem si říkala, já se nezadřu na tři roky jen kvůli tomu, abych měla titul. Takže pokud někdo vopravdu vyžaduje titulovanýho člověka, vzdělanýho, tak tam prostě pošlu kolegyni a neřeším to. Jinak co se týče vzdělanosti, my jsme zrovna specifický hodně obor, kde my potřebujem, aby to /odmlka/je to o cítění. *Sociální sféra je prostě o cítění*, jo? Pokud bychom se dostali někde do technických oborů, tak jasně, tam to vzdělání je sto procent. Ale v této sféře opravdu potřebuju aby někdo když přijde a bude pracovat s malýma dětma, je to školka, která je od roku a půl, tak ten člověk musí odvádět /odmlka/ musí to mít v sobě.

V: Vy jste mě přivedla na nádhernou myšlenku (viz doporučení pro praxi str. 77 - pozn. V) , já si to s dovolením jen zapíšu a omlouvám se, že to přerušuju, ale potom to spolu probereme. Nepatří to do tohoto rozhovoru.

R 2: Jako mám s tím pořád problém, protože mě tady trumfujou mladý žáby, který mají ten titul a mávají že jsou Mgr.

V: Ne, o tom to opravdu není. To pusťte z hlavy, že by někdo měl právo snižovat úroveň toho co děláte, protože to je víc, než co kolikrát zvládají vysokoškolsky vzdělaní lidé. Máte nějaké dobrovolníky? Dobrovolníky, no, samozřejmě většina lidí dělá tu práci dobrovolně, že za to nic nepožaduje. I ti rodiče, kteří si vzájemně pomáhají, tak tam by se taky dalo mluvit o dobrovolnictví, ale jak to máte vy?

R 2: Máme dobrovolníky, teď asi 5, 7 lidí, studentů, kteří jsou naučení vést naše děti, kteří s náma i byli /odmlka/ výsledkem bylo, že se jelo do Itálie, každá rodina měla asistenta do té Itálie a to už byli mladí lidi, kteří umí pracovat tady s těma dětma, když potřebuju, tak mě přijdou a řeknu jenom jaký to dítě má problémy a bez toho, že bych u nich musela stát, tak zaasistují, odvedou perfektní práci. Děkuju jim moc, protože mají plnou mou důvěru.

V: Sami se jako dobrovolníci nabídli a měli k tomu nějaké pověření, nebo předchozí zkušenost?

R 2: Naučili jsme si je. My sami. Byli ochotni s náma s tím, že teď už když jsou nějaký akce, tak se i pro ně *vyčleňují peníze* dva roky nám /odmlka/ jako dělali nám zadarmo, ale teď už si jich tak ceníme, že občas jim nějakou tu korunu aspoň na dopravu dám, protože to co oni odvádí – kdybych vzala anonymně nějaký asistenty, teď uvidím jak dopadne tohle (*ukazuje na telefon*), jak vypadají jejich asistenti tady z té diakonie, takže já je vlastně proplácím z toho, že mám vlastně sponzorský dary a do účetnictví zanesu jako asistenci, protože dobrovolníci to dělají dobrovolně, ale naši dobrovolníci prostě to už jsou profíci, takže /odmlka/ těžký případy nedají, ale hodně případů dají. Takže ty máme naučný a funguje to dobře a *přidávají se lidi. Někteří ob stojí, někteří neobstojí*, někteří jsou spokojení, zvládají to, baví je to, někteří ne a odchází. Takže se nám formuje nějaká ta základna těch lidí, kteří můžou už pořádat akci. Tady se dělají třeba akce, že je postaraný o rodiče a zvlášť o děti, což je stav ideál. Takže když přijde třeba pět dětí a z toho jsou dva se specifickýma potřebama tak zvednu telefon a mám to tady zaasistovaný, takže v pohodě. Ve vedlejší místnosti je tam přednáška, divadlo nebo cokoliv a o ty děti je postaraný. Asi to je málo. Teď snad spolupráce s tou diakonií, ale uvidíme, jak oni jsou připraveni na tyhle děti. Tady někdy už není ani asistence u těžce postiženého děcka, to je jen hlídání.

V: otázka č. 9: Spolupracujete s občanským sdružením podobného zaměření? Vy jste už říkala, že bez toho by to ani nešlo..

R 2: *Kociánka*, velké zařízení, se kterým spolupracujeme už od začátku /odmlka/. *Stacionář medvídek*, ti mají taky postižený děti do sedmi let, to je taky zdravotní zařízení, pak je tam se *základní školou, s mateřskou školou*, tam je výborná spolupráce, tam jsme propojeni, s *učilištěm*, taky nám tady pro naše děti dělají, třeba s nima vyrábí ze dřeva zvířátka, autíčka, oni nám sem dají takový studenty, aby zvládali, já tam u toho su. Děti, který ke mně přichází většinou vím, co mají za problém, takže těm klukům pomůžu. Krásný. Ti učni jsou z toho vykulení, ale spokojení, takže tam spolupráce je. Co se týče neziskovek, s *ranou péčí, s Eliadou, s diakonií*, to jsou, nevím, jestli to jsou neziskovky, to jsou *Bakhita*, s těma hodně, dělají pomoc sociálně slabým maminkám, kterým se narodily děti, takže s nima je velice úzká spolupráce, protože tam ty potřeby jsou hodně podobný, *Onko – onkologicky léčený děti, sdružení pěstounských rodin* /odmlka/

V: Třeba si ještě vzpomenete až potom v kontextu nějakých dalších informací.

Otázka č. 10: Jakou formu má ta spolupráce? Co třeba ta mateřská škola?

R 2: My třeba tady teď probíhá *hlídání dětí*, je to *integrování zařízení*, takže my hlídáme i děti s handicapem, s tím, že my *připravíme jim ty děti do školky*, i ty zdravý děti vlastně od roku a půl, a konzultujeme to s nima, je tady lektorka ze soukromé školky, ale pořád to zařízení má vyšší úroveň než to, co my tady provozujeme, takže s nima jako spolupracujeme ohledně potřeb těch dětí a přípravy jak bychom si prostě představovali tu činnost pro děti jako co by jim tam přicházely, co by měly umět. Zse máme děcko, který má fyzický potřeby, tak asistenci, a začne /odmlka/. Je tady hodně dětí, který nejsou zvyklý v kolektivu, takže je dobře že je sem fakt dají ty rodiče těch dětí. Je to náročný, ale je to krásný, Myslím si, že ty děcka .... a jsou pěkně připravený.

V: A vy nejste s touto činností v rejstříku škol?

R 2: Jsme školské zařízení, ale nejsme v rejstříku škol. Tady je školka povolená půldenní hygienou a máme 12 dětí, ale oficiálně tady neotevřeli školku, školské zařízení, protože bylo žádaný na školskej úřad, protože spolupracujeme i se školou a ta o to žádala, ale neprošlo to. Tady dřív školka byla, ale to by bylo na dlouhý vyprávění, to je strašně složitý /odmlka/ Tady bývala školka, ale od začátku boj, malý toaletky, neskutečnej boj. Prostě byly peníze na školku, postavila se nová hned vedle.

V: Já Vám to zjednoduším, já celou tu situaci znám, protože původním povoláním jsem hygienik. Můžeme přejít k další otázce č. 11? Nabízíte nějakou poradenskou činnost?

R 2: Určitě poradenskou. Máme vlastně rodiče, nebo sdružení mají *zmapovanou síť sociálních i zdravotních služeb*, takže pokud někdo /odmlka/ teď zrovna jsem řešila maminku zdravotně postiženého kluka, nevidomáčka, potřebovala nový vozík, takže už víme kde má žádat, kterej vozík, hradí to pojišťovna, na koho se má obrátit a tak to propojíme, aby ona si ušetřila patálie. Stejně tak *ortopedi*, víme kterej je dobej, kterej umí dělat TO, , my jsme byli třeba až v Příbrami u dobrého ortpeda, jenomže nejhorší je, že *poslední rozhodnutí je rozhodnutí rodiče*. Takže vždycky říkám *nechte si víc názorů*, když to děcko necháte operovat, ať to má smysl. Stejně tak *logopedie*, máme výborný, když někdo potřebuje dobrý logopedy, víme kdo umí dělat tydlecty děti , dokonce měli jsme i seminář o protože já nevím, ty děcka potřebujou logopedii. Jo je to o tom, že někdo se zeptá na neurologa, buď to nevím, nebo *konzultuju*, hodně konzultuju když mám problém, volám rodičům nebo fakt na sociálku.

V: Zprostředkováváte, čili vy jste už i říkala, že vlastně ta Bakhita, pomoc sociálně slabým maminkám, takže i třeba v této oblasti nejenom přímo pomoc pro ten handicap, ale dokážete zprostředkovat když má někdo finanční problém.

R 2: Krásnej příklad, teď jsme dělali /odmlka/. špatně dopadl. Maminka je v azylovém domě, má už dvouletýho chlapečka, teď otěhotněla a druhé dítě , protože je závislá na alkoholu, je to složitý, toho malýho dává tak tak /odmlka/. je teda to prostě případ /odmlka/. a oslovili mě, že potřebují tady *pěstounskou rodinu pro dítě*. Tak jsem říkala dobře, teď vlastně vím, kam můžu sáhnout na *přechodnou péči, na dlouhodobou*, komu můžu zavolat, abych tady rychle zařídila a nakonec z toho vyšlo, že to dítě se ještě nenarodilo. Říkám super. /odmlka/. Takže se přes sociálku našli pěstouni, kam by to dítě mohlo jít ihned po narození, abychom se vyhledali kojeneckému ústavu, což to jako není dobrý ty pobyty pro ty děti, takže se to všechno zprostředkovalo, oficiálně přes úřady, přes nicméně pak přišlo, maminka neměla ani plínku, nic a dopadlo to tak, že přišla z porodnice bylo jí to šumák, to jsou holky, který mají úplně, prostě žijou úplně v jinejch světech a za tou kočenou přišla nějaká paní sociální a řekla jí, že když ji dá do pěstounský péče tu holčičku, že už ji nikdy neuvidí, vymluvila jí to, takže teď máme v azyláku maminku, která má dvě děti, nevím jak moc to zvládá, ale vím, že *bojuje s alkoholem* a už teď se nedá nic dělat, *teď se už jenom čeká – je to strašný – až se stane nehoda*, aby to dítě, případně tu malou někdo jako mohl zachránit, když to tak vezmu.

V: To je takový, celkem.....

R 2: ...ale proto tady teď běží hodně *osvěta pro sociální pracovníce*, co to je vlastně ta pěstounská péče, protože *pěstounská péče vlastně je o kontaktu s biologickou matkou. Oni si to pletou s adopcí*. Je to o informovanosti, takže teď je velkej program projekt mají velkej, i nás to chytlo, že jsme měli celý den českou televizi za zadkem, ale myslím si, že to bude dobrý, že to je potřeba.

V: To souvisí s tím vaším hlavním cílem, že jo, vy to máte

R 2: Třeba řešili jsme taky, oslovili nás taky, že *maminka šla do nemocnice, měla dvě děti*, čtyři a šest roků, malý děcka, a oni jí řekli, že ty děti - ona neměla kam ty děti dát , byla samoživitelka, že ty děti dají do ústavu, ale že ty děti musí *kvůli věku rozdělit od sebe*. Takže mě oslovili, myslím že nějaká asociace, nevím už, co s tím udělat, že to je škoda, že maminka se o děti chce starat, nechce aby jí byly odebraný a už vůbec ne aby byla rozdělený, takže se prostě našla přes Prahu na Vysočině náhradní rodina, která prostě jak maminka nastoupila do nemocnice, vzala si obě děti, děti byly v náhradní rodině, maminka prostě jak byla po operaci, až byla zdravá, schopná péče o dítě, tak se obě dvě děti vrátily vlastně zpátky k mamince, Takže to je jestli tohleto je nějaká poradenská služba? Není to vlastně jen vo handicapech, opravdu ten záběr máme opravdu široký.

V: otázka č. 13: Co vy sama vidíte jako ohrožení pro vaši činnost, co vám nejvíc působí potíže v tom, co děláte, co vám nejvíc znesnadňuje to, co děláte? Kvůli čemu byste si i vy sama někdy řekla nevím, jestli jsem udělala dobře?

R 2: A že jsem si to kolikrát i řekla.

V: No, já jsem to tak nějak vyrozuměla i z toho našeho telefonátu

R 2: Několikrát mě to napadlo, i jsem hledala organizace, které by si mohly naši organizaci adoptovat jakoby, ale bohužel tuto práci nikdo jakoby nedělá. Takže zase mě to bylo líto nechat ležet...co mě tam chybí /odmlka/

V: A co byl ten důvod, proč jste chtěla toto udělat? V čem jste očekávala tu pomoc?

R 2: Abych získala jako k sobě /odmlka/. nevím, jestli je to to správný slovo, ale profesionalizovat to sdružení, abych k sobě získala /odmlka/. Takhle, to sdružení jsou teď sto procent rodiče, uživatelé, kdo tam něco dělá su já, nechávám si pomáhat od ostatních, ale furt je to jenom jeden člověk, kterej /odmlka/ mě se to všechno vrací zátky na hlavu, jo? Mě by pomohlo, kdybych měla někoho, kdo bude dělat /odmlka/. to je těžký, já nevím. Nějak /odmlka/. nevím jak fungujou totiž jiný organizace

V: Nedokážete to zformulovat,

R 2: Máme holku, co vede členství, dobrý, máme když budu potřebovat pomoc ohledně mentálního postižení, vím, na koho se otočit, takhle vím, není to že by někdo nám něco dovolil a já jsem koukala. Dokážu to pořešit, ale furt jakoby jsem v tom sama, i když budeme dvě, nebo tři, tak jako furt nemáte nikoho za zádama a jsme v tom sami.

V: Asi ta širší orientace v té společnosti, co přináší ty změny té legislativy, nebo setkání se sociálně patologickými jevy, nezaměstnanost a alkoholismus, nebo drogová závislost, už jste o tom hovořila, tak to nechcete nechat ležet, ale nevíte přímo jak to řešit, nebo seženete ty informace, ale je to pro vás příliš náročné...

R 2: Teď už to hodně jakoby přehazuju. /odmlka/. ze začátku viz tu Šárku, *tu maminku s tím miminkem jsem vlastně řešila sama a špatně*. Já jsem de facto nic nevyužila, protože jsem všechno zachraňovala sama...špatně...takže teď je potřeba – dobrý to co děláme, zabezpečit /odmlka/

V: Já bych to možná zkusila otázkou: „Co děláte pro sebe? Vy jako osoba – pro sebe?“

Dlouhá odmlka...

V: To je možná ten problém. Vy děláte záslužnou a náročnou práci a to je potřeba nějak kompenzovat.

R 2: Teď jsem hodně zpomalila, protože jsem měla i nějaký vážný zdravotní potíže

V: Toto nemůžete zvládnout sama, protože ten okruh vaší činnosti je tak široký a děláte to dobře a děláte toho hodně a na jednoho člověka je toho moc. Co děláte pro sebe?

R 2: Co mě baví? Tohle, já se odreaguju u dětí. Já tady mám *aktivity pro děti*, který se mi rozjíždí, když to nejde, tak tomu pomůžu. Včera jsem měla třeba jsem pomáhala té paní učitelce s téma dětma, bolí mě ruka, protože jsem je čtyři hodiny tahala. Ale co dělám? Zpomalila jsem...Měli jsme krásnej projekt „*Statek*“ kterej je prostě už jakoby rozjetej, kterej je založenej na třech pilířích: pěstounská péče, péče pro rodiny s dětmi se zdravotním znevýhodněním a dětský domovy. Papír je napsanej, začali jsme tím, že prvně jsme chtěli kupovat nějakou nemovitost, pak jsme sehnali – pak se nám byla nabídka zdarma celý statek, a teď už máme spolupráci, to je i projekt na ten statek udělaný. Ale nejsou prostě lidi, kdo by to rozjel. Takže vždycky říkají nepouštějte, je to dobrej projekt,

nepouštějte /odmlka/. ale já říkám, já už to nerozjedu, já už na to nemám. Ať to rozjede někdo jinej, já jim s tím pomůžu. To je těžký, nápad je to dobrý, je bezbariérový, je úžasný, jo? Tady je ten *Kinect*, je to výbornej nápad, ale to mi porad'te, jako su jenom jedna /odmlka/. a už jsem dostala takový rány od života že prostě zbrzd'uju a je mi to líto, ale já to prostě pouštím.

V: Ale to jste pořád mě ještě neodpověděla na tu otázku, co děláte pro sebe? Protože vždycky, když vám ji položím, tak zase sklouznete k těm aktivitám jako když jedete, tak čím se zastavujete, jak relaxujete?

R 2: Jéžiš, já mám sedmiletý děcko, holčičku, a tu si teda, když se mě někdo zeptá kde se dobíjíš, protože to není jako možný, protože to není normální – tak s tou malou. Co mě hodně jako, proč jsem se tak zrychlila, protože mě umřela maminka se kterou jsem žila celej život a prostě já jsem tu ztrátu asi řešila tím, že jsem se obrátila k té pomoci druhým. /odmlka/. Víte, to jste mě dostala, protože takovou otázku: co by mi pomohlo, mi ještě nikdo nepoložil a ani by mě to nenapadlo. A budu nad tím přemýšlet. .Jsem vám hrozně vděčná, že jste mi ji položila. A jsem ráda, že je někdo, kdo se o naši práci zajímá. To jste se dala na dobrou cestu. Pokud vás samotnou něco napadne, ozvěte se mi. Donutila jste mě přemýšlet. Už o vašem telefonátu jsem byla hrozně udivená a šťastná, že se o nás někdo zajímá natolik, že mapuje naše problémy.

V: Já vám především moc děkuji za rozhovor, protože jste mi poskytla obrovské množství cenných informací. A hlavu vzhůru.

PŘÍLOHA P 4: ROZHOVOR S RESPONDENTEM 3

V: Bude to vlastně přepis rozhovoru z diktafonu. Můžeme začít první otázkou, jaká je hlavní náplň činnosti občanského sdružení?

R 3: Hm..naší náplní je v podstatě *podporovat děti s autismem a jejich rodiny*. A *osvěta* pochopitelně, to je jedna z nejdůležitějších věcí, ale v podstatě a to už si myslím /odmlka/ v podstatě když se koná nějaká akce, tak tam minimálně roznosíme tyhle letáky, spojíme se s lidma, jestli chtějí o nás něco vědět. Teď třeba na té poslední akci co jsme dělali minulý rok *projekt You dream We run*, dvacetičtyřhodinová akce na kterou nás oslovili vojáci s tím, že by tady uplatnili myšlenku, kterou viděli v Belgii, že by se běhalo čtyřicet hodin štafetový běh a u toho vlastně by probíhalo nějaký losování. Nakonec jsme to uzavřeli na pět dětí, tak z těch pěti dětí že by losovali lidi a dávali by žetony, který to dítě si myslí že by mělo *vyhrát svůj sen*. A děti si určily, samozřejmě že ne všechny, protože naše děti vám neřeknou jaký je jejich sen, to znamená že to většinou pocházelo z hlav jejich rodičů, ale nicméně se hlasovalo pro tyhle sny. Takže ve výsledku pak jedna holčička jela k moři, jedno dítě dostalo tablet a jedno dítě dostalo zahradní houpačku, původně mě být jen jeden sen, ale vybralo se hodně, tak kromě těch třech cen ještě ty dvě děti dostaly autíčko na ovládání, aby neodcházely s prázdnou. Takže je to o tom, že se snažíme sehnat buď finanční zdroje nebo materiální jako jsou tady ty sny třeba nebo nějaký záštitu a takovýchle věci. A v podstatě tam probíhala i ta osvěta. Tím, že to byla kulturní akce tak jsme tam chtěli prezentovat *tělocvik* jak probíhá u nás na škole s dětma s autismem. Takže jsme tam vyfasovali od vojáků stan, kterej jsme si vybavili pomůckama a přesně jsme tam ty jednotlivý stanoviště nachystali s obrázkama, vizualizací, podporou a kdo měl zájem, tak se tam mohl dozvědět, jak to probíhá, jo. Že tam je nějaký motivační systém, že činnost probíhá pomocí pracovního schématu, že ty děcka tam mají nějaký aktivity, který se budou dělat, začátek a konec a ten konec je ohraničený tranzitní kartou, která zase to dítě navede zpátky do třídy a že to má takovou určitou strukturu, což je i základ toho vzdělávání pro děti s autismem.

V: Aby vlastně i veřejnost věděla, jak k těm dětem přistupovat?

R 3: Většina lidí se vás zeptá a to lidí, kteří většinou neví o čem autismus je, a to si myslím, že dneska už jsme někde jinde trošku než před pěti lety, tak ještě dneska, pořád se vás lidi zeptají, kolik máme v našem zařízení tady „*Rainmanů*“. To je otázka, na kterou já mám vždycky pupínky, a věřím tomu, že to je v každé profesi, jo? Věřím že to tak máme

všichni, ale u nás je to třeba tady tohle. *Že lidi neví moc, o čem ten autismus je*. A proto třeba jedna naše *maminka tady napsala* když vychovávala svoje dvě děti a než šel ten první do školy tady k nám, tak psala všechny ty svoje myšlenky, aby ty svoje emoce taky *dala do knihy*. No a tu knížku vydala a už má dva díly a my jsme prostě i s tímto ji oslovili a chtěli jsme podpořit tu osvětu, a předčítali jsme z té knížky, jo? Probíhal tam nějaký kulturní program a mezi těma jednotlivýma čísly se četly krátký úryvky, krátký pasáže z té knížky. Jo, tak takovouhle formou. Nebo jsme tam propagovali *autistickou literaturu*. A ta kniha je v distribuci u normálních prodejců. Ale toto má jenom ta maminka, ve své kompetenci...to jsem nechtěla..

V: To není v rámci sdružení?

R 3: Nene, to nebyl vydaný pod vedením našeho sdružení, to ne. Ale my jsme ji poprosili, a jsme to využili prostě k tomu...protože to se netýká asi té otázky /odmlka/

V: Ono podle vás je možná ta otázka podobně položena a těžko se vám rozklíčuje co je náplň a co je když se vás zeptám druhou otázkou jaké jsou cíle občanského sdružení, ale to nebudte z toho nijak rozhozená, protože ať budete povídat cokoliv, tak já si to potom stejně podle těch obecných forem srovnám tam, kam to patří, i když to řeknete někdy jindy.

R 3: Já jsem chtěla ještě chtěla k tomu říct, že je těžký využít /odmlka/ když si řeknu že ideální by bylo tam předčítat od Thorové nebo někoho i třeba od paní magistry Žampachové, ale od každého potřebujete svolení. Pokud to chcete dělat zodpovědně a pokud nechcete, aby došlo k tomu, že vás někdo někde napadne, že bude chtít někdo využít toho, *že by vás mohl potopit*, což by se mu podařilo snadno, protože jsme přece jenom malý sdružení, který se má starat o děti s autismem, s nějakým potížením, a proto já potřebuju mít autorský právo na všechno. To znamená když seženu na akci kapelu, tak musí počítat s tím, že budu platit OSA (ochranný svaz autorský – pozn. V), musím počítat s tím, že musím mít *autorský práva* tak jako dám někomu náš znak tady, aby se /odmlka/ tak *toto je fakt na té práci asi to nejtěžší*, co je. Proto se snažíte hledat k tomu abyste naplnila tu činnost tak nějak přes známý, nebo přes někoho kdo víte, že něco dělá a samozřejmě jdete taky za někým, s kým jste se v životě neviděla, jenom proto že víte že *on nějakou službu poskytuje* a mohlo by se prostě nám to hodit, tak ho poprosíte a většinou jsou *lidi s dobrým srdcem*, kteří budou schopni nám třeba půjčit skákací hrad, tak když řeknu že to je charita a pošlu tomu člověku podklady, na základě čeho on vidí, že

ta soutěž je opravdu organizovaná v podstatě je mu to úplně jedno. On ten hrad potřebuje primárně zaplatit a půjčí ho prostě kdekomu, protože z toho má výdělek. Ale pro nás my to chceme na fakturu mít, chceme to mít podložený, protože to chceme dát do *účetnictví* a to si myslím, že to v tom spolku právě bude ještě složitější. Ale jsou i tací, přiblížila jsem mu tu akci, poslala odkaz na stránky té akce a on mi napsal, že pokud je to takhle, tak jsem schopen vám dát i *individuální slevu*. Takže v podstatě na tomhle to naše sdružení funguje, *webový stránky máme domluvený a ti lidi z toho profitují*, protože když mají někde reference, že dělají zadarmo, nebo za nižší poplatek stránky pro sdružení pracující s dětmi s postižením, tak to vnímají jako prestižní.

V: Ale to je dobře, že charita začíná ve společnosti být braná jako hodnota a prestiž...

R 3: Jojo /odmlka/ a velký firmy. Já mám kamarádku, která dělá pro firmu, organizuje konference a jiný akce a říkala mi že třeba pojišťovny když dělají akci oslava narozenin šéfa, tak už se to nedělá tak, že se mu složí na nějakou obrovskou dárek, ale že mu v podstatě předají už peněžní sumu, nebo přímo *dárkový certifikát pro nějaký občanský sdružení*. On fyzicky žádný dar nedostane, ale počítá dopředu s tím, že ta firma ho neobdaruje, ale že to bude na charitu. To byla pro mě novinka.

V: Ale to se mi jeví jako pozitivní posun v myšlení lidí, at' už je motivace jakákoliv

R 3: Jistě, protože on má čuch nato, že toto je dobrý tah pro případný investory nebo jiný partnery...

V: Když se vrátíme ještě ty cíle...(otázka č. 2)

R 3: Jsou to určitě i *granty*, takový věci /odmlka/ získat finanční prostředky. Třeba teď máme rozjetý projekt, jmenuje se to „*Asistence*“, konkrétně „*Asistence pro Honzíka*“, protože jsme vyhodnotili /odmlka/ takhle to řeknu ještě: my tím, že jsme *vznikli jako ve škole a víme, kde ty díry tady jsou* a kde je potřeba je vyplnit, tak máme obrovskou možnost ve všech našich devíti třídách spolupracovat s pedagoga. Takže když jsme rozjeli projekt *Asistence pro Honzíka*, máme možnost, myslím že *Nadace Kuře* tohleto dělá, nebo *Pomozte dětem*, tak máme možnost tu a tam *zařídít asistenta* pro dítě z naší školy. A už je to parádní, protože každý ten pedagog, a je to pro něho *práce navíc, dělá to zadarmo*, ale podílí se taky na *prestiži školy* a navrhne vám, proč dítě z jeho třídy by mělo mít asistenci. A veškerý zjistí podrobnosti od rodičů, takže vy máte takovýho pavouka a není to přecejeno pro vás tak složitý vyhledávat ty informace a oběhat to sama. Tak v tom je to super, že my máme *vazbu na pedagogy* a zjistíme přesně cokoliv je potřeba. Zajišťují

i souhlasy rodičů s tím, že jsem na akci nafotila fotky a budu je chtít vystavit na webu „Proaut“, nebo že někde dítě u pomůcky, kterou jsme z prostředků sdružení zakoupili, tak to nemusím vykomunikovat sama, ale zajistí to ten pedagog. A když vytisknete informaci tak víte, že přes žakovskou se to dostane ke všem rodičům. A máte zpětnou vazbu.

V: No, ono nám to navazuje, tak já přehodím otázky a zeptám se vás, kolik máte členů sdružení a jaká je jejich kvalifikace? (otázka č. 4)

R 3: Máme kolem dvaceti a rada se skládá ze sedmi a všichni jsme pedagogové speciální, všichni jsme magistři.

V: Takže rodiče nejsou členy sdružení?

R 3: Nemáme. Naše sdružení vzniklo z řad pedagogů a *při škole jsou další dvě občanská sdružení*, která založili rodiče a je to pro rodiče. I ta struktura těch zdrojů, finančních, materiálních, personálních, je to rozdělený tak, že my jako pedagogové *víme, co chybí ve výuce* a víme ne co *zařídit veřejnou sbírku*. Na pomůcky, na nábytek /odmlka/ toto rodiče neví. Takže my se zaměřujeme na tohle, na výchovu a vzdělávání a rodiče se zaměřují na *volnočasové aktivity*. Pořádají *akce v Bongu*, nebo *přednášky pro rodiče*, i proto jsme to viděli tak, že tento prvek tady chybí a věděli jsme dobře, že *shora nám asi nic nepříteče*, a věděli jsme *co obnáší výroba pomůcek*, protože my máme běžný učebnice jako na běžných školách a speciální pomůcky si všechno vyrábíme sami. Takže suchej zip a laminovací fólie /odmlka/

V: Proto mě zaujala vaše činnost. Když jsem procházela s panem ředitelem školu a on říkal, že všechny pomůcky jsou vaše iniciativa i práce, že neexistují speciální pomůcky pro autisty a přitom těch je docela dost. A pomůcky by se určitě vyplatily pro ty školy, ale nikdo to nedělá.

R 3: Už teďka snad minulý týden nám proběhla nějaká informace že vzniklo občanské sdružení, které přímo má za cíl výrobu pomůcek pro autisty. Nám když přijde *asistentka nebo praktikantka*, tak vy ji prvně učíte, *jak vyrobit pomůcku*, protože praktikantka má přímo povinnost po návštěvě tady vyprodukovat nějakou pomůcku. A vy jí musíte popsat celý ten postup, z jakýho materiálu, jak moc pevný, který barvy nepoužívat, ukážete jí ten postup a i když by bylo jednodušší to udělat sama, tak oni se to prostě musí naučit, a pro vás je to /odmlka/ když přijde firma, která bude ty pomůcky dělat se vším všudy, tak v tom budou sběhlí už když do toho nahlídnou a budou vědět o čem autismus je, proč struktura a proč vizualizace tak je to super.

V: Na tom se určitě bude muset podílet nějaký odborník.

R 3: Určitě. A konečně existují i internetové portály, kde se dá nakupovat strukturovaná pomůcka v různých provedeních.

V: Právě zaměření školy a sdružení pod školou ví, že pro děti s autismem je to prostředí odlišné, než na základní škole. Vy potřebujete jiným způsobem ty děti nasměrovat.

R 3: No, přesně tak, *vlastně je nejdůležitější*. Máte třeba společný prostory, každá třída si to udělá pro sebe jak to potřebuje, ale těch pomůcek je pořád strašně málo. Třeba v naší třídě děti už mají dějepis a zeměpis a tam stíhat tu časovou dotaci a jet podle osnov, je pro většinu dětí nemožný. Už proto, že jsou to děti s autismem tak musíte dodržovat přestávky a ne to do nich hrnout horem spodem. Samozřejmě časem se to naučí, ale některý dítě se *sekne a jde do regresi a už to nikdy nedožene*.

V: Je potřeba citlivě vnímat ty jejich potřeby..

R 3: Přesně, a *každý to dítě je naprosto individuální*, má jiné zázemí doma, jiný potřeby, jinej handicap, jiný přidružený další choroby...

V: A vy jste v kontaktu i s těmi rodiči? Dostáváte se s nima do kontaktu, že byste věděli taky o problémech těch rodičů?

R 3: To bohužel ne, my s rodičema v podstatě nejsme vůbec v kontaktu. Vše řeší rodiče s pedagogem. Máme samozřejmě možnost navrhnout espécéčko, který máme tady dole pro celý Jihomoravský kraj, tak si dovedete představit, jak to asi probíhá, když je takové *kvantum klientů*.

V: To mě právě zarazilo to číslo, jestli se nepletu je to nějak přes tisícovku jako jediné SPC pro jihomoravský kraj, což je asi zoufale málo...

R 3: No, to je prostě hrozný.

V: A když člověk vidí ty prostory, které pro tuto činnost máte k dispozici, tak mě to zajímalo...jestli jste vážně z tohoto světa...

R 3: No, já zase vidím, učitelky, který musí zvládat rómský děti a vybudovávat si tam tu autoritu, tak si říkám, že všude je něco..

V: Důvody, který vedly k založení OS.(otázka č. 3) Mám tam tu otázku proto, zda neexistovala nějaká specifická například zátěžová situace, která evokovala vznik, ale většinou to tak nějak vyplyne. Jak to máte vy?

R 3: My jsem viděli, že funguje občanské sdružení pro rodiče nějakým způsobem, ale že pro ty pedagogy žádný zastřešení není, tak vznikla taková myšlenka. Za zády máme manžela od kolegyně, on je právník. Ale vznikli jsme z toho důvodu, že jsme chtěli pomáhat dětem ve výuce a ve vzdělání, tam, kde vidíme, že ta podpora je nutná. Chátrá nám nábytek, tak uděláme akci nebo *veřejnou sbírku na nábytek* postupnými projektama jsme se dostali k tomu, že nám nějaká částka umožnila že tady *na chodbě máme vyměňný regály, protože ty děti potřebujou úplně jiné prostor, specifickéj, členitej*. Vykonává práci zleva doprava. Tady vezme, tady vykonává, tady odloží /gestikulace/. Nebo shora dolů. A prostě všechno dělá v nějakým pořadí a to je *stejný v individuálu, v tělocvičně, výtvarce, v jídelně. Sebeobsluha* napovídá dětem co mají dělat, aby se nedostali do situace že jsou frustrovaní a neví co mají dělat. A zároveň aby se nemuseli pořád vyptávat na pomoc. Na druhou stranu aby se pomocí kartičky i snadno dokázali zeptat. Všude je *karta se symbolem pomoci*. Snažit se maximálně o rozvoj komunikace u těch co umí mluvit. A u těch co neumějí, tak aby si uměli pomoci třeba obrázkama. Takže to *prostředí pro jejich práci je specifické, je nutné je vybavit a o to se stará sdružení*. Všude je třeba laminovací fólie, veškeré materiály na pomůcky pořád chybí chybí chybí. *Proto jsme založili sdružení* abychom lidem kteří neví co je autismus, a to je ten nejvyšší cíl, abychom jim dokázali *zprostředkovat* to jak lidi s autismem vnímají a jak s nima můžeme *komunikovat a pracovat*. Takže proto.

V: Možná se vám zdá, že se ty otázky točí dokola, ale je to proto, že já mám specifickou myšlenku, co očekávám a někdy je potřeba se zeptat jinak, aby naskočilo to téma. A já to nakonec třeba „vytáhnu“ i z jiného šuplíčku, než kam jste to zařadila vy, ale tím se vy netrapte. Některé aktivitu už jste zmínila, ale kdybyste toho chtěla trošku víc říct? (otázka č. 5)

R 3: Dělali jsme třeba výstavu a pokud se prodal obraz, odečtou se náklady 30% *jde do veřejné sbírky. Vyrábíme i dárkové předměty*. Domlouváme se s kolegama o začlenění do výtvarky. A pak je těžký to napasovat na veřejnou sbírku /odmlka/ nicméně dělali jsme dvě výstavy a koncert , ktorej byl na Leitnerce na podzim, přišlo tam neuvěřitelný množství lidí a hudba byla folková, rocková a jednak nás podpořila *Leitnerka* jako taková a že nám *zdarma pronajali* ten prostor a přišlo tam dost lidí a my *máme taky kasičku*, takže do

kasičky lidi nejenže platili vstupný, ale sami házeli od kasičky, takže jsme vydělali a tím, že to byla akce zaměřená na hudbu, tak jsme z peněz potom nakoupili **hudební nástroje** máme je na webu nafocený, šterchátka, bubny. Děcka potřebují tu naši nabídku rozšířit o alternativní nástroje, no a na základě toho, protože nám zbyly peníze, tak jsme se rozhodli, že **vybudujeme ještě hudebnu**. Hudební výchova je ve sborovně nebo ve družině, že máme jeden prostor pro více aktivit. Ale to je záležitost školy, ne Proautu. Tak jsme přepažili výtvarku, koupili tam **koberec, závěsy, zamykací polici a taburetky**. To považuju za velký krok. Potom ty sny na akci s vojákama. Na ty výherce oficiálně probíhalo losování zástupci z krajského vojenského velitelství a Proautu. Ještě řeknu, že pořád se učíme. **Vznikli jsme na jaře 2012**. Za tu dobu jsme přišli na to jak fungovat s magistrátem, jak vést účetnictví, jak je to po právní stránce /odmlka/ na všechno si samozřejmě musíte přijít sama, ale přesto je toho moc, co musíte hlídat. Ale to jsem chtěla říct, že jsme chtěli **do budoucna rozšířit tento projekt na další školy**. Ze třiceti přihlášek jsme vybrali pět s největším počtem hlasů a pak jsme to spustili to hlasování na facebooku. Na té veřejné sociální síti to neproběhlo úplně podle našich představ, takže tam se vám dostanou informace o kterých netušíte, i ty rodiče sem tam na sebe něco řekli a záviděli si, což je nepochopitelný...Pro ten další ročník jsme se rozhodli, že to uděláme úplně jinak. A rozhodli jsme se, že **politika a veřejná sociální síť vůbec do občanského sdružení nepatří**. Nejde to dohromady. Tak i toto musíte řešit a počítat s tím, že existuje **lidskej faktor**, kterej neobejdete a on vám tu práci může znesnadnit.

V: Jsou aktivity otevřené i dětem bez handicapu? (otázka č. 6)

R 3: Ten běh byl otevřený veřejnosti. Další ročník chceme rozšířit na více škol, takže děti s jiným postižením. Na jedné výstavě jsme měli vystoupení dětí se zrakovým postižením a hlavně jsme maximálně nakloněni tomu, aby ty akce navštěvovali **hlavně sourozenci těch dětí**. Protože tam je potřeba taky to psychologické vedení...

V: A chodí na ty akce? (otázka č. 7)

R 3: Chodí, ale musím říct, že to jsou pořád ty stejný tváře, pořád ta stejný lidi který se angažují. Měli jsme třeba v plánu pořádat **ples**, všechno včetně sponzorů a rautu bylo zajištěno, ale 14 dní před akcí jsme to museli zrušit, protože jsme neměli stoly zaplněný. A ždímat peníze pořád jen od kolegů a od těch stejných rodičů nám nepříjde správné....

V: Ono je to asi obecným trendem, že lidi rezignovali na tyto akce, nemají touhu se sdružovat zejména ve městech, nemyslíte? Lidi se jdou prezentovat a víc od toho očekávají, než jsou do té akce ochotni dát.

R 3: Ano, určitě je to tak. Je to i *životním stylem a znechucením, které v té společnosti panuje*. Člověk se musí daleko víc otáčet, aby uživil rodinu. A to *město je stresující*. Rodiče našich dětí *nejdou zvyklí se bavit*, protože musí lítat kolem dítěte a nikdo jinej jim ho nepohlídá, spousta rodičů *nechce asistenta, protože je to někdo cizí*, i když pro to dítě by bylo dobrý ho seznamovat s cizíma lidma, protože *jednou změní prostředí* a bude si muset zvyknout na jiný lidi. A s kolegy pojedete jednou dvakrát za rok, ale jinak potřebujete jiný okruh lidí, abyste *měli ten ventil* a úplně zapoměli na práci. A tak to mají asi i ty rodiče, že se nechtějí už spolu tak moc setkávat, stačí jim ten čas který spolu tráví a nepotřebují ještě společenskou akci. A navíc *rodiče nejsou vůbec zvyklí na to, že jim chce někdo pomoci*. Protože od narození toho dítěte si téměř všechno museli vyběhat sami. Nebyl člověk, který by řekl dobře, nacházíte se v takové situaci, to dítě je na tom tak a tak, já vám momentálně nemůžu říst jak to do budoucna bude, ale teď můžete udělat to, to, to, to, to. Máte tady intervenci, ranou péči, pomalu už to začíná být odchycený, ale *pořád si myslím že to není úplně dostačující a ty rodiče jsou frustrovaný*. Ta prvotní informace má vzejít od ošetřujícího lékaře a nejsm si jistá, že to tak vždycky funguje /odmlka/.

V: Dobrá, myslím, že můžeme pokračovat, tak bych se vás zeptala, jaká je kvalifikace zakládajících členů? (otázka č. 8)

Speciální pedagogové, všichni máme magisterský titul.

V: Spolupracujete s občanským sdružením, které má podobné zaměření?(otázka č.9)

R 3: S rodičovským sdružením od nás ze školy, což je „Aut“ a „Modré berušky“ a spolupracovali jsme na akci *4. dubna je Světový den autismu*, tak v *Bongu byla akce pro děti* s autismem a byli tam i rodiče a sourozenci a bylo to teda *setkání rodiny a školy* a podíleli jsme se, že jsme nechali upéct obrovský marcipánový dort a pomáhali jsme to zařizovat. *Aut* pomáhali s výstavou, protože oni tady vedou výtvarný kroužek, tak v rámci toho *co se nakreslilo, to se vydražilo*. A ještě spolupracujeme s *APLOU*, což je Jihomoravské středisko pro osoby s autismem. Tak třeba na tom projektu *Asistence pro Honzíka* nám zajišťovali *právní poradenství, personálně* třeba na tom běhu měli vlastní družstvo a tím nám udělali reklamu.

V: Jiné instituce, se kterými byste spolupracovali? Úřad městské části, Středisko volného času, školy? (otázka č. 10)

R 3: ÚMČ Černovice jsme měli záštitu starosty. V lednu jsme ukončovali projekt s *Ikeou*, která vyhlásila pro celou Českou republiku, ale vlastně vždycky byla částka pro region. Bylo to lehce založený na ekologii, ale to co *my jsme si vymysleli, že nám ve škole chybí tak jsme si na to udělali projekt*. A získali jsme od nich *boxy na třídění obalů, skříňky, látku na potah, sedačku novou*. To byl zdařilej projekt, teď myslím 10 tisíc, protože jsme měli druhé místo.

Leitnerka jako klub navzájem spolupracujeme. Oni dělají *divadlo pro děti*, tak mi tam producentka vypsala programy vhodný pro naše děti. No a největší spolupráce je *s naší školou*. A ještě mám takovou myšlenku, protože nějaký pán z *domova pro seniory*, my jsme si od nich půjčovali promítací plátno a projektor, tak jsme si říkali že zase na oplátku my bysme mohli s dětma, který zpívají a jsou schopny dát dvacetiminutový pásmo, tak bychom jim do toho domova mohli jít zazpívat babičkám a dědečkům. To by bylo takový pěkný být propojení.

V: Forma spolupráce, to už jste řekla u těch spolupracujících organizací. A zajišťujete jako občanské sdružení nějakou poradenskou činnost? (otázka č. 11)

R 3: To necháváme na škole a SPC. Ale třeba dokážu pomoci s tou asistencí, jsem schopna přes projekt *zařídit asistenci* aby ta rodina měla tu péči.

V: Máte nějakou vizi jak rozšířit činnost do budoucna? (otázka č. 12)

R 3: *Budeme pokračovat*, ale v červnu máme *valnou hromadu* a budeme se *měnit na spolek, změnit stanovy* a doplnit a kancelář nepotřebujeme, protože máme prostory školy, určitě to nikdo z nás nebude mít jako výdělečnou činnost. Jenom *chceme se rozšířit v rámci celého jihomoravského kraje s tou činností, kterou děláme*. Primárně do těch, se kterými už teď škola nějak spolupracuje a pak postupně dál. *Elpis* třeba když jsem jim nesla letáčky, tak ve stejný termín dělali taky koncert. Tak tam by ta spolupráce mohla být. *Až oni a my pochopíme, že tu veřejnost jinak nenalákáme, než že se spojíme*. Třeba, udělat větší projekt a budeme vědět, jak si rozdělit ty kompetence.

V: Dokázala byste specifikovat překážky pro působení toho sdružení, co sama vnímáte jako ohrožující nebo znesnadňující? (otázka č. 13)

R 3: Určitě při konání akce *papírování, dokumentace* to je číslo jedna. Potom teda to *účetnictví*, pak to že musíte *spolupracovat s nějakýma orgánama*, založit sdružení, veřejnou sbírku, *hlídat termín*, vybíhat kolem kasičky, nemáme auto, tak někdo z rodiny odveze. *Autorský práva* na koncertech, nebo na knížku, film. Ale třeba u jedné distribuční firmy se nám jedno promítání podařilo domluvit zadarmo taky náhoda s tím, že nám to poslali DVD a jenom jsme napsali škálu s tematikou a oni nabídli a my si jeden vybrali.

V: Ještě jsem se chtěla zeptat, jestli máte v plánu začlenit do vašich akcí dobrovolníky?

R 3: Určitě. A to je třeba ta APLA, ti nám pomáhali a *koopercí akce a praktikantky* které k nám přišly tak se hned samy nahlásily že budou pomáhat a ještě. Apla Olomouc, organizace lidí při Fakultě Palackého v Olomouci, *organizovali nám na akci hru na hřišti* i lidi co *vyrábí ty pomůcky* tak taky nabízeli pomoc.

V: Nevidíte to jako problém, že by dobrovolníci nebyli?

R 3: Nene, to v žádném případě. Když je potřeba víc lidí, tak naplánujeme dopředu a scházel se organizační tým a ve výsledku už jsme měli svoje lidi a střídali se lidi na stánku, kde jsme prezentovali činnost. /odmlka/. Ještě k těm potížím. Měli jsme s maminkou domluvený podmínky a že je potřeba, pokud to bude jejich asistentka, kterou využívají a my bychom ji pak jen platitli, tak by měla mít živnostenský list. Maminka řekla že jasný, že to nebude problém. A potom, až bylo s nadací všechno vyjednaný, tak už šlo jen o podpisy, tak asistentka si zjistila, že je to pro ni nevýhodný, kdyby onemocněla, že nedostane peníze. Tak *vše domluvené a ono to selže*. Nebo ten ples a všechno musíte zrušit. A muzikanti mohli mít jiný koncert, protože pro nás měli *individuální cenu*. Ale příště, až budu pořádat ples, můžu je sice oslovit, ale oni *pravděpodobně řeknou „ne“*, protože už mají s náma *negativní zkušenost*. Takže ten *lidskej faktor*. Nejsou to finance ani tak jako takový. *Koncert byl jednorázový a vydařil se* a vydělali jsme tam neuvěřitelný peníze, protože ta kapela se postarala o to, že ti lidi kteří na jejich koncerty chodí pravidelně jim *prostě naházeli ty peníze od té kasičky s čímž my jsme původně vůbec nepočítali*. To byla lavina, emocionální vlna, kterou tam strhl ten kapelník a my jsme to po něm vůbec nechtěli. Takže lidský zdroje si myslím že jsou asi největší problém. A to že se ty rodiče musí setkávat s překážkami v samosprávě a úředničíně.

V: Ty možnosti svobodné činnosti jsou vykoupeny tou svázaností administrativní.

R 3: Přesně. Bere to spoustu užitečného času, který bych dokázala určitě líp využít. Ale rodiče, který chodí na akce jsou vážně vděčný. A *když si děti chodily pro ceny, tak ta energie se vrátila ve chvíli, kdy jsme to nejmíň čekali*. Ale nejsme na to, že bychom měli nějakou *mediální reklamu*.. To jsme si říkali, že to určitě ještě musíme podchytit líp. Kdyby ta mediální podpora byla, bylo by to na té akci určitě znát.

V: Pokud myslíte, že je to z Vaší strany vše, ráda bych vám poděkovala a tímto rozhovor můžeme ukončit.

R 3: Myslím, že zatím je to všechno. Jsem ráda, že někdo se zajímá o práce sdružení tímto způsobem a děkuji i já vám.